

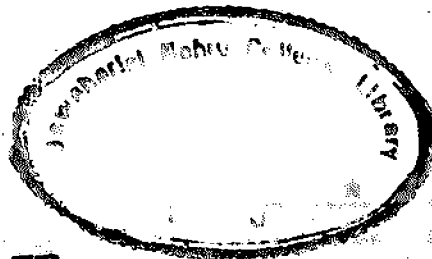
জব্বাহৰ জ্যোতি

জব্বাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয় আলোচনী
বকো

একাদশ সংখ্যা

১৯৮৮-৮৯

তত্ত্বাবধায়ক
অধ্যাপক বসন্ত কুমাৰ দত্ত

সম্পাদক
হৰ্ষ কলিতা

প্ৰৱন্ধ

অসমীয়া জাতিৰ জনক শঙ্কৰদেৱ	:	তৰা বায়েন	:	১
নাট্যকাৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ	:	অতুল চন্দ্ৰ দাস	:	৪
ৰাজা সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ চমু আভাস	:	দিগন্ত কুমাৰ ৰাজা	:	৭
ৰঘুনাথ চৌধাৰী আৰু তেওঁৰ কবিতা	:	যতীন মেধি	:	৯
বৰগীতত ধুপদী সংগীতৰ বৈশিষ্ট্য	:	কমলেশ্বৰ ঠাকুৰীয়া	:	১৪
পূজা-পাৰ্বনত লোক সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱ	:	ভবেন্দ্ৰ চন্দ্ৰ গোস্বামী	:	১৭
বিহঙ্গম দীক্ষিত জ্যোতি-সংগীত	:	জয়ন্ত কুমাৰ কলিতা	:	২১
মহাবিদ্যালয় সপ্তাহৰ বিভিন্ন প্ৰতিযোগিতাৰ ফলাফল :			:	২৪
আলোচনী সম্পাদকৰ আষাৰ-চেৰেক	:		:	৩০
বিভাগীয় সম্পাদকসকলৰ প্ৰতিবেদনসমূহ	:		:	৩১

English Section

Shaw and Shakespeare	:	M.K. Sarmah	:	1
The unlucky Night	:	J. K. Nath	:	7
Are Apelike Men our Ancestors ?	:	Joyshri Bhuyan	:	11
On the Results of the last.9th				
lok-Sabha poll in India	:	U. C. Kar	:	15
Present teaching and office				
staff of the college			:	20

—সম্পাদনাৰ মেজৰ পৰা—

দেশৰ সমস্যা সমাধানৰ দায়িত্ব কাৰ—

“ছাত্ৰানাং অধ্যয়নং তপঃ।” “অভিৰূপং হ্যহং কাইলৈ দেশৰ ধৰণী।” এনে ধৰণৰ ন-পুৰণি আপ্তবাক্য জনা বুজা লোকৰ জ্ঞাত। উপদেশমূলক এই আপ্তবাক্যবোৰ আমাৰ গুণী-জ্ঞানী জ্যেষ্ঠসকলে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সভা সমিতিত পালেই কবলৈ নাপাহৰে। আচলতে এইবোৰ ভাল কথা আৰু ভাল কথা বাবেই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক কোৱা হয়। প্রথম হয়, তেওঁলোকে বিষয়টোৰ গভীৰলৈ গৈ এইনবে কয়নে। এনেয়ে কব লাগে - বাবেই কয় ? সাম্প্ৰতিক কালত অধ্যয়নতেই একান্ত ভাবে লাগি থাকি জ্ঞান অৰ্জন কৰি দেশৰ এফো একোজন যোগ্য নাগৰিক হোৱাৰ বাবে যি সুস্থ পৰিবেশৰ দৰকাৰ, সেইটো বিশেষকৈ ভাবত দৰে এখন সমস্যাবহুল দেশৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ বাবে অনুপস্থিত। যি সময়ত জ্যেষ্ঠ নাগৰিকসকলে দেশৰ সমস্যাসমূহ সমাধানৰ বাবে গধুৰ দায়িত্ব মূৰ পাতি লব লাগে, তেনে সময়ত তেওঁলোকে মূৰ-পোলোকা মাৰি ছাত্ৰ সমাজলৈ সেই দায়িত্ব তোলি দি নিৰাপদ দৃবত অৱস্থান কৰে - ছাত্ৰ ছাত্ৰীসকল দেশৰ সমস্যা সম্বন্ধে ওৱাকিবাহাল থাকিব লাগিব ঠিকেই ; কিন্তু অসম্ভৱত অৱস্থাত সমস্যা সমাধানৰ বাবে সম্ভাৱ্য দায়িত্ব কান্ধ পাতি লৈ বাস্তৱলৈ ওলাই আহিলে কতি অকল ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে নহয়, - কতি সমাজবো, দেশবো। সমাজ আৰু দেশৰ দায়িত্ব লবৰ বাবে উৎসুক হবলৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক সুবিধা দিব লাগিব— অথচ আমাৰ দেশত যেন তাকেই কৰা হোৱা নাই। দেশৰ ধৰণী হ'লৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল কাইলৈকে অপেক্ষা কৰা হোৱা নাই। আমি আশা কৰো, জ্যেষ্ঠ সকলে দেশৰ গধুৰ সমস্যাসমূহ কান্ধ পাতি লৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলক কাইলৈকে বাট চাওঁক। জ্যেষ্ঠসকলেই মাথোন ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলক সহায় কৰিব পাৰে দেশৰ ধৰণী কৰি গঢ়ি তুলিবলৈ। তেওঁলা তেওঁলোকে “পঢ়ে পঢ়ুৱাই যোগে পান, এই ভানি নিচিন্তে আন।” - ব'ব নবে গাজত লগা আৰু এবাৰ কথা আপ্তবাক্য নিঃসংকোচে কোৱাৰ সুবিধা পাব।

পাঠ্যক্ৰমৰ সঘন সলনিৰ অন্তৰ্ভ পৰিণতি—

শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত পাঠ্যক্ৰমৰ সময়োপযোগী সাল-সলনি স্বাভাৱিক প্ৰক্ৰিয়া। ইয়াত আপত্তিৰ বল নাথাকে। কিন্তু, অসমৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাত পাঠ্যক্ৰমৰ সঘন-সলনি এটি মন কৰিবলগীয়া কথা হৈ পৰিছে। কত পক্ষবোৰৰ পাঠ্যক্ৰম স্থিৰ কৰাৰ আশ্বিত্যই কাৰ কি মঙ্গল সাধিছে জনা নহয়। কিন্তু এই আশ্বিত্যই যে ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, শিক্ষক-

শিক্ষায়তী, আৰু অভিভাবকসকলক আহুকালত পেলাই আহিছে—সেইটো বিচাৰ-বিবেচনাৰ কাৰ্য্য মাথোঁ জানে। এনে ধৰণৰ খাম-খেমটালি অঁচিবেই বন্ধ হ'ব লাগে। গবেষণামূলক চিন্তা চৰ্চ্চাৰে বিজ্ঞানসন্মত আৰু ব্যৱহাৰিক পাঠ্যক্ৰম একোটা নিৰ্দিষ্ট সময়লৈ বুলি নিৰ্ধাৰণ কৰি দিলে সকলোৰে পক্ষে মঙ্গলজনক কথা হ'ব।

পাঠ্যক্ৰমত সধন-সলনিৰ পৰিণতি হ'ল পাঠ্যপুথিৰ অভাৱ। পাঠ্যক্ৰম সলনি কৰি নতুনত আনিবলৈ যোৱাৰ আগতে এই দিশটোৰ কথা মনত ৰখা নহয় যেন অনুমান হয়। পাঠ্যক্ৰম সলনি হোৱাৰ জ্ঞাননীৰোৰ পোৱা হয় যদিও, একো একোটা শিক্ষা বছৰ পাৰ হৈ যোৱাৰ পিছতো ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, শিক্ষক-শিক্ষায়তীৰ হাতত পাঠ্য পুথি নপৰোঁহ। এক টোংলকী অৰাজকতাই আজি কিছু বছৰ ধৰি অসমৰ শিক্ষা জগতত বিবাজ কৰিছে। দায়িত্বত থকা সকলে পাঠ্যক্ৰম সলনিৰ লগতে পাঠ্যপুথিৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰত গুৰু দিয়াটো বাঞ্ছনীয়।

উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষা-সংসদৰ অসমীয়া ভাষা-প্ৰেম—

এটা জাতিৰ উন্নতিৰ দিশত সেই জাতিৰ সাহিত্যৰ অৱদান লেখত লৱলগীয়া। অসমৰ বিশ্ববিদ্যালয় দুখনে শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে ইংৰাজী ভাষাৰ পৰিবৰ্তে অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰচৰ্তন কৰিছে। কোনো কোনোৱে এই কাম ভাল বুলি ভৱা নাই যদিও, বেছিভাগেই বেয়াও বোলা নাই। আমাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে জ্ঞান আহৰণত সহায় পাওঁক বুলি অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰয়োগ কৰা হৈছে। আনহাতে, এনে কৰাৰ ফলত অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যই জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ বিভিন্ন বিষয়ৰ বাবে প্ৰকাশ-ক্ষমতা লাভ কৰি চহকী হৈ উঠিব। কিন্তু অসমৰ উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষা-সংসদে উচ্চতৰ মাধ্যমিক শ্ৰেণীৰ বাবে থকা দুগ্ন নম্বৰৰ দুখন অসমীয়া পুথি কাকতৰ ঠাইত এশ নম্বৰৰ এখন প্ৰশ্নকাকত দিয়াৰ সিদ্ধান্তলৈ অসমীয়া সাহিত্যৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত কেনেধৰণে সহায় কৰাৰ কথা ভাবিছে জনা নাযায়। এনে সিদ্ধান্তৰ বিৰুদ্ধে যোৱা কিছুদিন ধৰি সমগ্ৰ অসমত প্ৰচলিত প্ৰতিবাদৰ জোৰাৰ উঠিছে। শিক্ষা-সংসদে বোধহয় ভাবিলে, অসমৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে অসমীয়া ভাষা ক'ব পাৰে যোঁত্সা—সাহিত্যও নেজানিবনে? উচ্চতৰ মাধ্যমিক শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক পাঠ্যক্ৰমৰ অধিক ৰোজাৰ পৰা ৰেহাই দিবলৈ অইন কোনো বিকল্প বিচাৰি পোৱা নগ'ল বাবেই হয়তো এনে সিদ্ধান্ত লৈ বাট চমুৱালে। আমাৰ ৰোষেৰে এই কাম ভাল হোৱা নাই।

হিংসাৰ জুইত বিগল সভ্যতা—

অসমৰ তথা ভাৰতবৰ্ষতেই নহয়, সমগ্ৰ বিশ্বৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত অৱিশ্বাস আৰু হিংসাৰ প্ৰবৃত্তিয়ে মূৰ দাঙি উঠিছে। বিশ্বৰ চুকে-কোণে উক্ দিয়া সন্ত্ৰাসবাদ আৰু হিংসাৰ ঘটনাই কুৰি-শতিকাৰ সভ্যতাৰ ওপৰত লাজলগাকৈ কালিমা সানিছে। হিংসাই জন্ম দিয়ে প্ৰতি-হিংসাৰ। হিংসা-প্ৰতিহিংসাই মানবী প্ৰমূল্য সমূহক ধ্বংস কৰি মানুহক অমানুহ বৰে,—মানুহৰ সভ্যতাক পশ্চাদমুখী কৰে। হিংসা, সন্ত্ৰাস—এইদোবৰ কাৰণে হয়তো দোহোঁষা মহয়; এই কাৰণবোৰ আলোচনা-আলোচনা বা আন্তৰিক বুজা পৰাৰে ৰেৰে নিৰাকৰণ কৰিব নোৱাৰা কোনো কাৰণ নাই। বন্দুক-বাৰুকে সমস্যা সমাধান কৰক চাৰি ন-ন সন্ত্ৰাসৰ সৃষ্টি কৰে, কিম্বা সমস্যাৰ অধিক জটিল কৰি তোলে। মানৱ জাতিৰ বাবে কল্যাণকৰ সভ্যতা গঢ়ি তুলিবলৈ সমগ্ৰ বিশ্বৰ মানুহে হিংসাৰ পথ পৰিহাৰ কৰি শান্তি-মৈত্ৰীৰ পৰিবেশ সৃষ্টি কৰিবই লাগিব। মানুহৰ শুভ বুদ্ধি উদয় হওঁক, তাকেই আমি কামনা কৰোঁ।

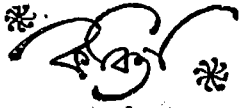
কবিতা

দ্বিতীয় সংস্করণ
 প্রথম প্রকাশ
 ১৯৬০ খ্রিঃ
 প্রকাশক: সত্যেন্দ্রনাথ বসু

মূল্য

সন্ধান	১০০	১
জন্ম উপহার	১০০	২
মানুষবোব নিনাজ	১০০	২
আজি-কালি বহাগ আহিলে	১০০	৩
দুটি কবিতা	১০০	৩
মই যেতিয়াই গৌড়িলো	১০০	৪
চিন্ন মূল	১০০	৫
শব্দ কিক	১০০	৬
স্বাধীনতা	১০০	৬
লিখা থাও নেকি	১০০	৬
মোব কবিতা	১০০	৭
কেতিয়াবা মোক মাতে	১০০	৭
তুমি	১০০	৮
এটি গীত	১০০	৮
টুকু মায়াব ছা	১০০	৯
এই বেলি রিহুতে	১০০	১০

মঃ পাহমত আলী
কুমারী শীলা মহন্ত
বীবেক চন্দ্র বাজা
মিচ চাঁদিকা চুলতান
ললিত চন্দ্র বাজা
প্রদীপ কলিতা
রামদয়াল মহন্ত
নর কুমার কলিতা
নলিনী কুমার শাখলাবী
কুমারী নীপিকা দেবী
বজ্রী কান্ত বড়ো
দ্বিজেন কুমার বাজা
জগদীশ্বর হাজরিকা
দীপিকা কলিতা
বসন্ত কুমার দত্ত
হুগল কিশোর নাথ

সন্ধান

মঃ পাহমত আলী
২য় বার্ষিক স্নাতক মহলা

শুনিয়েছে

কঁলচী উদ্ভিদৰ পদ্ম-গৰ্ভত
পতঙ্গৰ কবুণ আৰ্তনাদ
সিহঁতেও ভবা নাছিল
আশ্রয় স্থলত মিলিব মৰণ।

দেখিয়েছে

ভোকাভুব শিশুৰ অসহায় জীৱন
মাতৃৰ শূকান স্তন
সিহঁতে উচুপি কান্দে
হায়—কি চাতকী প্ৰাণ।

ভাৰিয়েছে

বতাহৰ কমলত জোনাকী পবুৰাব
হব পাৰে জীৱন নাশ
তথ্যপিত্তে জোনাকীৰ জীৱন পণ
হয়তো কবে ক্ষুণ্ণক অনশণ
বিজ্ঞান-বিচিহ্নাই দিছে ধবধ
ধ্বংস নহয় কোনো শক্তিৰ
হয় মাথোন বৃণ

জন্মৰ উপহাৰ

কুমাৰী মীৰা মহন্ত
১ম বাৰ্ষিক, স্নাতক মহলা

দিনবোৰ হাতৰ জলুৱাত ভুলি ধৰিলেই
ওলাই আহে একাকালি গোপনৰ দুখ
স্থিতিত নেভাহে সুগন্ধি ফুলৰ সুবাস
শিলাময় পথত আউসীৰ একাৰ
জন্মই মোক কলিঙ্গা ভৰাই দিলে
সূত-পুত্ৰ কৰ্ণৰ চকুপানী
নাছানিলো বসন্ত কাৰ নাম
কেচা ঘামৰ টোপালেবে
তৈয়াৰ খুজিছো চিনাকী মবুব
শুকান বালি।

মানুহবোৰ নিলাজ

দ্বিৰীবেশ্ব চন্দ্ৰ বাতা
১ম বাৰ্ষিক, স্নাতক মহলা

উলঙ্গ সমুদ্ৰবোৰ পাৰ হৈ যায়
চকুৰ আগোঁদ
ধুমুহা বতাহজাক হুৰ হুৰাই
বৈ আহে আলব-বৃদ্ধ টোকোলা
পাহাৰটোৰ ফালে
কাঢ়ি লৈ যায় সমুদ্ৰায় বস্ত্ৰ
খ্যানন্দ পাহাৰটোৰ
আবু আমি বস্ত্ৰবিহীন উলঙ্গ
পাহাৰটোৰ ফালে হাত-যোৰ
কৰি প্ৰাৰ্থনা কৰোঁ
আমাক আহাৰ দিয়া
আমাক বস্ত্ৰ দিয়া
আমাক বাসস্থান দিয়া
আমাক সভ্যতাৰ সম্পদ দিয়া।

আজি কালি বহাগ আহিলে

মিচ্ চাজিদা চুলতানা
ওয় বাৰিক, মাতক

বহাগ আহিলে আজিও

কেতেকী ফুলে

ডালে ডালে কুলি কেতেকীয়ে

পীত জুবে

বনে বনে

প্রকৃতি কইনা সাজে

সাইলাথ তহানিব দবে ... — —

আবু মোৰ মনব বনত ?

বহাগ আহিলেও

ছকমকাই কেতেকী নুফুলে

ডালে ডালে তাব

কুলি কেতেকীয়ে গীত নুজুবে ... — —

নব-খাদকৰ অব্যাহত উন্মাদ আফালন

পৃথিৱী দাসত থব থব

মনব বন আগ্নেয়

আজি এক ছিৰাল ফটা পথাৰ

উকা ... — বুন্ধ — — বিস্ত — —

মনব আকাশ থমথম

নীলা বেদনাত

তথ্যপিও দিনব পিছত দিন

জীয়াই আছে

প্রত্যাশাত

বহাগব স্পন্দন আকউ এবাব

হিয়াত অনুভব কৰাব । * * *

দুটি কবিতা

মই যেতিয়াই গৈছিলো

শ্রীললিত চন্দ্ৰ বাৰ্তা
২য় বাৰ্ষিক, উঃ মাঃ

শ্রীপ্ৰদীপ কলিতা
২য় বাৰ্ষিক, উঃ মাঃ

(১)

আশ্ৰয় বিচাৰি যাওঁতে
তুমি টুকুৰা টুকুৰ কৰি দিছিল
মোৰ হৃদয়
ছিল টুকুৰাবোৰ উৰি ফুৰিছিল
শূন্যত
হৃদয়খন ফালি দিওঁতে
তেজুবোৰ লাগি বৈছিল
তোমাৰ হাতত।

(২)

অসীম দিগন্ত বিয়পি
বৈ যায় বাসনাৰ

ক্ষত ধাৰা

সিঁচি দিয়ে উৰ্বৰ বুকুৰ

সৃষ্টিশীল পলস

ফুলিবতো পাৰে তাত

সুগন্ধে ভৰা জীৱন ফুল। * * *

বব লুইতৰ পাৰত
ফুলবোৰ ফুলিছিল
ভোম্বোবাই গুণ-গুণাইছিল
কহুৱাৰ হাত বাউলিয়ে
আমাক মাতিছিল।
নিষ্ঠুৰ হাতৰ আঘাতত
ফুলবোৰ সৰি পবিল
কহুৱাবোৰ পাৰত
থৰ থৰাই কপি উঠিল
লুইতখনে চিঞৰি চিঞৰি
নামি গ'ল তলসৰা
ফুলবোৰ সন্নিতি। * * *

ছিন্ন মূল

শব বিদ্ব

শ্ৰীৰামদয়াল মহন্ত
২য় বাৰ্ষিক, উঃ মাঃ

শ্ৰীমত কুমাৰ কলিতা
১ম বাৰ্ষিক, দ্ব্যতক মহলা

ইহঁত সদায়ে ওলাই যায়
অনিশ্চিত এমুঠি অম্বৰ বাবে
আও পুৰণি দাখন আবু কাকৰ
সিন্নিৰ দিয়া ফটা জোলোঙাত
ইহঁতৰ পৰিচয় ।
সিহঁতে কেতিয়াবা আহে
গাড়ীৰ কোমল চোফাত বহি
বজা হোৱাৰ সপোন লৈ
কাকত জোলোঙা নাই
সিহঁতে দিবলৈকে আহে
ভাঙি ধৰে দুচকুত
ভিৰ্ভিৰ সুখৰ ছবি
লৈ যায় উজ্জ্বল দিয়া
অধিকাৰৰ একেটি সম্পদ
অদূৰত মুখ মেলি
পাৰি থাকে স্বাধীনতা
গণতন্ত্ৰ সমাজবাদ । * * *

ঠনু ঠনাই ভাঙি যায়
আশাৰ কাৰেং
পাৰ হয় বহু বিন্দু বজ্জনী
জীৱনৰ জয়াল বনত
বেজাৰত উথহে চকুৰ পতা
ফুলশয্যাৰ নিশাও
ভাই উলুপে
টোপা-টোপে চকুলো নিগৰে
শববিদ্ব হাবিগীৰ তেজৰ দৰে । x x

স্মৰণিকা

লিখা যায় নেকি

শ্রীমালিনী কুমাৰ খাখলাৰী
২য় বাৰ্ষিক, উঃ মাঃ

কুমাৰী দীপিকা দেৱী
২য় বাৰ্ষিক, স্নাতক মহলা

সাঁচি বাধো স্বপ্নলি
স্মৰণিকা মোৰ নিভৃতত
শতকৰ শূভাকাংক্ষী হৈ
মৃত্যুবে মৃত্যুক জয় কৰি
চিৰজীৱি তোমালৈ বৰকৈ
মনত পৰে
উজাগৰী বতাহত ভাহি আছে
তোমাৰ কণ্ঠৰ সংগ্ৰামী
চেতনা
আবু তেতিয়াই অদেপৰ যতনাত
ডেউকা ভৰা পখীৰ দৰে
মই চট্-ফট্ কৰোঁ ।

আমাৰ আশে পাশে
অন্যায়ৰ একাৰ কুহলী
সকলোতে শেন চকু শোষকৰ
কোনে গিলি ধলে
কাংখিত উদাৰতা ।
পূৰ্ব-পুৰুষে দি যোৱা
পাপৰ বোঝাত
আমি ক্লান্ত,
ভাবিছো নিৰবতা নেওচি
প্ৰাণচিহ্নৰ নিতুন কিমান এখন
লিখা যায় নেকি । * * *

মোৰ কবিতা

কেতিয়াবা মোক মাতে

শ্ৰীৰজনী কান্ত বড়ো

২য় বাৰ্ষিক, উঃ মাঃ

শ্ৰীদিগন্ত কুমাৰ বাতা

২য় বাৰ্ষিক উঃ মাঃ

মোৰ কবিতা এক চিবন্তন নৈ

বৈ থাকে নতুন সাহস

নতুন গতিৰে

জাজি হৈ উঠি যায়

হিংসা-ধেম ক্লান্তিৰ

কালিয়া।

মোৰ কবিতা বিগুৰ্জিত হোৱাৰ

পূৰি নিয়ে কুখ্যাত ছবিৰ

যত আৱৰ্জনা।

মোৰ কবিতা মনোৰম মলয়া

আৰু মাৰি উৰি ফুৰে

বিচিত্ৰ পাখিলা। * * *

তাই কেতিয়াবা মোক মাতে

আকাশৰ ভাৱ হৈ

গছৰ ডালত থকা চৰাই হৈ

নদীৰ বুকুত থকা

বৃপোৱালী বালি হৈ অহি

মোক মাতে

সেই চিনাকী মুখখনে

কুশলীৰ মাজৰ পৰা

কেতিয়াবা মোক মাতে

ক'ত বাবু পুতি থলে তাইক

মোৰ খঙৰ বোৰে

কেতিয়াবা বিচাৰি পালে

সাজি ল'ম তাতে এক

শতবুৰ অভেদ্য উদ্যান। x x

—তৃত্বা—

এটি গীত

শ্রীলক্ষ্মণ হাজৰিকা
২য় বাৰ্ষিক, স্নাতক মহলা

মিচ্ দীপিকা কলিতা
২য় বাৰ্ষিক, স্নাতক মহলা

মোৰ দৃষ্টিৰ সীমান্ত ভেদ
বৈ আছে এখনি বৃপালী নৈ
উটি ফুৰে স্মৃতিৰ জাহাজ,
অধীৰ অপেক্ষাবে বৈ থাকে মই
পাব পাই সাজিম কাৰে,
বিগত দিনৰ মৌণালী সপোনবোৰ
হয়তো এটি দুটি
জীৱনৰে পাহি ।

মই বৈ আছো মনৰ দুৱাৰ খুলি
এদিন আহি হেপাই পূৰ্বাৰা বুলি ॥

পুৰাত পখীৰ কাকলিত
শুনো মই তোমাৰ বাতৰি
শেৱালীৰ সুৰভিয়ে পুলক জগাই
মনে মোৰ কিয়নো তোমাকে ধিয়াই
জয়ৰ তিলক পিন্ধি আহিবা তুমি
মেঘৰ মোহনা ফালি ॥

ন সুবুজৰ হেঙুলি বহণে
তুমি অহাৰ পথত দিব চ'তিয়াই
আশাৰ কুসুম পাহি
বাখিছে যতনে মনৰ মালাধাৰি
তোমাক সজায় তুলি ॥

টুকুৰা মায়াৰ ছাঁ।

বসন্ত কুমাৰ দত্ত
মুদৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ

[এক]

বহাগৰ বকুল ফুলৰ সুবাস
এতিয়া অন্তৰ্হিত
ফুলবোৰ পুতি থলে গধূলিৰ
ঘবমুৱা গবুৰ খোজে
নিয়ন্ত্ৰ কামল আঘাতত
সৰি পৰিল শবতৰ
শুভ্ৰ শেৱালী
ভেনেই সৰুৰূপ এক
শব্দহীন পৰিকল্পনা।

[দুই]

সূৰ্য-শিখাৰ চমকত
চিক-ৰিকাই উঠে মোহময়ী
মাটিৰ পৃথিৱী,
শীৰ্ষ দুহাত মেলি
বিচাৰি চাওঁ হেৰাই থকা
পুৰাতন প্ৰেমৰ প্ৰতীক।

[তিনি]

মোৰ চিনাকি পৃথিৱীৰ
পথে-প্ৰান্তৰে ঘূৰা আবু

বৈৰীতাৰ উলঙ্গ-উৎসৱ

বঙহৰ তেজে শোৱা
দুবন্ত হাতৰ হেঁচাত হালি পৰে
বিশ্বাসৰ পাখিলাহি
উন্মুক্ত পতাকা
সেয়ে এতিয়া কলম ললেই
নিগৰি ওলাই কিক্‌চিনাৰ
বিস্মৃক কবিতা।

[চাৰি]

জীৱনৰ বৈদ্য হয়নে বিদ্বত
তাবেই যে ছবি বুকুৰ মাজত
অগা-ডেৱা কৰে
অহৰ্নিশে,
'কিনো জুয়ে লগা চকু'—
খুলি চালেই দেখা পাওঁ
বুবঞ্জীৰ পাতত মোলান নপৰা
খঙাল প্ৰেমৰ দাগ।
এইয়ে আজি-কালি প্ৰাচীনত
নোপোষাৰ দুৰ্দৈ বিভিন্ন 'কোৰাছ'
হবওঁতো পাবে বুবঞ্জীৰ
তগমগ্ নতুন এপিঠি
কিমে আকলুৱা বুকু।

এই বেলি বিহুতে

শ্ৰীযুগল কিশোর নাথ
প্রবন্ধা, ভূগোল বিভাগ

বিহুটি আহিলে বমকে জমকে
আনন্দত উপচে মন
এই বেলি বিহুটি কেনেকৈ আদৰো
হেৰালে বুকুৰে মন ।
বাঙালী ববদৈ চিলাজনী
কেনি আহি কেনি গ'ল
গমকে নেপালো
বহাগৰ কাহিলি পুৱাতে
অসমীৰ বুকুতে তেজে
ফাকু খোঁলিলে
কুলি কেতেকীৰ সুন্দৰী মাত
ক'তেনো হেৰাল
কাউৰীজনীয়ে ঘনে বমলিয়ায়
কেঁচা তেজতে ঠোঁটটি তিয়াই,
ঢোল-পে'পা গগণৰ মাত
কোনে কাঢ়ি নিলে
ভাইৰে বুকুতে ভায়ে শেল শালিলে
বিহুটি বিহুৰে হ'ল ।
বংমন ধনবৰ ভদীয়া গ'ল
জেউতি জানকী সেউতী-মালতীৰ
কপাল উকা হ'ল,
ভাইটিৰ বিবহত আয়ে উচুপিছে
বহাগৰ বিহুটিত বাঙালী বায়েকে
কোমটো সতৰে নাচে ।

ত'ত শালৰ ফুলামকৈ গামোছাত
ছাইহে দেখিলো
চৰকাৰী ধনেবে লবোণীয়া পেটেৰে
বিহুগাত গাবলৈ গাত বল নেপালো ।
ভোগদৈৰ ভোগালী সিও হ'ল কঙালী
জহা বৰাধানে খোৰ নৌ-মেলোতেই
গছকত খেতেলা হ'ল
মাঘৰে মেজিটি বঙাকৈ ন-জলিল
লখিমীৰ ভবালটি খালি হৈ ব'ল ।
কোনে ক'ত বৰবিহু ঢালিলে
সাতাম পুৰুষীয়া মিলনৰ সাক্ষাৎ
কিয়নো চিঙিলে
মনৰ মালবোৰ ধুই
জুয়ে পোৰা সাক্ষাৎ
ন-কৈ ধাক্কিবলৈ
শপত লওঁ আছা
তেজে ধোৱা এই বিহুতে । ×××

টুকুৰা মায়াৰ ছাঁ

বসন্ত কুমাৰ দত্ত
মুৰব্বী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ

[এক]

বয়গৰ বকুল ফুলৰ সুবাস
এতিয়া অন্তৰ্হিত
ফুলবোৰ পুতি থলে গধূলিৰ
ঘৰমুৱা গবুৰ খোজে
নিয়বৰ কোমল আঘাতত
সৰি পৰিল শবতৰ
শুভ্ৰ শেৱালী
তেনেই সকলুগ এক
শব্দহীন পৰিষ্কাৰ ।

[দুই]

সূৰ্য-শিখাৰ চমকত
চিক্-মিকাই উঠে মোহমগ্নী
মাটিৰ পৃথিৱী,
শীৰ্ণ দুহাত মেলি
বিচাৰি চাওঁ হেৰাই থকা
পুৰাতন প্ৰেমৰ প্ৰতীক ।

[তিনি]

মোৰ চিনাকি পৃথিৱীৰ
পথে-প্ৰান্তৰে ঘূৰা আৰু

বৈধীতাব উলঙ্গ-উৎসৱ
ষণ্ডহৰ তেজে যোৱা
দুৰন্ত হাতৰ হেঁচাত হালি পৰে
বিশ্বাসৰ পাখিলাহি
উন্মুক্ত পতাকা
সেমে এতিয়া কলম ললেই
নিগৰি ওলাই বিক্ষোভ
বিস্কন্ধ কণ্ঠত ।

[চাৰি]

জীৱনৰ বৈদ্য হয়নে বিদ্যত
তবেই যে ছবি বুকুৰ মাজত
অগা-ডেৱা কৰে
অহ্নিশে,
'কিনো জুমে লগা চকু'—
খাল চালেই দেখা পাওঁ
বুৰঞ্জীৰ পাতত মোলান নপৰা
খঙাল প্ৰেমৰ দাগ ।
এইমে আজি-কালি প্ৰাচীৰত
নোপোৱাৰ দুৰ্দৈ বিভিন্ন 'কোৱাহ'
হবওঁতো পাবে বুৰঞ্জীৰ
তগমগ্ নতুন এপিঠি
কিমে আকলুৱা বুকু ।

এই বেলি বিহুতে

শ্ৰীযুগল কিশোর নাথ
প্রমত্তা, ভূগোল বিভাগ

বিহুটি আহিলে বমকে জমকে
আনন্দত উপচে মন

এই বেলি বিহুটি কেনেকৈ আদৰো
হেৰালে বুকুৰে ধন ।

ৰাঙলী ববদৈ চিলাজনী
কেনি আহি কেনি গ'ল
গমকে নেপালো

বহাগৰ কাঁহালি পুৰাতে
অসমীৰ বুকুতে তেজে
ফাকু খেলিলে

কুলি কেতেকীৰ সুবদী মাত
ক'তেনো হেৰাল

কাউৰীজনীয়ে ঘনে বমলিয়াল
কেঁচা তেজতে ঠোঁটটি তিয়াই,
ঢোল-পে'পা গগণৰ মাত

কেনে কাটি নিলে
ভাইৰে বুকুতে ভায়ে শেল খালিলে
বিহুটি বিহৰে হ'ল ।

বংমন ধনবৰ ভদীয়া গ'ল
জেউতি-জানকী সেউতী-মানতীৰ
কপাল উকা হ'ল,

ভাইটিৰ বিবহত আয়ে উচুপিছে
বহাগৰ বিহুটিৰ বাঙালী বায়েকে
কোমটো সতৰে নাচে ।

তাঁত শালৰ ফুলামকৈ গামোছাত
ছাইছে দেখিলো

চৰকাৰী ধনেৰে লম্বোণীয়া পেটেৰে
বিহুগাত গাবলৈ গাত বল নেপালো ।

ভোগদৈৰ ভোগালী সিও হ'ল কঙালী
জহা বৰাখানে খোৰ নৌ-মেলোতেই

গছকত খেতেলা হ'ল
মাঘৰে মেজিটি বঙাকৈ ন-জালিল
লখিমীৰ ভৰালটি খালি হৈ ব'ল ।

কেনে ক'ত বৰবিহু ঢালিলে
সাত্যম পুখুৰীয়া মিলনৰ সাক্ষাৎখন

কিয়নো চিঙিলে

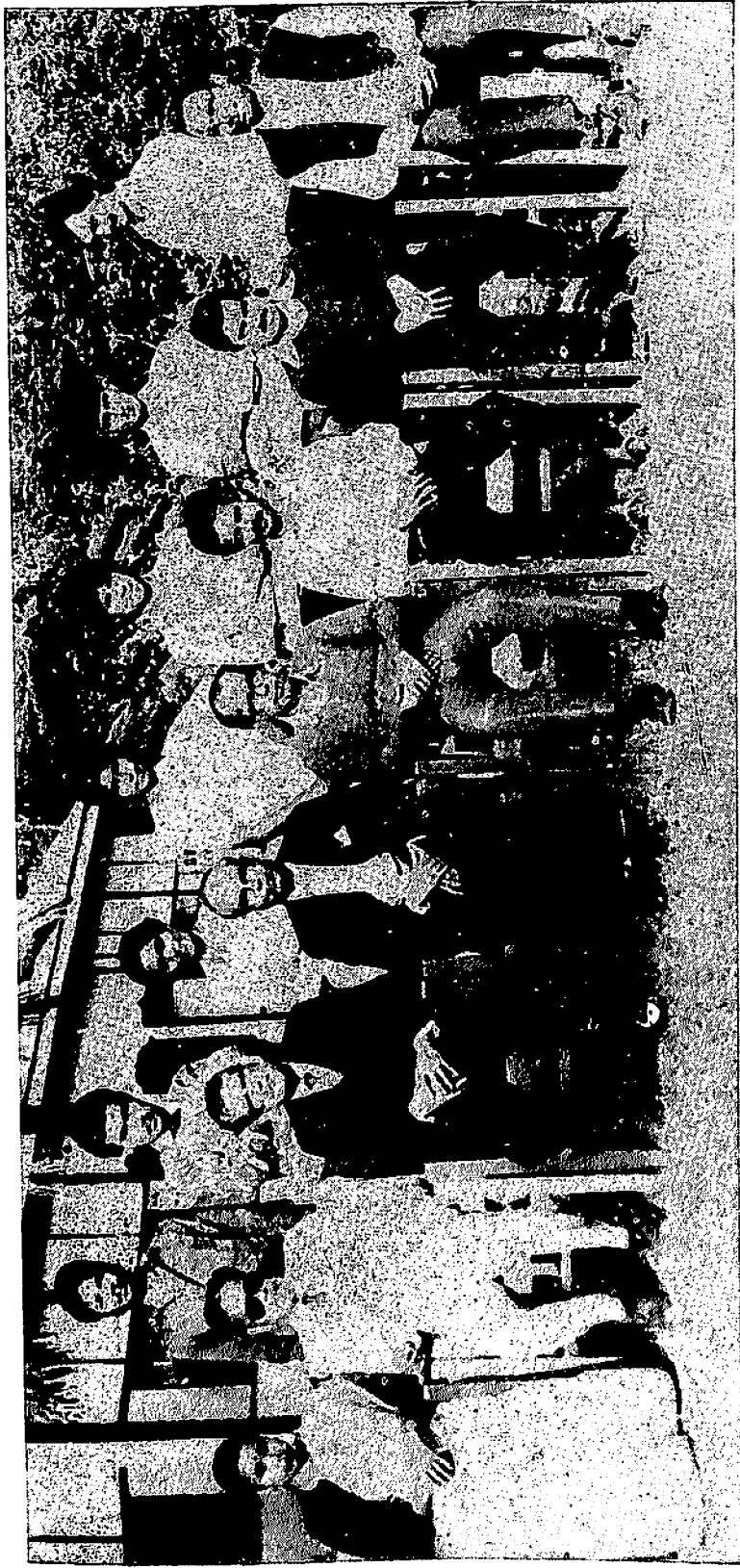
মনৰ মালিখোৰ ধুই

জুয়ে পোৰা সাক্ষাৎখন

ন-কৈ বাস্তবলৈ

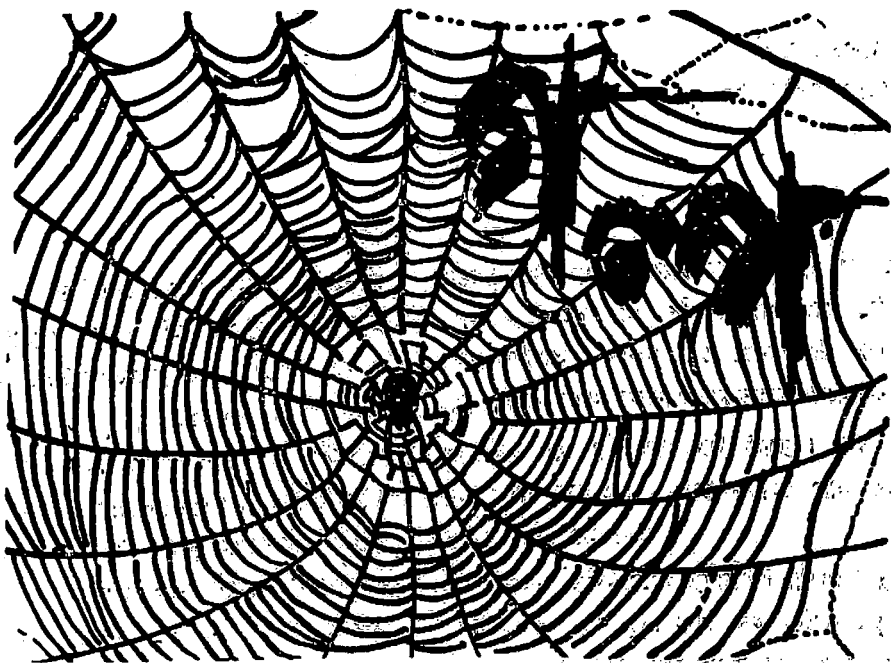
শপত লওঁ আহা

তেজে ধোৱা এই বিহুতে । ×××

ৰাই (বাওঁফালৰ পৰা) অধ্যাপিকা বিনয়া দেৱী (তত্ত্বাবধায়িকা, ছাত্ৰী জিৰণি কোঠা), অধ্যাপক মৃগেন্দ্ৰ কুমাৰ শৰ্মা (তত্ত্বাবধায়ক ছাত্ৰ জিৰণি কোঠা), অধ্যাপক শবৎ তালুকদাৰ (উপ-সভাপতি), তথ্যক যতীন্দ্ৰ চন্দ্ৰ নাথ (সভাপতি), অধ্যাপক বসন্ত কুমাৰ দত্ত (তত্ত্বাবধায়ক, 'জুৱাহৰ জ্যোতি'), অধ্যাপক অবনী কুমাৰ দান (তত্ত্বাবধায়ক, সমাজ সেৱা), অধ্যাপক মঞ্জিৰ বহমান (তত্ত্বাবধায়ক, ডৰ্ক আৰু আলোচনা চক্ৰ), অধ্যাপক মদন চন্দ্ৰ কাকতি (তত্ত্বাবধায়ক, খেল বিভাগ) ।

থিয় হৈ (বাওঁফালৰ পৰা) সিদ্ধিনাথ শৰ্মা (সম্পাদক, সমাজ সেৱা), লক্ষণ ৰাভা (সম্পাদক, খেল বিভাগ), মধুৱিতা দাস (সম্পাদিকা, ছাত্ৰী জিৰণি কোঠা), মীৰা মহন্ত (সম্পাদিকা, ডৰ্ক আৰু আলোচনা চক্ৰ), জ্যোতিষ দাস (সম্পাদক, সাংস্কৃতিক বিভাগ), বাবুল ডেকা (সম্পাদক, ছাত্ৰ জিৰণি কোঠা), হৰ্ষ কলিতা (সম্পাদক, জুৱাহৰ জ্যোতি) ।

বাঈধনৰ হাঁহি	:	মিচ গজমতী সাহা	:	৪
জথু	:	শাকব মহন্ত	:	৫
পতাকা	:	ফজলুৰ বহমান খান	:	৬
আদৰ্শৰ সন্ধানত এজন ডেকা ল'ৰা	:	কৈলাশ কলিতা	:	১২
বুগালী জয়ন্তী আবু নেহৰু শতবাৰ্ষিকী	:	দ্বি.যতীন্দ্র চন্দ্র নাথ	:	১৬

—বাঘবনৰ হাঁহি—

মিচ. গজমতী সাহা
২য় বাৰ্ষিক, স্নাতক মহলা

ক'ফি বঙৰ অ'ত ত'ত উৱালি যোৱা কামিজটো
গাত সুমুৱাই, বঙচুৱা ঠেঙা চুলি কেইডাল ফাঁসাই
ফাঁসিয়াই বাঘবন ওলাই আহিছিল তাৰ ঘৰটোৰ পৰা।
বাঘবনৰ ঘৰখনক এৰি বুলি নকলৈও হয়। চহৰৰ
এমুৱত থকা হৰিজন কল'নীটোৰ একেবাৰে বাওঁফালে
কেবাচন টনিৰ উৱালি যোৱা পাত কেইচলামানকে ভাল
কৰি দি দীঘলৈ দহফুট মান আৰু বহলৈ আঠফুট মান
মাটি এডোখৰ ভগা চাৰি কেইখন মানেৰে আৱৰি সি
থকাৰ বাৰুৱা কৰি লৈছে। ভিতৰত এখন খাটিয়া,
মালিয়ন পোচাক দুটামান, মাটিৰ কলহ এটা আৰু
দুটামান গিলাচৰ বাহিৰে তাৰ সম্পত্তি বুলিবলৈ দেখাত
আন একোৱেই নাই।

বাতি পুৱাতে সি ঘৰৰ পৰা ওলাই যায় আৰু
বাতি বাৰমান বজাৰ পিছতহে চলং পলংকৈ আহি ঘৰ
সোমায়। এমোটা বাতিৰ অৱসান হলেই বাতি পুৱাই
আকৌ ওলায় পৰে সি তাৰ গন্তব্যস্থানলৈ। বাঘবনৰ
গন্তব্যস্থান তথা কৰ্মস্থল মেডিকেল কলেজ হস্পিটেল।

বাঘবনৰ বয়স পঞ্চাশতকৈ বেছি হ'ব। বহল
কান্ধ আৰু বুকুৰে তাৰ শক্তিশালী দেহটোত আঠব তললৈ
পৰা সবল হাত দুখন যেন ভালদৰে বজিতা খাই পৰে।
তাৰ গাৰ বৰণ পোৰা ইটাৰ দৰে। কয়মান দিন যি
তাৰ গাত পানী পৰা নাই তাৰ হিচাপ তাৰ নিজৰেই
নাই। তাৰ দণ্ড কেইটা আকৃতিত বৰ্গক্ষেত্ৰাকাৰ আৰু

সম্ভৱত কাহানিও পৰিস্থাৰ নকৰা বাবে বিভিন্ন খাদ্য
দ্রব্যৰ অৱশিষ্টৰ দাগ পৰি সিমহাৰে এক বিচিত্ৰ ৰূপ
ধাৰণ কৰিছে। নাকৰ ঠিক তলৰ পৰাই আবৃত্ত হোৱা
তাৰ বিৰাট গোফ কোচা গালৰ ভালোখিনিলৈকে বিয়পি
পৰি দুই মূৰে দুটা পাক খাই গৈছে। তাৰ চকু দুটা
জ্বা ফুলৰ দৰে বঙা। সম্ভৱ অনুবৰত পান কৰি থকা
সন্তীয়া মদৰ প্ৰতিভিৱা।

বাঘবন হস্পিটেলৰ হৰিজন। মালিক বিহীন মৰাশ
আৰু ভূমিষ্ঠ হৈয়ে মৃত্যু বৰণ কৰা নাইবা মৃত গৰ্ভতে
মৃত্যুহে ভূমিষ্ঠ হোৱা শিশুবোৰক কঢ়িয়াই সি যথাস্থানত
পেলাই দিয়াই তাৰ মুখ্য কাম। তাৰ বিণিময়ত নগদ
পইচা আদায় কৰি লোৱা আৰু সময়ে সময়ে সুবিধা
বুজি প্ৰয়োজনতকৈ বেছি ধন আদায় কৰি লোৱা তাৰ
নিভা-নৈমিত্তিক স্বভাৱৰ ভিতৰত। জীৱনত কত মৰাশ,
কত মৃত শিশু সি তাৰ দুখন হাতেৰে পেলাইছে তাৰ
লেখ-জোখ সি কোনো দিনেই কৰা নাই। বাতিপুৱা
ঘৰৰ পৰা ওলাইয়ে সি মনে মনে ভাবে তাৰ ভাগ্যত
মেইদিনা কেইটা মৰাশ বা মৃত শিশু মিলিব। যিমানে
মৃত শিশু বা মালিক বিহীন মৰাশ ওলায় সিমানে
তাৰ ইমকাম। বাঘবনৰ কাম কিন্তু নগদ নগদ।
মৃত শিশু সকলৰ পিতৃ মাতৃৰ পৰা হিচাপ কৰি
কঢ়াই-গুণাই ধন আদায় কৰি লবলৈ কোনো দিনেই
সি কুঠাবোধ কৰা নাই। কোনো দিনে সি বুজিবলৈও

চেষ্টা কৰা নাই মৃত শিশুৰ পিতৃ-মাতৃৰ মানসিক অৱস্থা।
 তাৰ সম্বন্ধ যেন মৰণৰ লগতহে—জীৱনৰ লগত নহয়।
 সেয়ে পৰ্ণিচশ বছৰ বয়সতে মূৰ পাতি লোৱা হস্পিটেলৰ
 এই নিষ্ঠুৰ কামটোৰ দায়িত্ব আৰ্জিও সি আনন্দ পালন
 কৰি আহিছে।

এথোজ দুখোজকৈ আগবাঢ়িছিল বাঘবন। অস্পষ্ট
 পৰা ক্ৰমশঃ স্পষ্ট হৈ উঠিছিল প্ৰভাতৰ প্ৰথম পোহৰ
 অৰ্পণাপ্ত ধূসৰ মাজৰ পৰা ক্ৰমশঃ বিচ্ছূৰিত বঙা-বঙৰ
 উজ্জলতাবোৰ বিয়পি পৰিছিল বাৰ্ণাৱ দুই ফালৰ
 গছ-গছনিত। শালিকী, কাউৰী আবু নাম নজনা কিছুমান
 চৰাই তাৰ দৰে ওলাই পৰিছিল জীৱকৰ অৱেষণত।
 আৰম্ভ হৈছিল মানুহবোৰো জীয়াই থকাৰ ব্যস্ততা।
 সোঁফালৰ পৰা বাওঁ ফাললৈ, বাওঁফালৰ পৰা সোঁফাললৈ
 ক্ৰমাগত অহা-যোৱা কৰিছে মানুহবোৰ। ওখ মানুহ,
 চাপৰ মানুহ, ক্ষীণ মানুহ, শকত মানুহ, বেমাৰী মানুহ,
 ভাল মানুহ, বেয়া মানুহ। এফালৰ পৰা আন ফালে,
 ইটো মূৰৰ পৰা সিটো মূৰলৈ বিভিন্ন শব্দ তুলি অহা
 যোৱা কৰিছে বাছ, টেক্সী, মটৰ, স্কুটাৰ, চাইকেল আবু
 বিবিধ যান-বাহন। বোন কলে যায়, কি কাৰ ইচ্ছা,
 উদ্দেশ্য আভিপ্ৰায় বুজা অসম্ভৱ। এনে লাগে যেন
 সকলো এক তুমুল সংগ্ৰামত মগ্ন।

ব্যস্ততাৰ মাজেদি বাস্তব এটা ফুট পাথৰ পৰা
 আনটো ফুট পাথৰলৈ পাব হৈ গল বাঘবন। চাহ দোকান,
 পান দোকানৰ পৰা শেষ কৰি ছিগাৰেট এডাল জ্বলাই লৈ
 অলপ অন্য মনস্তাৱে বাঘবনে এইবাৰ বাস্তব দাঁতিৰে আগ
 বাঢ়ি গৈ আছিল। দস্যুৰ দৰে হঠাত দূত গতিৰে চলন্ত
 ট্ৰাক এখন তাৰ গাৰ নিচেই ওচৰেৰে পাব হৈ যোৱাত
 সি সন্ধান হৈ পৰিল। মনে মনে ভাবিলে ইমান অন্য
 মনস্ত হোৱা ভাল নহয়।

ইতিমধ্যে বাঘবন আহি হস্পিটেললৈ নামি যোৱা
 চিৰিটোত ভৰিৰ দিছিল। হঠাতে তাৰ ভৰিৰ ওচৰত
 বাগাৰি পৰিল এজনী চৰিশ-পৰ্ণিচশ বছৰীয়া তিবোতা।
 তিবোতাজনী সম্ভৱ চিৰিটোৰ দাঁতিত কিছু আগৰ পৰাই

বহি আছিল। বাঘবনে অলপ ভয়ানক অনুভৱ
 কৰিলে। আচৰিতো হল। কাৰণ হস্পিটেলত মৃত
 শিশুৰ জন্ম হলে অথবা মালিক-বিহীন মৰাশ পৰি
 থাকিলে সিৰোৰ পেলাবলৈহে অথবা হস্পিটেলৰ পাৰ-
 খানা, নৰ্দমা আদি চাফ কৰাৰ নিচিনা লেতেৰা কাম-
 কাজ কৰিব লগীয়া হলেহে বাঘবনক মনুহে বা
 হস্পিটেল কৰ্তৃপক্ষই বিচাৰ-খোচাৰ কৰে। এনেয়ে বিস্ময়
 তাৰ ওচৰ চপা মানুহ সি মনেতে পেলাব নোৱাৰে।
 বৰ সি লক্ষ্য কৰিছে বোহি ভাগ মানুহে তাক দেখিলে
 ফালৰি কাটিহে যায়।

নিজৰ ভৰি দুখন তিবোতা জনীৰ খায়াচি থকা হাত
 দুখনৰ পৰা মুক্ত কৰিবলৈ বাঘবনে তিবোতাজনীক দাঙি-
 বলৈ চেষ্টা কৰিলে। কিন্তু তাকে কৰিবলৈ লৰ্ভতে
 সি অনুভৱ কৰিলে তিবোতাজনীয়ে যেন তাইৰ শৰীৰৰ
 সমস্ত ভাৰ তাৰ ওপৰত এৰি দিছে। অকল সেয়ে
 নহয়, তিবোতাজনীয়ে কিবা এক যন্ত্ৰণাত কেঁকাবলৈ
 আৰম্ভ কাৰ দিলে। তাইৰ গাত ডিচেৰবৰ জ্বাৰতো ঘম
 বিৰিঙি উঠা সি দেখিবলৈ পালে।

জীৱন আবু মানুহ সম্পৰ্কে বাঘবনৰ অভিজ্ঞতা
 নিচেই কম। জীৱনৰ বেছিভাগ সময়ে সি মৰাশ আৰু
 লেতেৰা কাম কাজৰ মাজত থাকিলে কটাই দিছে।
 সেইবাবে সম্ভৱ সি জীৱন আবু মানুহ সম্পৰ্কে অভিজ্ঞই
 নহয়, উদাসীনো। তথাপি সমুখৰ তিবোতা গৰাকীক
 দেখি সি তাৰ সহজাত ধাৰণাৰে ভৎসনাত অনুমান
 কৰি লব পাৰিলে যে তিবোতাজনী আসন্ন প্ৰসৱা আবু
 অত্যাধিক যত্নাৰ্হক।

হস্পিটেললৈ নিতে আসন্ন প্ৰসৱা বহু মাতৃ আছে।
 বহু মাতৃয়ে নৱজাতকক কোলাত লৈ হস্পিটেলৰ পৰা
 হাঁহি মুখে বিদায় লয়। আকৌ অধিক সন্তান জন্ম
 দিয়া বহু মাতৃয়ে মুখত চিন্তাৰ বেখা আৰু হস্পিটেলৰ
 পৰা নৱজাতকক কোলাত লৈ আভি যায়। আবু
 দুৰ্ভাগীয়া বহু মাতৃয়ে জন্মৰ লগে লগে সন্তানক হেৰুৱাই
 বাঘবনৰ সন্তুষ্টি আবু লাভৰ কাৰণ হৈ হস্পিটেলৰ

পৰা চকুলো-টুকি টুকি আতৰি যোৱাও বাঘবনে তাৰ
দুয়োটি চকুৰে যোৱা প'চিশটা বছৰে দেখিলে আহিছে।
অথচ কোনো দিনে এইয়োৰৰ স্বাতি সি অকণো আগ্ৰহ,
কৌতুহল বা বেদনা অনুভব কৰা নাই। এয়া যেন
এক অৱশ্যাস্তাবী গতি-এনে এক ধাৰণা লৈয়ে বাঘবনে
এইযোৰ প্ৰত্যক্ষ কৰি আহিছে।

তিবোতাজনীৰ কেঁকনি ক্ৰমান্বয়ে বাঢ়ি আহিছিল।
তাই ঘন ঘনকৈ উশাহ লবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। বাঘবনে
বৰ অসহায় অনুভৱ কৰিবলৈ ধৰিলে। এনে পাৰাৰ্হিতত
সি আগতে কৃতজ্ঞতাও পৰা নাই। এতিয়া সি-কি কৰিব
বাৰ্হিক কৰা উচিত হ'ব সি এক মুহূৰ্তমান ভাবি গলে।
তিবোতাজনীৰ দায়িত্ব লবলৈ তাইৰ লগত আন কোনোবা
আছে নোঁক সেই ভাৱত সি ইফালে সফালে চালে।
কিন্তু দেখিলে তাৰ চাৰিওফালৰ সকলো যেন নিজ নিজ
কামত ব্যস্ত। বাঘবনৰ ফালে বা তিবোতাজনীৰ ফালে
চাবলৈ কাৰো যেন আহৰি নাই। উপায় নাপাই সি
তিবোতাজনীক সুধিলে-

'তোৰ লগত আবু কোন আহিছে?'

'মই অকলে আহিছো।'

'এনে অৱস্থাত তই কিয় অকলে আহিছ? তোৰ
মতাটো ক'ত?'

'চাকাব বৰে। ছুটী নাপালে।' তিবোতাজনীয়ে চমুকৈ
বলে।

ঘেনীয়েকৰ এনে অৱস্থাতো ছুটী নোপোৱা বখটে
শুনি বাঘবন মটাই আচৰিত হৈছিল। সেয়ে লগে
লগে সি তাইক সুধি পেলালে 'কি ইমান ডাঙৰ
চাকৰি কৰে অ' তোৰ মতাটোৱে যে এই অৱস্থাতো
ছুটী নাপালে?'

'চকোদাৰ চাকৰি। আজি অফিচৰ বৰ চাহাবৰ সবু
জীয়েকৰ জন্ম দিন। চাহাবৰ ঘৰত ক'ম কৰিব লাগে।
সেয়ে ছুটী নাপালে।

তিবোতাজনীয়ে খুব কৰ্মেৰে কোৱা কথাখিনি শুনাব
পিজত বাঘবন আচৰিত হোৱা নাছিল, খঙো উঠিছিল
তাৰ। মুখৰ ভিতৰতে সি ভোব-ভোবাই উঠিল-
'চালা কুস্তাব বাচ্চা।'

তিবোতাজনীৰ ইতিমধ্যে কথা কোৱা শক্তি প্ৰায়
লোপ পাইয়ে আহিছিল। তাই-মাথে। অসীম অনুন্নয়
ভবা চকুদুটাৰে বাঘবনৰ ফালে চাই আহিল।

উপায় নাই হৈ বাঘবনে শৰীৰৰ সমস্ত শক্তি প্ৰয়োগ
কৰি তাইক দাং-কোলাকৈ হাম্পিটেলৰ ভিতৰলৈ লৈ
গ'ল। আবু ডাঙৰৰ অনুমতি লৈ এটা চিটত ভৰ্ত্তি কৰি
দিলে। তাৰ পিছত সি স্বস্তিৰ নিশ্বাস পেলালে।
তাৰ অনুভৱ হল সি যে বিবাট দায়িত্ব এটাৰ পৰা
বেহাই পালে।

বাঘবনৰ হাতৰ পৰা দায়িত্ব দূৰ হল যদিও আচৰিত
ধৰণে তাৰ মনত কিবা এটা অহেতুক দায়িত্ব বোধে
থোপনি পোতা যেন সি অনুভৱ কৰিলে। দুপখীয়া
ভাত সাজ খাবলৈ যোৱাৰ আগতে সি সেয়ে তিবোতাজনীৰ
খবৰ লবলৈ গ'ল। খবৰ লৈ জানিব পাৰিলে
তিবোতাজনীৰ ভেতিয়াও প্ৰসৱ হোৱা নাই। তাই যন্ত্ৰগত
জীয়াতু ভাগ আছে যদিও ডাঙৰৰ মতে যি কোনো
সময়তে প্ৰসৱ হোৱাৰ সঁজাৰনা।

বাঘবনৰ অন্তৰৰ কোনোৱা এটা অংশ বিয়াই
উঠিল। তাৰ বাবে এয়া এক অজান অনুভূতি-
আনন্দ, বেদনা নে কৌতুহল সেয়া সি থিক উপলজ্জি
কৰিব নোৱাৰিলে। সি দুপখীয়াৰ সাজ খাবলৈ
নোযোৱাটোকে ঠিক কৰিলে। হাম্পিটেলৰ পিচফালে
থকা পাবুৰ দোকানৰ শুকান বুটি দুখন আবু চাহ
এগিলাচ খাইয়ে কটাই দিলে। আনকি বাতিও তিবো-
জনীৰ প্ৰসৱ নোহোৱা আবু জীয়াতু ভোগা বাৰ্তাবয়ে
তাক ঘৰলৈ যোৱাৰ পৰা বিৰত কৰিলে। যাৰ খুজিও
সি ঘৰলৈ যা় নোৱাৰিলে কিবা যেন এক অজান

শক্তিয়ে মোহাচ্ছ কবি তাক হাম্পিটেলৰ চৌহদতে
আবদ্ধ কৰি বাখিলে। হাম্পিটেলৰ এফালৰ পৰা আন
ফাললৈ ঘূৰা-পকা কবি চৰম উৎকণ্ঠাবে আৰু উজাগৰে
কটাই দিলে সি গোটেই নিশা।

বাতিপুৰা পুনৰ খবৰ লবলৈ গৈ সি যেতিয়া
তিবোতাজনীৰ কোঠাৰ কাষত থিয় হৈছিল, সি শুনিবলৈ
পাইছিল এক নৱজাতকৰ ক্ৰন্দন। নাচ'ব অনুমতি লৈ
ভিতৰলৈ গৈ দেখা পাইছিল তিবোতাজনীৰ কোলাত
এটি উজ্জল শিশু। জীৱনৰ নতুন ছন্দ সুৰত আত্মহাৰা
এক নতুন পুৰুষ। কেচুৱাটোলৈ লক্ষ্য কৰি বাঘনৰ অন্তৰ
পুলকিত হৈ উঠিছিল। দিনৰ পিছত দিন মৰাশ,
মৃত শিশুৰ লগত বাস্তৱ হৈ থকা বাঘনে পোন প্ৰথম
বাবৰ বাবে যেন আবিষ্কাৰ কৰিলে জীৱনৰ অন্য এক

অৰ্থ। আনন্দত সি নিজকে হেৰুৱাই পেলালে। পাহৰি
গ'ল সি বিগত দিন আৰু বাৰ্তিব অনায়াস, অনিদ্ৰাৰ
যন্ত্ৰণা। পাহৰি গ'ল ইমান দিনে সিহঁ অহা পৃথিৱীৰ অস্তিত্ব,
গ্ৰানি আৰু তাৰ বিগময়ত পৃথিৱীক জীৱনক সেখুৱাই
অহা তাৰ চৰম উদাসীনতা। অজ্ঞানিতে তাৰ ইটোৰণৰ
খহটা মুখখনৰ নাকটোৰ থিক তলৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা
প্ৰকাণ্ড গোফ কোচাৰ তলৰ পৰা ওলাই আহিল এটি
অকপট বিমল হাঁহি।

তিবোতাজনীয়ে দেখিবলৈ পালে ৰামুৱনৰ মুখখনৰ
পৰা নিগত হোৱা সেই হাঁহি। সন্মানত দেখিবলৈ পোৱা
হাঁহিনোবৰ ভিতৰত সেই হাঁহিটোৱে তাইৰ আটাইতকৈ
পৰিচ আৰু বিশুদ্ধ যেন লাগিল। × × ×

বন্ধু, তুমি কিহৰ কাৰণে কান্দছা (আক্ষেপ কৰিছা)? তোমাৰ অন্তৰত
সকলো শক্তি নাহত আছে। হে মহিয়ান, তোমাৰ মৰ'শক্তিমান স্বৰূপ জগাই
তোলা; দেখিবা দৃশ্যমান এই গোটেই বিশ্বজগৎ তোমাৰ পদতলত পৰিব। আত্মাবেই
সৰ্ব্ব প্ৰভুত্ব, পাৰ্থিব বস্তুৰ নহয়। যিবোৰ মুখ মানুহে নিজৰ দেহাটোকে আত্মা
বুলি ধৰে তেনেলোকেহে কৰুণভাবে কয় আমি বৰ দুৰ্বল। জাতিয়ে এতিয়া
বিচাবে বীৰত্ব আৰু বৈজ্ঞানীক প্ৰতিভা। আমাক লাগে মহৎ প্ৰাণ, বিৰাট শক্তি
আৰু অসীম উৎসাহ। জঁসূলত দুৰ্বলতা নালাগে। কমপৰাৱণ বীৰহাদয় পুৰুষকে
লক্ষ্যৈ আশ্ৰয় কৰে। অতীতৰ ফালে চাবৰ প্ৰয়োজন নাই। আগবাঢ়া আগৰ
ফালে চোৱা-আমাক লাগে অসীম শক্তি, অদম্য উৎসাহ, দুৰ্জয় সাহস আৰু অসীম
ধৈৰ্য—তেতিয়াহলেহে আমি মহৎ কাৰ্য সাধন কৰিব পাৰিম।

—স্বামী বিবেকানন্দ—

শ্রীশংকৰ মহন্ত
২য় বাৰ্ষিক, স্নাতক-মহলা

ঘৰবটো সি বজাবতে পালে। গধূলি বজাবত সি কিন্তু কাকো সুধিবলৈ যোৱা নাছিল। এজন লৰাইহে তাক কলে 'জেঠাই তহতৰ বঘু পাছ কৰিছে। প্ৰথম বিভাগ পাইছে। খানা খুৱাব লাগে।'

'খানা'!—এটা বিবাদৰ হুমুনিয়াছেষে সৈতে শব্দটো বাহিব হৈছিল ঘনকান্তৰ। 'এৰা! মোৰ ল'ৰা আজি প্ৰথম বিভাগত মেট্ৰিক পাছ কৰিছে। কিমান গোবৰষ কথা। কিন্তু ঘনকান্তই আৰু ভাবিব নোৱাৰিলে। চকুৰ পৰা কৰ নোৱাৰাকৈয়ে নিগৰি ওলাই আহিল দুটোপাল চকুলো। একেধৰে চাই থাকিল সম্মুখত থকা ডাঙৰ শিলকেইটাৰে নঙঠা পাহাৰ খনলৈ। এনেকৈ কিমান সময় পাৰ হৈছিল সি কৰ নোৱাৰে।

হঠাৎ 'পাণৰ মুঠাৰ দাম কিমান' বুলি সোধা গ্ৰাহকৰ মাতত ঘনকান্তৰ চিন্তাৰ আত চিগিল আৰু ঘেৰঘেৰিয়া মাতেৰে কলে—'ঘাঠি পইচা। কিমান দিম?' কান্ধত মোৰিয়াই লোৱা পুৰণা গামোচাখনেৰে মুখখন মাচ ঘনকান্তই কলপাত এডোখৰ চিৰি লৈ পাণ চাৰি মুঠা বান্ধি গ্ৰাহকক বিদায় দিলে।

আকৌ তাৰ মনৰ দাপোনত ভাই উঠিল সেই ঘৰবটো। কি সুন্দৰ খবৰ, কি আনন্দৰ বাতৰি গনেশ মহাজনৰ লৰাই আজি এই সোভাগ্য কঢ়িয়াই আনিলে নিশ্চয় এখন চাহ দোকান বুক কৰিলেহেতেন; ঘৰত এটা বিৰাট ভোজৰ ব্যৱস্থা কৰিলেহেতেন। কিন্তু ঘনকান্তৰ যেন মূৰটো বিৰাটলৈ ধৰিলে। দোকান সামৰি ভাৰখন কান্ধত তুলি লৈ ঘৰলৈ খোজ দিলে। তথাপি

কিন্তু তাৰ মনৰ ভাৰটো এৰা নপৰিল বাটত অকল শৰীয়া অৱস্থাত তাৰ মন সাগৰত বিভিন্ন ভাৱৰ জোৱাৰ উঠিবলৈ ধৰিলে।

ঘনকান্তৰ চকুৰ আগত ভাই উঠিল ৩০ বছৰ আগৰ সেই দিনবোৰৰ কথা। এনে এটা দিনত সি ৩০ বছৰ আগতেও কান্দিছিল। সিদিনাও সি কান্দিছিল দুখত আৰু আজিও দুখতে কান্দিছে। সিদিনাও দিছিল এটা মেট্ৰিক পৰীক্ষাৰ বিজ্ঞাপ্তি। যিটো পৰীক্ষাত ঘনকান্তই নিজে পাছ কৰিব নোৱাৰে কান্দিছিল। গাৰ্ভৰ মানুহে বুজাইছিল—'নাকা ন্দিবি, অকল কিবা তইহে ফেল কৰিছনে? যা ভাত কেইটা খাই ল'।' মাকে কৈছিল—'দুখ কৰি কি লাভ হব ৰোপা, কপালত নাই।' ককাকৈকে কৈছিল—'কালিৰ পৰা হালত ধৰিবি, দুনিয়াৰ টকা

বোৰ খৰচ কৰি একো কামত নাইল।' সিমানতেই শেষ হৈছিল ঘনকান্তৰ শিক্ষা জীৱন। সি সোমাই পৰিছিল কেকোবা নাঙলৰ সৈতে পথাৰৰ মাজত। পৈতৃক সম্পত্তি বাৰ বিঘা খেতি মাটিৰ ধানেৰে বছৰটো ভালকৈয়ে খাব পাৰিছিল। পৰিয়াল আছিল কম। দেউতাক সবুতে ঢুকাইছে। মাক, ককাকৈকে—বৌয়েক, সিহঁতৰ লৰা-ছোৱালী তিনিটা আৰু তাৰ সৈতে ঘৰখনত সাতোটা পৰিয়াল। দুই ভাই-ককাইৰ হাড় ভঙা পাৰিশ্ৰমৰ ফলত ঘৰখন দেখাত সুন্দৰ হৈ উঠিছিল।

এদিন মাকে তাক কৈছিল—'ৰোপা ঘন, মোৰ আৰু যাবলৈ বেছি দিন নাই। তোৰ বিয়াখন চাব

পাৰিলে শান্তিৰে যাব পাৰো।' ককায়েকেও কথাটোত মন দিছিল। ওচৰৰ গাওঁৰে হৰকান্তৰ মাজু ছোৱালীজনী চাই-মৌলি থিক কৰিছিল তালৈ বুলি। আনন্দ মুখৰ পৰিবেশৰ মাজেৰে তাৰ জীৱনৰ শুভ দিনটো পাব হৈছিল। তাৰ এবছৰ পিছতে ঘনকান্তৰ মাকেও বিদায় লৈছিল নিজৰ গতব্যস্থানলৈ।

হাহি খেমাৰিলে পাব হৈছিল সিহঁতৰ বৈবাহিক জীৱনৰ সুদীৰ্ঘ ছয়টা বসন্ত। সিহঁতৰ জীৱনৰ মাজলৈ আহিছিল তিনিটা লৰা-ছোৱালী। কিন্তু তাৰ পাছত ঘনকান্তৰ আবু ককায়েকৰ লগত একে লগে থকা খোৱাৰ সৌভাগ্য নহ'ল। কথাতে কয় বোলে—'ভাই ভাই হলে ঠাই ঠাই হব লাগে।' তেওঁলোকৰ অৱস্থাও একে হল।

সামান্য কথা এটাৰ বাবে দুই ভাই-ককাইৰ মাজত গৃহ কন্দল লাগি দুটা পৰিয়ালত বিভক্ত হ'ব লগা হল। সেইদিনা আছিল শাওঁনৰ ১৭ তাৰিখ। ঘনকান্তই সাক্ষীয়া পথাৰৰ পৰা আহি পদূলি মুখত ককায়েকৰ সবু লৰা মুকুলে শোচ কৰি থকা অৱস্থাত দেখা পালে। খঙৰ ভৱমত ঘনকান্তই বোৱেকক কিবা কৰিব কলে। আবু তাতেই কাজিয়াৰ সূত্ৰপাত। পিছদিনা পথাৰৰ পৰা আহি ঘনকান্তই দেখে চোতালত গাওঁৰ মুখিয়াল মানুহ কেইজনমান বাঁহ গুণ গুণাই মেল কৰি আছে। প্ৰথমতে কথাটো নি তলাকিব পৰা নাছিল। ধৈৰ্য্য-কক সোধাতহে আচল কথাটো গম পালে। গাওঁৰ গাওঁবুঢ়াই তাক মাতি সুধিলে—“হেঁৰি নহয় ঘনকান্ত, তহঁতে বোলে চৰু বঢ়াবলৈ খুজিছ ? তোৰ মতামত কি ?” গাওঁবুঢ়াৰ কথা শুনি, তাৰ বেয়াও লাগিছিল আবু খঙো উঠিছিল। সি কলে—‘সামান্য কথা এটাতে যদি সিহঁতৰ বেলেগে খাবৰ মন গৈছে মোৰ একো আপত্তি নাই। কিন্তু, মই হলে তেনে মনোভাব লৈ কথাটো কোৱা নাছিলো।’ তাৰ কথাৰ শেষ নহওঁতেই ককায়েকে তপৰাই মাত লগাই কলে—‘এতিয়া সাধু পুৰুষ ওলাইছে, কিবা কব লগা থাকিলে মোক কব লাগে, পেটে

পেটে যুজি ঘৰৰ তিবোতাৰ আগত কিহৰ বাহাদুৰী। মই হলে বাইজ তাৰ লগত নাথাকো।”

এনেকৈয়ে দুই ভাই-ককাইৰ মৰমৰ এনাৰ্জিবিদাল চিঙি দন্দোখৰ হৈছিল। ঘনকান্তই পৈতৃক সম্পত্তি হিচাপে লাভ কৰিছিল—সি থকা ঘৰটো, গাৱঁৰ উত্তৰ ফালৰ মাটি ছয় বিঘা, হালৰ গবু এহাল আৰু বন্ধা বঢ়া সজুলি যেনে হাড়ি-চৰু, কাহি-বাতি ইত্যাদি। নতুনকৈ বস্তি এটা গঢ় তুলিবলৈ কিমান টকাৰ দৰকাৰ হৈছিলোঁ সকলোৱে জানে, ঘনকান্তইয়ো জানিছিল। কিন্তু তাৰ ফুটাকাটি এটাও জমা নাছিল। তাৰ ফলত ভাগত পোৱা পৈতৃক সম্পত্তিৰ ঘৰটো পোন্ধৰশ টকাত বন্ধী কৰাৰ উপৰিও বুপিত মাতি এবিঘ বন্ধকতা দিব লগা হৈছিল।

তিনিটা বছৰ এনেকৈয়ে পাব হৈছিল ঘনকান্তৰ। কিন্তু, ‘বিধিৰ লিখন ন’যায় খঙন’ বোলা কথাষাৰ ঘনকান্তৰ জীৱনত বাবুকেয়ে ফলিয়ালে। সেই বছৰে ভাদ মাহত তাৰ হালৰ গবু এটা ‘গজ বাঘা’ বেমাৰ হৈ মৰি থাকিল। উপায়স্বৰ হৈ আকৌ এবিঘা খেতিৰ মাটি বন্ধকত দি হালখন যোগাব কৰিছিল। ইফালে ঘৰৰ পৰিয়ালৰ সংখ্যাও আঠত ভৰি দিছিল। ফলত খেতিৰ ধানেবেও বছৰটো খাদ নোজোৰা অৱস্থা হল। এই এশ একুৰি সংসাৰৰ বোজাই ঘনকান্তৰ মূৰৰ চুলিৰ বং বগা কৰিলে। শেষত মাজু লৰাটোকে হাজত লগাই নিজে বেপাৰ কৰিবলৈ মনস্থ কৰিলে। বেংকৰ পৰা ৩০০ টকা ঋন লৈ পান-তামোলৰ বেপাৰ আৰম্ভ কৰিলে। এনেদৰে ঘনকান্তৰ পদোন্নতি হল খেতিয়কৰ পৰা বেপাৰীলৈ। ইখন বজাৰৰ পৰা বস্তু আনি সিখন বজাৰত বেচি যি অলপ লাভ পায়, তাৰে তেল-নিমখাখনি কিনিব পৰা হ'ল।

আজি কোনে ঘনকান্তক মেট্ৰিকৰ দৈওনাৰ ওচৰ চপা মানুহ বুলি কব। তাৰ একালৰ সহ পাঠ্যবিজ্ঞান আজি সমাজৰ একো একোজন ভদ্ৰলোক, এৰা।

শিক্ষিত ভদ্ৰলোক । তেওঁলোকে তাক মাতিবলৈ লাজ পায়, তাৰ লগত সমানে সমানে খোজ কাটিবলৈ লাজ পায় । তেওঁলোকৰ সন্মান যাব । কিন্তু । সিওটো মানুহ, ভাবোতো এটা মন আছে । জীৱন-বাটৰ দুৰ্ভাগ্যৰ কাইলৈমান গুচাব নোৱাৰা বাবে সি আজি বেপাৰী । এৰা । ঘনকান্ত আজি বেপাৰী । সি বেপাৰেহে কৰি থাইছে, চুবুৰে কৰা নাই । তাৰ আজি বন্ধু হািম বজাবৰ গাবো, খাচিয়া পাণ বেপাৰী আৰু ধূপধাৰা বজাবৰ ভাসোলবেপাৰী সকল । তাক আজি চিনি পৰ বজাবৰ সাধাৰণ মানুহাখিনিয়েহে ।

এইদৰে নি চলাই আছে আঠাট পৰিয়ালৰ সংসাৰ-খন । তথাপি সি ডাঙৰ লৰা বন্ধুক পঢ়াবলৈ এৰা নাই । সি তাৰ ওপৰত বহু আশা পুহি ৰাখিছে । মেট্ৰিকটো পাছ কৰাব পাৰিলে বিজ্ঞান পঢ়বা এটা সুবিধা পাইছে । আজিকালি নোটক পাছ নহলে অফিচৰ, কেবাৰ্ণীটো বাদেই, পিয়ন, চাকদাৰো হোৱা উন্নত ।

সি মনতে ভাবি থৈছিল, বন্ধুই কোনো মতে মেট্ৰিক পাছ কৰিলে আৰু নপঢ়ায় । পঢ়াবই বা কৰ পৰা ? সি গায়ৰ ভদ্ৰেশ্বৰৰ মুখত শুনিছে কলেজত যোৱা যথেষ্ট । আজি কি এড্‌মিচন, কালি বোলে টেউচন ফিজ, ইফালে গাড়ী ভাড়া, সফালে কিতাপ-পঢ় ইত্যাদি ইত্যাদি জেন্টিব নোৱাৰা হিচাপ । তাতে তাৰ ঘৰত মাঘ বিহুৰ পিছৰ পৰা কিনা চাউল নহলে চুবুৰীটো হোৱাটো নিয়মত পাৰিত হৈছে ।

কিন্তু, আজি কি সতে সি বন্ধুক পঢ়িবলৈ বাধা দিয়ে; তাৰ আগ্ৰহক সি কোনখন হাতেৰে ধৰি ৰাখে ? যোৱা বাৰ টেউ পৰীক্ষা দি সি হাজিৰা কৰি টকা আনিছিল মেট্ৰিকৰ ফৰ্ম ফিলাপৰ কাৰণে । তথাপিও সি প্ৰথম বিভাগত পাছ কৰিছে । ঘনকান্তই আশাই কৰা নাছিল । আজি যদি এনে অৱস্থাত সি তাক

পাল ৰাদ দিবলৈ কয় তাৰ উঠি অহা মনটো অকালতে মৰাই যাব । সি জানো ৰাতি হব ।" কিন্তু, ঘনকান্তই কৰিবই বা কি ? বিবাদৰ হুমুনিয়াহ এটি অশুভৰ পৰা কৰ নোৱাৰাকৈয়ে ওলাই আহিল ঘনকান্তৰ ।

জীৱন নাটৰ প্ৰতিটো দৃশ্য অশুভৰ বোম্বছন কৰি থাকোতেই যে খোজৰ গতি নেহেম হৈছিল সি অনুভৱ কৰা নাছিল । হঠাৎ ৰাতিৰ শিল এটা আৰু তাৰ ভৰিৰ বুঢ়া আঙুলিটোৰ মাজত সংঘৰ্ষ হোৱাৰ ফলত সি—“উহ বাম” বুলি কৈ থিয় দিলে । তেতিয়াহে সি ধৰিব পাৰিলে যে ঘৰ পাবলৈ আৰু এক কিলো মিটাৰ বাকী । কান্ধৰ ভাৰখন সলাই লৈ আকৌ খোজ আৰম্ভ কৰিলে সি ।

সন্মুখৰ কাঠৰ দলংখনৰ ওপৰত ভৰি দিয়াৰ লগে লগে তাৰ মনত পৰিল আন এটা কথা । গাৰ্ভে ইংৰাজী শিক্ষক হবণে এদিন সেই দলংখনৰ ওপৰতে থিয় হৈ তাক কৈছিল—“ঘনকান্তই বন্ধুক তই পঢ়াবলৈ এৰি নিদিবি । তাৰ মগজুত কিবা এটা আছে । বহী পঢ় লাগিলে আঁমি অলপ সহায় কৰি দিম ।” সহায় অৱশ্যে কৰিছিল হবণে । অকল হবণে মাৰ্চবে নহয়, আন মাৰ্চবে সকলো তাক সহায় কৰিছিল, মৰম কৰিছিল । ক্লাচ নাহিব পৰা সি পুতেকক এখিলা কাগজো কিনি দি পোৱা নাই । লগৰ লৰা-ছোৱালীবোৰেও তাক মৰম কৰিছিল । কাৰ পৰা যে সি কিতাপ সংগ্ৰহ কৰিছিল, নোট আনি লিখিছিল সেইবোৰৰ প্ৰাভ ঘনকান্তৰ খবৰ নাছিল । খবৰ লবই বা কেনেকৈ ? বাতিপুয়াই কিবা অলপ মুখত দি খোজ লয় বজাব অভিমুখে । বজাবৰ পৰা এখন ভাৰৰ বন্ধু লৈ ঘৰ পাল মানে বেলি লহিয়ায় । থিয়লৈ গধুই ভাত খায় টাঙিলেই যাবৰ হয় গধূলি বজাবলৈ । গধূলি বজাবৰ পৰা আহি পাওতে বাতি ৭/৮ টা বাজে । গাভৰু সি নিজৰ কথাৰে ভাবিবলৈ সময় নাপায় । এয়ে

তাৰ জীৱনৰ দৈনিক বুটিন ।

কেতিয়াবা তাৰ মন যায় পুতেকৰ কাষত বহি
কিবা এটা সুধিবলৈ, কিন্তু মন গলেই বা হব কি ?
দিনৰ দিনটো কঠোৰ পৰিশ্ৰমৰ পিছত সি যে তাৰ
লৰাৰ লগত পঢ়াৰ বিষয়ে কিবা এমাব আলোচনা কৰিব
ভাবিবই নোৱাৰে । এনেকৈয়ে সি দুখৰ মাজতে চলি
আছে যন্ত্ৰ মানৱৰ দৰে । তথাপি ইমাম দুখৰ মাজতো
আজি যেন তাৰ গাটো পাতল লাগিছে, মনটো আনন্দত
নাটি উঠিছে ।

জীৱনত এই সপ্ত-মাণ্ড বায়ান্ন মনত ভাবি ভাবি
কেতিয়া ঘনকান্তই ঘৰৰ পদূলি মুখ পাৰি ক'ব
পৰা নাছিল । হঠাৎ এটি কান্দোন সনা মাতে তাক
স্থিৰ কৰি দিলে— 'আই, তেহঁতে মোক বাঁধা নিদিব ।
মই কলেজত পঢ়িমই ; হাজিৰা কৰি হলেও মই
কলেজত নাম লগাম ? ভণ্ডা ভণ্ডা কথা কেইটা শূনি
ঘনকান্তৰ আবু বুজিবলৈ থাকী নাথাকিল । তাৰ বুৰুখন
বিষাবলৈ ধৰিলে, আকৌ এবাৰ ওলাই আহিল চুচুৰ
পৰা দুধাৰী তপত চকুলো ।

“যি জাতিৰ ল'ৰাই নিজৰ মাতৃ-ভাষাৰ শিক্ষা নলৈ বিদেশী
ভাষাৰ কামেৰে শিক্ষা লয়, সেই জাতিয়েই আত্মহত্যা কৰে ।
এইটোও সিহঁতক জ্ঞানগত অধিকাৰৰ পৰা বঞ্চিত কৰা হয় । বিদেশী
ভাষাৰ যোগে ল'ৰাবিলাকৰ শিক্ষাৰ বেছি চাপ পৰে আৰু সিহঁতৰ
মৌকতা নষ্ট হয় । ঘৰৰ পৰাও সিহঁত বেলেগ হৈ পৰে । এই কাৰণেই
মই এই কামটো জাতিৰ পক্ষে অশুভ বুলি ভাবো ।”

ফজলুৰ বহমান খান
২য় বাৰ্ষিক, স্নাতক মহলা

চাৰি দিৱা পুতলাৰ দৰে বজ্জত মাৰ্চৰে দুই
কিলোমিটাৰ পথ খোজ কাঢ়ি আহি চোতালত পৰি
থকা মূঢ়াটোত বহি পৰিল। তেওঁৰ বৰ ভাগৰ লাগিছিল।
দুই কিলোমিটাৰ নহয়, যেনিবা দুই যোজনৰ বাটহে
বাট-কুৰি বই আহিছে। ভেঁপুৱা বেঁজি মূৰৰ ওপৰত
উঠিছে। দুপৰীয়া ভাত খোৱাৰ সময় হৈছিল। ঘৈনীয়েকে
ভাত হোৱাৰ কথা নোৱাৰাই দি গ'ল। ঘৈনীয়েকৰ কথাষাৰ
তেওঁৰ কাণতেই নোসোমাল। দ্বতংগবাবৰ বাবে ঘৈনী-
য়েকে ভাত খাবলৈ মততাহ তেওঁৰ সন্নিহিত ঘূৰি আহিল।
নিগ্ৰ-গোমিস্তকৰ দৰেই মুখ-হাত ধুই বজ্জত মাৰ্চৰে ভাতৰ
পাতত বহিল গৈ। অনিচ্ছাকৃত ভাবেই কেইগৰাহমান
ভাত খাই মুখ ধুবলৈ বুলি পানীৰ লোটাটো লৈ বাহিবলৈ
ওলাই অহিল। ঘৈনীয়েকে আচৰিত হৈ সুধিলে—'ভাত
নাখালেই দেখোন। কিবা অসুখ-বিসুখ হৈছে নেকি?'
উত্তৰত বজ্জত মাৰ্চৰে এনেয়ে কিবা আভোক-আভোক
লগা বুলি কৈ ধলে। বটাটোৰ পৰা ভামোল এখন
লৈ মুখত ভৰাই জিৰণি লও বুলি বিচিনাত পৰিলগৈ।

বাতিপুৰাৰ ঘটনাটো বজ্জত মাৰ্চৰৰ বাবে অকল
আকস্মিকেই নহয়, অপ্ৰত্যাশিতও আছিল। অপ্ৰত্যাশিত
আছিল এই বাবেই যে, কথাটো যদি সদৰি হৈ যায়
আবু ওপৰ মহলৰ কাণত পৰেগৈ, তেন্তে সিন্ধে বিবৃশ
প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সৃষ্টি কৰিব। সেই প্ৰতিক্ৰিয়াই তেওঁ

চাকৰিৰ নিৰাপত্তাৰ কাৰণে ভাবুকিবো সৃষ্টি কৰিব
পাবে। অৱসৰ লবলৈ আবু মাথো দুটা বছৰ আছে।
তেওঁ মনত পেলাবলৈ চেষ্টা কৰিলে চাকৰি জীৱনত
যোৱা একুৰি পোন্ধৰ বছৰৰ সময় ছোৱাত কাৰোবাৰ
পৰা, বিশেষকৈ তেওঁৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ পৰা এনে
এমাব কথা শুনিছে নাই। ক'তা, এনেকুৱা কথা
কন কন লৰা-ছোৱালীবোৰৰ পৰা শুনাত তেওঁৰ মনত
নপৰেচোন।

কথাষাৰ এনেয়ে একেবাৰে সাধাৰণ আছিল। এই
সাধাৰণ কথাষাৰেই বজ্জত মাৰ্চৰৰ বাবে এনে এটি
তাৎপৰ্যপূৰ্ণ দিনত অসাধাৰণ হৈ দেখা দিছে। বছৰে
বছৰে এই দিনটো আছে। এই দিনটোৰ সুকীয়া তাৎ-
পৰ্য আছে। এই তাৎপৰ্য, বছৰটোৰ কোনো এটি
দিনতে মনলৈ নহা তাৎপৰ্য। ব্ৰহ্মমুহূৰ্তৰ পৰা দিনটোৰ
শেষলৈ ভাগে ভাগে চৰকাৰী ভাবে নিবৃপণ কৰা
কাৰ্য-সূচীৰে দিনটো পালন কৰাৰ গতানুগতিকতা চলি
আহিছে। আন বহুতৰ দৰেই তেওঁ তাৎপৰ্যৰ গভীৰ-
তালৈ নোযোৱাকৈ এই দিনটোৰ কাৰ্য-সূচীত যোগদান
কাৰ আহিছে। পোষা নোপোষাৰ হিচাপ কৰা নাই।
কিবা-কিছু নোপোষাৰ বাবে কোনো দিন মুকলিকৈ
কাৰো ওচৰত তেওঁ অভিযোগো কৰা নাই। অথচ অভি-
যোগ কৰিবলগীয়া বহু কথাই তেওঁৰ আছিল। তেওঁ

মনত পৰিল একুৰি পোন্ধৰ বছৰ আগতে পাণ্ডৱ-বৰ্জিত, সকলো ফালেই পিচ পৰা এখন গাওঁৰ পৰা গৈ পণ্ডাশ কিলোমিটাৰ আঁতৰত থকা হাইস্কুলখনৰ পৰা মোট্টক পাহ কৰাৰ কথা। ঘৰৰ আৰ্থিক অৱস্থা ভাল নোহোৱাৰ বাবে উচ্চ শিক্ষা ল'ব নোৱাৰি গাৱঁতে কেইজনমানৰ লগত লগ লাগি প্ৰাথমিক বিদ্যালয়খন প্ৰতিষ্ঠা কৰি শিক্ষক হোৱাৰ কথাও তেওঁৰ মনত সজীৱ হৈ আছে। বোঁচ দকৈ বেথাপাত কৰি আছে বিদ্যালয়খন প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ পৰা দহ বছৰ পিছলৈ চৰকাৰৰ পৰা কোনো ধৰণৰ সহায়-মাহায্য নোপোৱাৰ কথাই অত্যন্ত অনাটন বোৰকো ইমানদিনে বজত মাৰ্ছৰে জীৱনৰে একে-কাঁঠ বুলি ধৰি লৈ আহিছে। কিন্তু আজি দহ বছৰীয়া প্ৰদীপ নামৰ তেওঁৰ ছাত্ৰ এজনৰ এষাৰ কথাই সকলো ওলট-পালট কৰি দিলে; আজিৰ দিনাটোৰ বুকুত ঢুকাই থকা ভাৱপৰ্য্যৰ কথা নতুনকৈ ভাবিবলৈ শিকালে। প্ৰদীপৰ কথা, তাৰ ঘৰখনৰ সকলো কথাই তেওঁৰ মনৰ মাজেৰে এটি এটিকৈ পাব হৈ যাবলৈ ধৰিলে।

বজত মাৰ্ছৰ গাৱঁৰে পুনৰায় পুতেক প্ৰদীপ। জীয়াই থাকিবৰ বাবে পুনৰায় আবু মৈনীয়েকে অশেষ কষ্ট কৰিবলগীয়া হয়। ভেটিমাট খিনিৰ বাহিৰে সিহঁতৰ আন মাটি বুলিবলৈ নাই। পাহাৰত খৰি কাটি বিক্ৰী কৰে। তাতে আকৌ ছুতৰ ওপৰত দানহ পৰাদি 'ফৰেষ্ট'ৰ মানুহবোৰে লুটি-ঘাটি কৰে। মাজে-সময়ে কাৰোবাৰ ঘৰত কাম ওলালে দিন হাজিৰাও কৰে। তিনিটা লৰা-ছোৱালীৰে পাচজনীয়া পৰিয়ালটো এসজ খাই এসজ লঘোনে খাকি চৰি ঘৰৰ ডাঙৰ লৰা প্ৰদীপক মাক-বাপেকে দুখ-কষ্টৰ মাজেৰে হলেও পঢ়ুৱাবৰ মন। ছয় বছৰ পূৰ হ'লত বাপেকে প্ৰদীপক এদিন গাৱঁৰে প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ত নাম লগাই দিলে। বজত মাৰ্ছৰক প্ৰদীপক গতাই দি তেওঁ কৈছিল— 'মাৰ্ছৰ ল'ৰাটোক তোমাকে গতালো। আমাৰ কথাতো ছুঁমি জানাই। 'ক'ৰ কেইটা চুক তাকেই নাজানিলো।

ইহঁতক আমাৰ নিচিনাকৈ বাথিলে আমাক পাৰে চুব। হাকিম-মুণ্ডিপৰ বাপেক হ'ব খেজা নাই। দুসাজ খাব পৰাকৈ কিবা এটা হ'ব পৰাৰ ছোখাৰে হলেও হ'ব। প্ৰদীপক মাৰ্ছৰে আগৰে পৰা জানে। নামটো লিখি থলে হাজিৰা বহীত। পুত্ৰানৰ মুখত অনামী তৃপ্তৰ উজল আভাই টো খেলি গ'ল।

মাৰ্ছৰ চেষ্টাত প্ৰদীপ পঢ়া শুনাত ভালেই হ'ল। এটা এটাকৈ বছৰ বাগৰিল। প্ৰথম শ্ৰেণীৰ পৰা আহি আহি প্ৰদীপে চতুৰ্থ শ্ৰেণী পালে। পঢ়া-শুনাত ভাল হোৱাৰ উপৰিও প্ৰদীপ অলপ নিৰ্ভীক ধৰণৰ। মাজে সময়ে প্ৰদীপে কোৱা আচৰিত ধৰণৰ দুই এষাৰ কথাই মাৰ্ছৰক বিপাঙত নেপেলোৱাও নহয়; কিন্তু তাৰ স্বভাৱ জানে বাবেই সিবোৰত তেওঁ বৰ বোঁচ গুৰুত আবেগ নকৰে। আজি কিন্তু প্ৰদীপ নামৰ তেওঁৰ এইজন ছাত্ৰৰ এষাৰ কথাই অকক কৰিলে। তেওঁক আতংকিতও কৰিলে। প্ৰতি বছৰে গতানুগতিক ভাবে এই পৰ্বৰ দিনটো আহে। পেৰুৰ আগষ্টৰ স্বাধীনতাৰ দিনটো বেচ জাক-জমকতাবে এইবোৰ আহিছে। ভাবিব-লগীয়া একো নাই। আন কালৰ দৰেই বজত মাৰ্ছৰে সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীকে সেইদিনা বাতিপুৰা সত বজাত বিদ্যালয়ত উপস্থিত হ'বলৈ কৈছিল। নিৰ্দেশ মতেই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীবোৰে বিদ্যালয়ত উপস্থিত হৈছিল। বিদ্যালয়-খনৰ পৰা প্ৰায় দুই কিলোমিটাৰ আতৰৰ গান্ধী মৈদানত সময়েত হৈ চৰকাৰী ভাবে পতাকা উত্তোলন কৰাৰ কথা তালৈকে সম্বাদল কৰি 'গ্লোগান' দি যাব। বজত মাৰ্ছৰে প্ৰদীপৰ হাতত তিনিবৰণীয়া পতাকাখন দিলে আবু এই বুলি 'গ্লোগান' দিবলৈ কলে— 'স্বাধীনতা দিহাৰ জিন্দাবাদ, পোন্ধৰ আগষ্ট জিন্দাবাদ।' মাৰ্ছৰ নিৰ্দেশ মতে প্ৰদীপে 'গ্লোগান' দি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সম্বাদলটোৰ নেতৃত্ব দি গ'ল। বাকীবোৰে প্ৰদীপে দিয়া 'গ্লোগান' দোহাৰি গ'ল। গান্ধীমৈদান পোৱাৰ পিছত প্ৰদীপৰ মুখৰ পৰা

হঠাতে 'গ্লোগান' ৰূপে ওলাই আহিল 'স্বাধীনতা দিৱস' জিন্দাবাদ, খাব নাপাও গুদা ভাত।' কথাষাৰ গুনাৰ লগে লগেই খতে একো নাই হৈ প্ৰদীপৰ গালত মাৰ্চৰে এক পৰ্ণহতীয়া চৰ নোখালে। সি হামকুৰি খাই মাটিত বাগৰি পৰিল। নাক আৰু মুখেৰে বোঁ-থোঁয়াই তেজ ওলাবলৈ ধৰিলে। হাতৰ তিনিবৰগীয়া পতাকাখন দৃৱত চাৰ্ভিক পৰিল। আকস্মাতে কি হল প্ৰদীপে ভাবিবই নোৱাৰিলে। ওচৰতে থকা দুজনমান মানুহে তাক তুলি ধৰিলে। সি পিছলি থকা চোলাটো খুলি লৈ তাৰ নাক-মুখেৰে ওলোৱা তেজবোৰে মাটি দিলে। বজ্জত মাৰ্চৰে তাক খঙেৰে সুঁধিলে কিয় বাবু সি সেইদৰ 'গ্লোগান' দিছিল। প্ৰদীপে অলপ ভয় খাইছিল যদিও কলে 'চাব, পিতাই কালি খৰি এজৰ বোঁটলৈ বাওঁতে ফৰেক্টৰ গাৰুহে খৰি তাৰ কাটি কলে। মাৰ-পিভও কৰিলে। হাত এখন লৰাব-চৰাব নোৱাৰা হল। চাউন পাত একো এটা আনিব নোৱাৰিলে। চাব আজি ৰাতপুয়া একো খাবলৈ নাপালো। বাহী ভাত এটাও নাই। সেইবাবে হঠাতে কথাষাৰ ওলাই গল চাব তাৰ কথাষাৰ গুনাৰ লগে লগে মাৰ্চৰে বৰ অসহায় অনুভৱ কৰিলে। কথাষাৰে তেওৰ ভিতৰত শূই থকা মানুটোক যেন জোকাৰি দি গ'ল। তেওঁ

উপলব্ধি কৰিলে স্বাধীনতাৰ চাৰ্লিণ বছৰৰ পিছতো বিদ্যালয়খনৰ ছাল দুখন টিনৰ নহল। চাৰিখন বেৰৰ ব্যৱস্থা নহল। লৰা ছোৱালীকেইটা ধৰিবলৈ কেইখন ঘান ডেক্স-বেণ্ড নহল। অৰ্ধ-নগ্ন হৈ আজিও কন-কন লৰা-ছোৱালীবোৰ বিদ্যালয়লৈ আহ-হাব লাগে। বজ্জত মাৰ্চৰে আবু আনিব নোৱাৰিলে।

বজ্জত মাৰ্চৰে দেখিলে এদল লৰা-ছোৱালী তেওঁৰ আগেৰে সমদল কৰি গৈছে। লেঠাৰি চিঙিবই নোখোজে। সিহঁতে কিবা কিবি চিয়াৰি গৈছে। সোৱা, সেইজন দেখোন তেওঁৰ ছাত্ৰ প্ৰদীপ। সি সমদলত ভাগ লৈছে। তাৰ হাতত পতাকা। সি বৰ আতংকেৰে, তেওঁৰ ফালে চাইছে। সি যেন কৈছে 'চাব' মোক আপুনি মিছাতে মাৰিলে। মইতো স'চা কথাই কৈছিলোঁ। মোৰ হাতৰ পতাকাখন পাব গৈছিল। সেইখন বুটাল নোৱাৰ সাহস মোৰ আৰু নহল। চাব, মোৰ একেটাই মাথো চেলা আছিল। তাকো মোৰ নাক-মুখৰ ভেজ্জেৰে বঙা কৰিলোঁ। তাৰেই এইখন পতাকা সাজি লৈছোঁ। মোক আবু নামাৰিব। চাব, এইখন পতাকা মোৰ বৰ সৰনৰ।' নাম সৰব ডবাৰ শব্দত বজ্জত মাৰ্চৰে সাৰ পালে। ডবাৰ কোবৰ প্ৰতিটো শব্দই আহি আহি হাতুৰীৰ কোব হৈ যেন তেওৰ বুকুত পৰিছেহি।

× × ×

আদৰ্শৰ সন্ধানত এজন

ডেকা ল'ৰা

দ্বিতীয় কাল
১ম বৰ্ষিক, স্নাতক মহলা

ৰাতিপুৱা শুই উঠিয়েই ভাত কেইটামান খাই ললে
বিপ্লৱে। তাৰটো একেবাৰেই ইচ্ছা নাছিল যাবলৈ।
কিমান 'ইণ্টাৰভিউ' দিয়া হল কিমান লিখা লিখি
কৰা হ'ল কিন্তু কতো একো সংস্থাপন নহল। সিহঁতৰ
দৰে দৰিদ্ৰ মানুহে যে চাকৰি পোৱা কঠিন তাক জানিও
মাক আৰু নব্বোয়েকৰ একান্ত জোৰতহে সি যাবলৈ
ওলাইছে। কাৰণ এইখন ঘৰত কোনেও তাৰ ইচ্ছা
অনিচ্ছাক পৰোৱা নকৰে যোঁতালৈকে সি নিজৰ উপা-
ৰ্জনৰ পথ বাচি লব নোৱাৰে।

মাকক সেৱা এটি জনাই সি বাছ ফেঁওলৈ খোজ
ললে। সিহঁতৰ ঘৰৰ পৰা প্ৰায় এক কিঃ মিটাৰমান
নিৰলগত বাছ ফেঁও। বাছ ফেঁও মানেনো আৰু কি, হৰ-
গোবিন্দৰ চাহৰ দোকান, বামলাল আৰু ভজহাবিৰ ক্ৰমে
চুলিকটা সবু গুৰুটি আৰু পাণ ভামোলৰ দোকান।
চাখা চিগাৰেট আদিও ভজহাবিয়ে বাখে। সিহঁতৰ সে-
ফালে বহিৰত গেলামালৰ দোকান। লগতে চাহও বিক্ৰী
কৰে। সিহঁতৰ গাৰবে নিলকান্তই এবছৰ ঘৰত কাজিয়া
কৰি গুচি গৈ চহৰত দৰ্জী কাম কিছু শিকি আহি
ইয়াতে এখন দোকান আৰম্ভ কৰিছে। চিলাইও কৰে,
কিছু কাপোৰো বিক্ৰী কৰে।

যাবলৈ ধৰা বাছখন কথমপি সি পালে যদিও
বাহিবলৈ নোপালে। তাৰ বাবে আক্ষেপ নাই তাৰ।

খিয় হৈ যোৱাৰ সঁপুত অভিজ্ঞতা তাৰ আছে।

ডেৰ ঘণ্টা সময়ৰ বাধ্যনত সি গহানগৰী পালে।
সি নমা ঠাইৰ পৰা 'অফিচ' টোলৈ প্ৰায় ডেৰ কিঃ
মিঃ বাট। চিটি বাছত যোৱাতকৈ খোজ কাটি যোৱা
টেকে সি ঠিৰাং কৰিলে।

সি গৈ আছে। কেইজনীমান গাভৰু ছোৱালী তাৰ
সমুখৰে পাৰ হৈ গ'ল। সি তেওঁলোকলৈ নেচাও
বুলিও চালে। তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ ওঠবোৰ কৃষ্টি
বহুগৰে বঙাকৈ ৰাখিছে। বিতৰ্কাত মনটো ভৰি উঠে
তাৰ। 'চ'ৰি চ'ৰি'—এজনে তাক খুন্দিয়াই তালৈ
বিনয়েৰে শব্দ দুটা দলিয়াই দি গ'ল। তাৰ অৰ্থ কি?
ক্ষমা খুজিলেই পোৱা যায়? ক্ষমা সম্ভাৱণ বস্তু? মানুহ
বোৰো যে আৰু! তাৰ খং উঠি যায়।

সি আগবাঢ়িল। “... .. আজি কিয়ামত
চে কিয়ামত তক' চালো বে। আঃ নায়িকাৰ কি
উলংগ নৃত্য!” তাৰ কাণত
পৰো-পৰোকে এই শব্দ কেইটা আহি পৰিল।
ভামোলৰ দোকানত চিগাৰেট হুপি থকা এই
লৰা কেইজনেই যে চিনেমাৰ উত্তপ্ত আলোচনা কৰি
আছে তাত তাৰ সন্দেহ নাথাকিল। লৰা
কেইজন হয়তো স্থানীয় কোনোবা কলেজৰ ছাত্ৰই হ'ব।
এই যে লৰাকেইটো, সিহঁতৰ কি চিনেমাৰ আলোচনাই

মুখা উদ্দেশ্য ! সস্তীয়া হিম্মী ছবিলোৰ চাই সিহঁতৰ
উত্তাল যোৱন পাব ক'ব দিম বুলি ভাবিছে নেকি ?
সিহঁতৰ কোনো লক্ষ্য নাইবা বাস্তৱতাৰ মুখা মুখি হোৱাৰ
জানো হাবিয়াস নাই । সিহঁতে এবাবো উপলব্ধি কৰা
নাইনে, যে নিজকে প্ৰৱণতা ক'ব আছে । এবাবো
জানো অনুভৱ কৰা নাই, সিহঁতৰ পিতৃ-মাতৃয়ে কঠোৰ
শ্ৰম ক'ব সিহঁতক পঢ়িবলৈ দিয়া পইচা-পাতৰো মূল্য
আছে ! পৰীক্ষাৰ সময়ত কেইটামান প্ৰশ্নৰ উত্তৰ মুখস্থ
ক'ব পাছ কৰাটোৱেই মুখ্য উদ্দেশ্য হ'ব লাগেনে ?
কথাখিনি ভাবি তাৰ নিজকে বিজ্ঞৰ দৰে লাগিব ।
বোধহয় এইজনই তাৰ ভিতৰৰ মানুহজন । কিন্তু পিছ
মুহূৰ্ত্ততে তাৰ এনে কথা ভাবাৰ বাবে লাঞ্ছা লাগিল,
কাৰণ এনেদৰে ভাবিব পৰাকৈ সি জানো নিজকে
উপযুক্ত ক'ব তুলিব পাৰিছে । তাৰ সকলো চেঙাইভো
ইমান দিনে অঞ্চলৈ গৈছে ।

সি আগবাঢ়িল । তাৰ দুকুই গল বাছাৰ দেৱাল-
বো লৈ । গ্লোৱানেৰে পৰিপূৰ্ণ দেৱালখন নিজৰ নিশ্চল
হৈ পৰি আছে হেজাৰ হেজাৰ স্থাতিৰ সফুৰা বোকা-
চাত বান্ধি । তাৰ মনত পৰিল কেইবছৰমান আগৰ
সেই প্ৰতিশ্ৰুতিৰে ভৰা দিনবোৰৰ কথা । সি এইখন
মহানগৰীতে অধ্যয়ন কৰিছিল । যোগ দিছিল তেতিয়া
দেশজুৰি চলি থকা গণ-আন্দোলনত । যেতিয়া ছাত্ৰ-
সংগঠনৰ আহ্বানত গাওঁ-ভূই, চহৰ-নগৰৰ সকলো মানুহ
মৃত্যু-পনেৰে লোহ-কাঠন দৃঢ়তা লৈ ৰাজপথলৈ ওলাই
আহিছিল, তেতিয়া সিও আহিছিল আগবাঢ়ি । সংকল্প
লৈ অন্ধকাৰ নাশিল বুলি । কিন্তু সেই সঁচা স্থাতিবোৰ
এতিয়া মপোন মপোন লগা হ'ল । হেৰাই গল প্ৰতি-
বাদৰ তেজাল ভাষাবোৰ । এতিয়া মাথোন আমি ইজনে
সিজনক জীয়া জীয়া ফাকি দি জীয়াই আছে । জীয়াই
থাকো ।

সি আগবাঢ়িল । 'আবে বিপ্লৱ দেখোন ?' সি
কাবোৰাৰ মাতত ধমকি ব'ল । বাস্তৱ সিপিনৰ পৰা

এজন সুশ্ৰী ডেকাই তাক অনুসৰণ কৰিছে । চকুত নীলা
বঙৰ চচ্মা । লগত মটৰ চাইকেল । চিনি পোৱাত
অসুবিধা লাগিল । 'বিপ্লৱ, তোক চিঞাৰি চিঞাৰি
মাতিলো কেবাংবোৰো । তই কি বাস্তাই-বাটে কবিতা
লিখাৰ কথাও ভাব নেকি ?' তথাপি বিপ্লৱে ঠিক
চিনিব পৰা নাই । সি সুধিয়েই পেলালে—'আপোনাক
চিনিব পৰা নাই ?' অৰে বন্ধু, পাহৰিলি । জ্যোতিষ ,
জ্যোতিষ দাস । কলেজৰ বন্ধুবোৰক ইমান সোনকালে
পাহৰিলি ? তেতিয়াহে সি ধাব পাবলে । 'ক্ষমা কৰিব
তাই অলপ দেবি হৈ গ'ল আবু । হবই । হোৱাবে কথা ;
কাৰণ আগতকৈ তই বহুত শক্ত হ'লি । তাতে মন্ত
গোফ একোচা বাখিছ । পিছে খবৰ ক ? কি কৰিছ ?
বিয়া বাবু ?' 'হব, হব, সকলো কম, । বল, আগতে
চাহৰ দোকানত অলপ চাহ খাই লও । তাতে কথা হ'ম ।'

সি কেতিয়াবাবে পৰা চাহ একাপ খোৱাৰ আশা
কৰি আছিল । কিন্তু হাতত পইচা কম থকাৰ বাবে চাহ
খোৱা আশা বাদ দিছিল । এতিয়া তাৰ বন্ধুই যেতিয়া
তাক নিমন্ত্ৰণ কৰিছে খোৱাত আপত্তি কিহব ।

দুয়ো ওচৰতে থকা বেটোবাখনৰ দুখন 'আসন'
অধিকাৰ কৰিলে । বন্ধুজনে চাহ আবু মিঠাইৰ অৰ্দ্ধাৰ
দিলে । 'বন্ধু', জ্যোতিষে কৈ গল— 'মোৰ কথা
সুধিছিল নহয় ? ঠিকা কৰিছো । বিয়া কবোৱা নাই
কিন্তু । অৱশ্যে আবু কিছুদিন পিছতে হব, ছোৱালী
চোৱা হৈ গৈছে । ছোৱালী বঙাইগা'ম্বৰ । নাম নীলিমা ।
পিছে কটোন তোৰ খবৰ ? দাড়ি-চুলি বাখি একেবাবে
কাৰ্ল'মাক্স যেন হৈ গৈছে ; কবিতা চৰিতা লিখা বাদ
দিলি নেকি ? কলৈ যাব ওলাইছিলি ? চাকৰি
বাকৰি হ'লনে ?' জ্যোতিষে একে উশাহতে বিপ্লৱক
প্ৰশ্নবোৰ সুধি গ'ল । চাহ খাই খাই বিপ্লৱে উত্তৰ দি
গ'ল 'ইটোৰিভিউ দিবলৈ আহিছো । কিমান ইটোৰিভিউ
দিলো কতো দেখোন আজিলৈ একো নহ'ল । অৱশ্যে

টকা অন্তৰ দিন পাৰিলে চাকৰি হ'লহেতেন । কিন্তু সেই সেই চৰত নাই । চাকৰিৰ জোখৰে বিকট টকাও যাব নাই । 'মৰু এইবোৰ সময়ত ক'লাজা লিখি অগোপেট প্ৰণৱৰ পায় ?' বিপ্লৱৰ কথা শেষ নোহোৱাই জোতিয়ে আৰম্ভ কৰিলে—'মৰু বিপ্লৱ, মোক চোৱা নোৱ পুত্ৰী উপাৰ্য্যহ ; বুদ্ধিহীন বুলি । সলনি ক'বুইহ । সমাজক ঠাণ্ডালৈ লিক । অন্যায়কৈ টকা আৰম্ভ-বলৈ লিকা, দেশীৰ টকাই টকা । বুদ্ধি, এইখন ক'লা-বাজ সমাজত, ব'ত দিককা পৰা আৰি কৰি গা-নৈকে নকলে'বেই ক'লা টকাৰ নাৱত পালগ আতাই ভাল হৈ, সঁচা মানুহ হৈ কি কৰিবি ? প্ৰতিবাদ কাৰণ পাৰিবাৰ ? কিবা লাভ হ'ব ? আদৰ্শ এটি পেনা ।' বিপ্লৱে লগে লগে তাৰ কথাৰ প্ৰতিবাদ কৰি উঠিল 'নাই নাই। সেই পথ মই ল'ব নোৱৰোঁ, এই দেশৰ নিজৰ বাবেই বাচি থাকিবলৈ বিচৰা নাই । এই আৰ্থপৰ হ'ব বিচৰা নাই । বিপ্লৱে আনু কিবা কৰা বিচাৰিছোঁ, কিন্তু জোতিয়ে বহাব পৰা উঠি যাবলৈ এলোৱাত আৰু একো নক'লে । 'মই যাওঁ, মোৰ এখাইত কাম আছে । পিছত কেতিয়াবা লগ হ'ব বাবু' বুলি কৈ জোতিব গুচি গল অহা বাটে । মঠ চাইনেলৰ দোপা লোৱলৈ একাত মনে চাই চাই বিপ্লৱে মাথেন তাৰিলে । হয়, সমাজৰ মানুহবোৰ সলনি হ'ল সলনি হৈ গ'ল তাৰ, কলেজীয়া বন্ধু জোতিব । তাৰ চকুৰ চিঞৰি ক'বৰ মন গ'ল—'বুত সলনি হ'লি বন্ধু ; বহুত সলনি হ'লি ; নিজৰ বাহিৰে তইতৰ আন কটলৈকো চাবলৈ সময় নাই । সমাজখন পাঁচ গলে আঁদৰ তইত নিজেও বে পাঁচৰ লাগিব তাক পাহাৰ গৈহ । কল ?' বিপ্লৱে দুয়োজনৰে চাহ মিঠাইৰ পইচা দি বেঠোৰৰ পৰা বিদায় মনে আগবাঢ়িল ।

সি আগবাঢ়িল । তাক এটা চাকৰি লাগে । তাৰ চাকৰি এটাৰ বৰ প্ৰয়োজন । তাৰ চাকৰি নোহোৱা বাবে বৰ মানুহবোৰো তাৰ পৰা আঁতৰি গৈছে । বিজ্ঞানী নবোৰেকে তাৰ চুক্তিত হাত বুলাই দোপনী নিয়াইছিল

সেইজনী নবোৰেকে তাৰ পৰা আজি কালি আঁতৰি যুবে । চাকৰি এটা নোহোৱাৰ বাবেই কি সিহঁত আঁতৰি গৈছে ? সামান্য এটা চাকৰিৰ বাবেই কি সি সিহঁতৰ মনৰ পৰা বঞ্চিত হ'ব লগা হৈছে ? তাৰ বেয়া লাগ বহু ।

বিপ্লৱৰ যোৱাৰ পিছত সি তাৰ গন্তব্য স্থান পালে । ইতিমধ্যে অফিচটোৰ সমুখত বহুতো চাকৰি প্ৰাৰ্থীৰ সমাগম দেখি তাৰ মনটোক অনিশ্চয়তাৰ হাঁই আৰাব ধৰিলে । তথাপি আহিহে যেতিয়া আকৌ এবাৰ নিজকে পৰীক্ষা কৰা যওঁক । ইতিমধ্যে সন্ধ্যা-কাৰ আৰম্ভ হোৱা বুলি এজনৰ পৰা জানিলে । সিও নীৰবে প্ৰতীক্ষা কৰি থাকিল কেতিয়া তাক আহ্বান কৰে । তিনিজন প্ৰাৰ্থীৰ সাক্ষাতৰ পিছত তাক গতা হ'ল । আগবাঢ়ি গ'ল সি । ষ্টাৰ্টটো জলপ ঠক কৰি ভিতৰলৈ সোমাই গ'ল ।

ভিতৰত তিনিজন ভদ্ৰলোক তাৰ চকুত পৰিল । সি পৰ্দা দাঙি প্ৰৱেশ কৰাব লগে লগে গোটেই কেই-জনেই তাৰ ফালে চালে । এজনে ব'হৰ কোৱাত সি বহিল । তাৰ নাম আৰু হেনে আনুসংগিক প্ৰশ্নবেইগ-মান সোধাৰ পিছত বিপ্লৱক এজনে সুধিলে - 'কওঁ-চোন মিঃ বিপ্লৱ, আজি দেশ প্ৰগতিৰ পথত বুলি মই ভাৱো । আপুনি নেভাবেনে ?' বিপ্লৱে যেন এতিয়াহে সাব পালে । সি তপৰাই কৈ গ'ল—'আপুনি যি ধাৰণা কৰিছে সেয়া একেবাৰে অজুলক ; একেবাৰে ভিত্তিহীন । আমাৰ দেশ প্ৰগতিৰ পথত, এয়া একেবাৰে মিছা । দেশ আজি অন্ধকাৰৰ পৰা এনে এক অন্ধকাৰলৈ গতি কৰিছে ব'ত হিংসা, ফাকি, অনায়ে ঠাহ খাই আছে । দুৰ্নীতি অবাধে চলি আছে, চলিব লাগিছে । যিখন দেশত খাদ্যৰ অভাৱত, বানপানীৰ কবালগ্ৰাসত হেজাৰ হেজাৰ মানুহ মৰিব লাগিছে সেইখন দেশ প্ৰগতিৰ পথত বুলি কবলৈ মোৰ নৈতিক সাহস নাই।' বিপ্লৱে এক প্ৰকাৰ চমু বক্তৃতা এটাই দি দিলে । সি যে চাকৰি প্ৰাৰ্থীহে, তাৰ্কিক নহয় এই কথা সি পাহৰি

য়েই গৈছিল । আদৰ্শৰ বোগটিয়ে আকোঁ এবাৰ উক
 দিলে । কৈ গ'ল—'এয়ও আপোনালোকৰ এক কপ-
 টালি । আমাৰ দেশ প্ৰগতিৰ পথত বুলি কোৱা আপো-
 নালোকেই দুৰ্নীতি, অন্যায় কৰি আছে । ধন লৈ আপো-
 নালোকে বহুতক চাকৰি দিয়া নাই নে?'
 'বন্ধ কৰক আপোনাৰ বন্ধুতা । আপুনি এতিয়া যাৰ
 পৰে ।'

'এতিয়া মই যাৰ লাগে । সঁচা কথাবোৰ শুনিবলৈ
 ভাল নাজাগে । কাৰণ আপোনালোকে অন্যায়, অসতীৰ
 মাজত থাক, ন্যায়, সত্যৰ কথা কবলৈ, শুনিবলৈ পাহৰি
 গৈছে, শুনিলে নুশুনা কথা যেন লাগে । লাগিবই ।
 লাগিবৰে কথা ।' সি কৈ বাহিৰলৈ ওলাই আহিল ।

সি এতিয়া আবু নিশ্চিত যে এইটো চাকৰি আবু
 তাৰ ভাগ্যত নাই । গালে মুখে বিৰিঙি উঠা ঘামবোৰ
 ঘচি ল'লে । সি অফিচৰ বাবান্দাইদি বাজপথ ওলাল ।

তাৰ মনটো পাতল পাতল লাগিল । বিতুষা জন্মিল
 এনেদৰে অফিচে অফিচে চাকৰি । বাচাৰি ঘূৰি ফুৰা
 কান্দোত । তাৰ মনত পবিল তাৰ গাঁৱৰে হৰিহৰ
 পাণ্ডতে কোৱা এবাৰ কথা—'বিপ্লৱ তই এনেদৰে চাকৰি

বিচাৰি ঘূৰি ফুৰাটো মই অকণো পচন্দ নকৰো অ' ।
 তোৰ ভাল হ'ক : তই সুখী হ' তাকেই আমি কামনা
 কৰো' । আমাৰ গাঁৱত এখন হাইস্কুলৰ বৰ প্ৰয়োজন ।
 লৰা-ছোৱালীবোৰ দুবৈধ স্কুলত গৈ পঢ়িব লগা হৈ
 আছে । সেয়ে মই ভাবিছো তোৰ দৰে শিক্ষিত ডেকা
 কেইটামানে লগ লাগি এখন স্কুল আৰম্ভ কৰ । এজন
 আদৰ্শ-বান শিক্ষক হ' । আবু দেখিবি এদিন কৃতকাৰ্য
 হৰিয়েই । মাতোন লাগে ধৈৰ্য, নিষ্ঠা আবু একাগ্ৰতা ।"

সি এদিন এইখিনি কথা হাঁহিৰে উবুৱাই দিছিল
 সঁচা, কিন্তু আজি নোৱাৰে । সি উপলব্ধি কৰিলে
 সমস্যাৰ অপব্যৱহাৰ কৰি আছে সি । সি ঠিবাং কৰিলে
 হৰিহৰ পাণ্ডতে কোৱা কথাঘাৰ কাৰ্যত পৰিণত কৰিবলৈ
 দেশখন ভাল কৰিব নোৱাৰিলেও অন্ততঃ গাঁওখন
 আবু উঠি অহা চামক সুপথে পৰিচালিত কৰিব পাবিব
 সি । কথাষাৰ ভাবি তাৰ মনটো ভাল লাগি গ'ল ।
 আনন্দ লাগিল নতুন কিবা এটা কৰাৰ আগত ।

সি আগবাঢ়িল গাঁৱলৈ যোৱা বাছখনলৈ । আবু
 এটা সমস্ৰত মহানগৰীৰ ভীৰৰ মাজত সি সোমাই
 নেদেখা হৈ পৰিল ।

x x x

কপালী জয়ন্তী আৰু নেহৰু শতবাৰ্ষিকী

অধ্যক্ষৰ আদৰ্শ ভাষণ

শ্রদ্ধেয় সভাপতি মহোদয়, সন্মানীয় অতিথিবৃন্দ, সমবেত বাইজ আৰু আইসকল, আত্মবৰ্ণীয় শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী আৰু এই মহাবিদ্যালয়ৰ অতীত আৰু বৰ্তমানৰ মৰমৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীবৃন্দ ।

জয়জয়তে আপোনাগৰলৈ মোৰ সশ্রদ্ধ প্ৰণাম যাঁচিছো আৰু এই মহাবিদ্যালয়ৰ বৃপালী জয়ন্তী আৰু জৱাহৰলাল নেহৰু জন্ম-শত-বাৰ্ষিকী মহোৎসৱৰ আৰ্জিব উদ্বোধনী সভালৈ আপোনাগৰক আদৰ্শ জনাবলৈ পাই পৰমানন্দিত হৈছো ।

বকো দক্ষিণ-পশ্চিম কামৰূপৰ এটি জনজাতি প্ৰধান অঞ্চল । বনজ সম্পদেৰে চহকী অথচ শিক্ষা আৰু আৰ্থিক বিষয়ত পিছপৰা এই অঞ্চলৰ গৰীব আৰু অনুন্নত জনসাধাৰণৰ উচ্চশিক্ষাৰ সুবিধাৰ্থে স্নায়ী প্ৰবীণ কুমাৰ চৌধুৰীৰ নেতৃত্বত আৰু স্থানীয় বাইজৰ সহযোগত ১৯৬৪ চনত ইয়াত এখন মহাবিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয় আৰু স্বাধীন ভাৰতৰ প্ৰথম প্ৰধানমন্ত্ৰী প্ৰয়াত নেতা জৱাহৰলাল নেহৰুৰ সৌৰভত ইয়াৰ নাম 'জৱাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয়' বখা হয় । অতি আনন্দৰ কথা যে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ ২৫ বছৰ পূৰ্ণ হোৱা বছৰতে বিশ্ববৰ্ণে নেতাগৰাকীৰ জন্ম শতাব্দীও পৰিছে । সেয়েহে মহাবিদ্যালয়ৰ বৃপালী জয়ন্তী আৰু নেহৰু শতবাৰ্ষিকী সমাৰোহ আৰ্জিব পৰা তিনিদিনীয়া বৰ্ণাঢ্য কাৰ্যসূচীৰে উদ্‌যাপন কৰিবলৈ আয়োজন কৰা হৈছে । বৃপালী জয়ন্তীৰ এই শুভক্ষণত সৰ্বপ্ৰথমে আমাৰ মনলৈ আহিছে

স্নায়ী প্ৰবীণ কুমাৰ চৌধুৰীদেৱৰ স্মৃতি । এইগৰাকী সৰবৰহী নেতাৰ ত্ৰুত পৰিশ্ৰম আৰু অশঙ্কিত চেষ্টাৰ ফলত এই মহাবিদ্যালয়ে মাত্ৰ ৭২ জন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰে ১৯৬৯ চনৰ ১লা চেপ্তেম্বৰৰ পৰা ষাটশ্ৰুৰী লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হয় আৰু আসন্ন মৃত্যুৰ পৰা ৰক্ষা পৰে । আমি তেখেতৰ অতুলনীয় উদ্যোগৰ বখা পৰম শ্ৰদ্ধাৰে সুৰ্য্যবিছো আৰু স্বৰ্গত আত্মাৰ সদগতি কামনা কৰিছো । লগতে আন যিসকল ব্যক্তিয়ে দান-বৰঙণিৰে এই মহাবিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠাত সহায়-সহযোগ আগবঢ়াইছিল, কিন্তু আজি আৰু ইহসংসৰত নাই সেইসকল ব্যক্তিকেও আত্ম-শ্ৰদ্ধাঞ্জলি যাঁচিছো ।

আকৌ, বহুতো ব্যক্তিয়ে প্ৰতিষ্ঠা দিনৰে পৰা আৰ্জী-কোপতি প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষভাবে মহাবিদ্যালয় খনৰ শ্ৰীবৃদ্ধিৰ বাবে সহায়-সহযোগ আগবঢ়াই আহিছে । এইসকলৰ ভিতৰত আশীৰ দেওনা অতিক্ৰান্ত মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰতিষ্ঠাপক সম্পাদক আৰু বৰ্তমানৰ পৰিচালনা সচিবৰ সভাপতি পৰম শ্রদ্ধেয় শ্ৰীঅচ্যুত কান্ত অধিকাৰীদেৱ আৰু মুক্তিযোদ্ধা, প্ৰতিষ্ঠাপক সহকাৰী সম্পাদক আৰু বৰ্তমান পৰিচালনা সচিবৰ সদস্য আৰু অজীৱন সমাজ সেৱী শ্ৰীজনাদিন শৰ্মাদেৱৰ নাম বিশেষভাৱে উল্লেখনীয় । এখেতসকল দুয়োগৰাকীৰ লগতে আনসকলো সহযোগী ব্যক্তিলৈকো আমাৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছো ।

মহাবিদ্যালয়ৰ আদিছোৱাত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ উদ্যোগ পৰা স্নাতক-মহলা পৰ্যন্ত স্বীকৃতি প্ৰদান বিষয়ত

তদানীন্তন উপাচার্য ডঃ মথুৰা নাথ গোস্বামীদেৱ, পঞ্জীয়ক
শ্রীযুত চিদানন্দ দাসদেৱ আৰু চৰকাৰী অনুদান আৰু
ঘাটমঞ্জুৰী লাভ কৰা ক্ষেত্ৰত অসমৰ প্ৰয়াত মুখ্যমন্ত্ৰীদেৱ
শ্ৰীমন্না প্ৰসাদ চলিহাদেৱ আৰু শ্ৰীমহেন্দ্ৰমোহন চৌধুৰীদেৱ,
সেই সময়ৰ শিক্ষামন্ত্ৰী চৈয়দ আহমেদ আলি ডাঙৰীয়া
আৰু শিক্ষাধিকৰ্তা শ্ৰীসুবোধ চন্দ্ৰ বাজখোৱাদেৱৰ শূভদৃষ্টি
আৰু সহানুভূতি আমি চিৰদিন কৃতজ্ঞতাৰে সূৰ্য্যবিস্তাৰ।

১৯৬৫ চনৰ ১লা চেপ্তেম্বৰত স্বৰ্গীয় প্ৰবীণ কুমাৰ
চৌধুৰীদেৱৰ আহ্বানত অসমৰ শীৰ্ষস্থানীয় চৰকাৰী মহা-
বিদ্যালয় কটন কলেজৰ অধ্যাপকৰ পদ ইন্তফাদি
এই মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষৰূপে এই অভিজ্ঞে যোগদান
কৰে। তেতিয়াৰে পৰা বহুতো ঘাট-প্ৰতিঘাতৰ মাজেৰে,
নানা প্ৰতিকূল অৱস্থাৰ সন্মুখীন হৈ দলীয় বাঞ্ছনীতিৰ
উৰ্দ্ধত থাকি বিগত ২৪ বছৰৰ ওপৰ কাল ধৰি আমি
অধ্যক্ষৰ গুৰুদায়িত্ব বহন কৰি আহিছো। অনেক সময়ত
উজুটি খাইছে, কোঁতয়াবা ধৰ্মিক বৈছো, কেতিয়াবা গতি
মহুৰ হৈছে; কিন্তু সাহস আৰু ধৈৰ্য্যক সাৰাধি কৰি জয়যাৱা
অব্যাহত ৰাখিছো, লক্ষ জৱাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যা-
লয়ক দেশৰ ভিতৰতে এখন আগশাৰীৰ মহাবিদ্যালয়ৰূপে
গঢ় দিয়া। একক প্ৰচেষ্টাৰে এই লক্ষ্যত উপনীত হোৱা
সম্ভৱ নহয়। তাৰ বাবে লাগিব পৰিচালনা সমিতি,
শিক্ষক-শিক্ষায়ত্ৰী আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ অকুণ্ঠ সহযোগ, ঐশ্ব
বিদ্যালয় আৰু চৰকাৰৰ সহানুভূতি আৰু শূভদৃষ্টি।

সকলৰ দৰে পিছপৰা অঞ্চলত ব্লেজ স্থাপনৰ
উদ্দেশ্য আছিল গাঁৱৰ গৰীব জনসাধাৰণৰ লভা-ছোৱালীক
গাঁৱতে উচ্চশিক্ষাৰ সুবিধা দিয়া আৰু উচ্চশিক্ষাৰ নামত
চহৰমুখী জনস্ৰোত বন্ধ কৰা; বিভিন্ন গোষ্ঠী আৰু
সম্প্ৰদায়ৰ মাজত সমন্বয়, সম্প্ৰতি আৰু ঐক্যস্থাপন
কৰা; অঞ্চলটোৰ অৰ্থ-সামাজিক, সাংস্কৃতিক দিশবোৰ
অধ্যয়ন আৰু গবেষণা কৰি অঞ্চলটোৰ সমস্যাৰাজি
সমাধানৰ ইঙ্গিত দিয়া। যোৱা ২৫ বছৰে এনেবোৰ

উদ্দেশ্য আগত ৰাখি শিক্ষানুষ্ঠানখন আগবঢ়াই নিবলৈ
চেষ্টাৰ দুটি কৰা নহি। সম্পূৰ্ণ সফলতাৰ দাবী কৰিব
নোৱাৰিলেও আংশিকভাবে হলেও যে সফল হৈছে তাত
সন্দেহ নাই। এই মহাবিদ্যালয়ৰ পৰা শিক্ষা লাভ কৰি
ওলাই যোৱা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে এই অঞ্চলৰ প্ৰাথমিক
স্তৰৰ পৰা উচ্চমাধ্যমিক স্তৰ পৰ্যন্ত শিক্ষানুষ্ঠানবোৰত
শিক্ষক-শিক্ষায়ত্ৰী হিচাবে সেৱা আগবঢ়াই শিক্ষাৰ অন্ন-
গতিত প্ৰভুত অৰিহণা আগবঢ়াবলৈ সমৰ্থ হৈছে। ভাৱো-
পৰি প্ৰতিবন্ধা, প্ৰশাসন, ডাক, তাঁৰ, বেংক ইত্যাদি কেন্দ্ৰীয়
আৰু বাহ্য চৰকাৰৰ বিভিন্ন বিভাগত আমাৰ ছাত্ৰ-
ছাত্ৰীয়ে সেৱা কৰি আছে। ৰাষ্ট্ৰীয় সেৱা আৰ্চনিৰ জৰি-
য়তে বানপানী আদি প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগৰ সময়ত উদ্ধাৰ
আৰু সাহায্যকামত ব্ৰতী হৈ আৰু বাস্তাঘাট মেধামতি
আৰু নিৰ্মাণ কৰি অঞ্চলবানী, ৰাইজৰ ভুৱসী প্ৰাণসো
লাভ কৰি মহাবিদ্যালয়ৰ গৌৰৱ বঢ়াইছে। সঙ্গীত আৰু
ক্ৰীড়া বিষয়তো আমাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে বিশেষ কৃতিত্ব লাভ
কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছে।

একুৰি পাচ বছৰ এটা অনুষ্ঠানৰ জীৱনত বৰ বেছি
দীঘলীয়া সময় নহয়। মাত্ৰ ৬০ জন ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, ৩
জন শিক্ষক, ১ জন অংশকালীন ক্লাৰ্কালয় সহায়ক
আৰু ২ জন চতুৰ্থ শ্ৰেণীৰ কৰ্মচাৰীয়ে আৰম্ভ হোৱা
কলেজখনৰ কলেবৰ বৃদ্ধিহে বৰ্তমান ৯০১ জন ছাত্ৰ-
ছাত্ৰী ২৯ জন শিক্ষক-শিক্ষায়ত্ৰী, ৩ জন ক্লাৰ্কালয়
সহায়ক, ১ জন পুথিভঁৰালী, ৭ জন চতুৰ্থ শ্ৰেণীৰ
কৰ্মচাৰীলৈ সংখ্যা বৃদ্ধি হৈছে। বৰ্তমানে কলাবিভাগত
৯টা স্নাতক সাধাৰণ আৰু ২টা প্ৰধান বিষয়ত শিক্ষাদান
কৰাৰ উপৰিও ১৯৮৬ চনৰ শিক্ষা বছৰৰ পৰা উচ্চতৰ
মাধ্যমিক পৰ্যায়ত বিজ্ঞানৰ শিক্ষা দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰা
হৈছে। কলা বিভাগটো ঘাট মঞ্জুৰীৰ অন্তৰ্ভুক্ত যদিও বিজ্ঞান
বিভাগৰ বাবে চৰকাৰৰ পৰা কোনো অনুদান নোপো-
ৱাত খেঁচ অনুবিধাৰ সন্মুখীন হবলগা হৈছে। অনতিপলমে

চৰকাৰী সাহায্য নাপালে হয়তো বিজ্ঞান শাখাটোৰ অপমৃত্যু হব পাৰে ।

আমাৰ অভাব অভিযোগৰ দীঘলীয়া তালিকাবে আজিব অনুষ্ঠানৰ সোঁঠৰ নষ্ট কৰিব খোজা নাই । তথাপি অতি আৱশ্যকীয় দুটিমান অভাৱৰ কথা নকলে দোষে চুব বুলি চৰকাৰৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণৰ উদ্দেশ্যে উল্লেখ কৰিলো । শ্ৰেণী কেঠাৰ উপৰিও এটি প্ৰেক্ষাগৃহ, ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু অধ্যাপক-অধ্যাপিকাসকলৰ সুকীয়া অধ্যয়নকক্ষ সমন্বিতে পুথিভঁৰাল ঘৰ আৰু জিৰাণি কক্ষৰ অভাৱ বাবুকেয়ে অনুভৱ কৰি অহা হৈছে । মহাবিদ্যালয়ৰ সীমিত আয়েৰে এইবোৰ অভাৱ অদূৰ ভৱিষ্যতে পূৰণ কৰিব পৰাটো সম্ভৱ নহ'ব । সেয়েহে বিশেষ বিবেচনাৰে প্ৰয়োজনীয় অৰ্থসাহায্য আগবঢ়াবলৈ ৰাজ্য চৰকাৰৰ ওচৰত অনুৰোধ জনালোঁ ।

আহক, বৃপালী জয়ন্তীৰ এই শুভক্ষণত এই মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰশাসন, পৰিচালনা আৰু শিক্ষাদানত ব্ৰতী সকলো ব্যক্তি, শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী আৰু শিক্ষাৰ্থীয়ে সংকল্প গ্ৰহণ কৰো যে আমি সকলোৱে মিলি ইয়াক এখন আদৰ্শ শিক্ষানুষ্ঠানৰূপে গঢ়ি তুলিম—যত গতানুগতিক শিক্ষা দানৰ উপৰিও দেশ-বিদেশৰ জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ চৰ্চা, চিন্তা আৰু গবেষণা অব্যাহত ভাবে চলিব ; য'ত জাতি-ধৰ্ম ভাষা-সম্প্ৰদায়ৰ ভিত্তিত কোনো প্ৰকাৰ ভেদভাব নাথাকিব ; য'ত দলীয় ৰাজনীতিৰ প্ৰৱেশে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ মাজত থকা মিলিপ্ৰীতি বিনষ্ট কৰিব নোৱাৰিব ; য'ত শেষশ্লোক

উচ্চ-নীচৰ ভাব বীজিত ধৰ্মনিৰপেক্ষ সমাজবাদী গণতন্ত্ৰৰ আদৰ্শৰে উদ্ভূত হৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী অনুষ্ঠানিক শিক্ষালাভ পিছত ব্যক্তি আৰু সমাজ জীৱনলৈ ওলাই আহিব । আমি জানো আমাৰ সংকল্প বাস্তৱত বৃপায়িত কৰা সহজসাধ্য নহয় ; কিন্তু আমাৰ দৃঢ়বিশ্বাস যে চেফ্টা অব্যাহত থাকিলে সিদ্ধি অনিবাৰ্য ।

সদৌ শেহত আপোনালোক যিসকলে আজিব এই উদ্বোধনী সভাত উপস্থিত হৈ আমাক উৎসাহ আৰু অনুপ্ৰেৰণা দিলে, যিসকলে অক্লান্ত পৰিশ্ৰম, দান বৰঙণি দিয়া-পথামৰ্শ আৰু সহায়-সহযোগেৰে বৃপালী জয়ন্তী আৰু নেহৰু শতবাৰ্ষিকী সমাবোধৰ প্ৰস্তুতি সাফল্যমণ্ডিত কৰিলে সেই সকলো ব্যক্তিলৈ উদ্‌যাপন সন্মিতিৰ তবফব পৰা আৰু আমাৰ নিজাববীয়াকৈ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ । আশাকৰো সমাবোধৰ বাকীকেইদিনৰ সকলো কাৰ্য-সূচীতে আপোনালোকে যোগদান কৰি আমাক কৃতজ্ঞ কৰিব ।

জয়ন্তু জৱাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয় । *

শ্ৰীযতীন্দ্ৰ চন্দ্ৰ নাথ

বকে।

অধ্যক্ষ আৰু সম্পাদক

১৪ নবেম্বৰ, ১৯৮৯

বৃপালী জয়ন্তী আৰু

নেহৰু শতবাৰ্ষিকী উদ্‌যাপন সন্মিত,

জৱাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয় ।

* পুনৰ মুদ্ৰিত - *

সংস্কৃত কবিতা

শ্রী
ম
ক

অসমীয়া জাতিৰ জনক শঙ্কৰদেৱ	: ১ :
নাট্যকাৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ	: ৪ :
ৰাভা সন্মাজ আৰু সংস্কৃতিৰ চমু আভাস	: ৭ :
বহুনাথ চৌধাৰী আৰু তেওঁৰ কবিতা	: ৯ :
বৰগীতৰ ধূপানী সংগীতৰ বৈশিষ্ট্য	: ১৪ :
পূজা-পাৰ্বনত নোক সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱ	: ১৭ :
মিহসম দৃষ্টিত জ্যোতিপ্ৰসাদ	: ২১ :

- * তৰা বামন
- * অতুল চন্দ্ৰ দাস
- * দিগন্ত কুমাৰ ৰাভা
- * বতীন মেধি
- * কমলেশ্বৰ ঠাকুৰীয়া
- * ভবেন্দ্ৰ চন্দ্ৰ গোস্বামী
- * জয়ন্ত কুমাৰ কলিতা

অসমীয়া জাতিৰ জনক শঙ্কৰদেৱ

তৰা বামন

১ম বাৰ্ষিক, স্নাতক মহলা

অগম্য ধৰ্ম, সমাজ, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ দিশত
দি যোৱা অতুলনীয় অৱদানৰ বাবে মহাপুৰুষ শঙ্কৰ-
দেৱক অসমীয়া জাতিৰ জনক বুলি অভিহিত কৰা
হয়। শঙ্কৰদেৱে সংস্কৃতি আৰু সমাজ চৰ্চাৰ মাধ্যমে
নৱমূল্যায়ন কৰি এক নৱজাগৰণৰ সৃষ্টি কৰে। অসমত
এই নৱজাগৰণ সৃষ্টিৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁ কিয় আগভাগ
ল'লে- তাৰ পটভূমিৰ বিষয়ে দুই-এটা কথা আলোচনা
কৰাৰ প্ৰয়োজন হয়।

ভাষাবিদ পাণ্ডিত্য সকলৰ মতে প্ৰাচীন ভাৰতীয়
আৰ্যভাষাৰ পৰাই ক্ৰম-বিবৰ্তনৰ মাধ্যমে আহি আহি
দশম-একাদশ শতিকামানত অসমীয়া ভাষাই নিজস্ব
ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰে। অৱশ্যে আৰ্য-ভাষাৰ পৰা ওলালেও
অসমীয়া ভাষাৰ ওপৰত অতীতৰ পৰা বাস কৰা থলুৱা
অনাৰ্য গোষ্ঠীসমূহৰ ভাষাৰ প্ৰভাৱ যথেষ্ট। নদীৰ নাম,
ঠাইৰ নাম, ধন্যাত্মক শব্দ আৰু ব্যৱহাৰিক জীৱনত
প্ৰয়োগ কৰা অনেক শব্দ অনাৰ্য ভাষাৰ পৰা অহা
বুলি প্ৰমাণিত হৈছে।

অসমীয়া ভাষাই দশম-একাদশ শতিকামানত নিজা
ৰূপ ললেও খৃষ্টীয় চতুৰ্দশ শতিকাৰ আগৰ লিখিত অসমীয়া
সাহিত্যৰ ৰূপ এতিয়ালৈকে পোৱা হোৱা নাই।
দৰাচলতে প্ৰশ্ন হয়, - অসমীয়া ভাষাই নিজস্ব ৰূপ নোৱাৰে
পৰা চতুৰ্দশ শতিকালৈ এই ধৰণৰ কালছোৱাত কোনো-

লিখিত সাহিত্য সৃষ্টি হোৱা নাছিল নেকি? লিখিত
সাহিত্য সৃষ্টি হৈছিল যদিও নানা কাৰণত সিৰে
নষ্ট পালে। সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীবিদসকলে এই তিনি-
চাৰিশ বছৰ অসমীয়া লিখিত সাহিত্যৰ নিদৰ্শন হিচাপে
থোক সিদ্ধাচাৰ্যসকলে ৰচনা কৰা চৰ্যাপদ সমূহলৈ আঙু-
লিয়াইছে। এই চৰ্যাপদবোৰ অষ্টম শতিকাৰ পৰা দ্বাদশ
শতিকাৰ ভিতৰত ৰচিত হোৱা বুলি ধাৰণা কৰা হৈছে।
অৱশ্যে এই চৰ্যাপদবোৰত একে মূলৰ পৰা ওলোৱা
প্ৰাচীন অসমীয়া আৰু বঙালীভাষাৰ সাদৃশ্য পৰিলক্ষিত
হয় বুলি ডঃ কাকতিয়ে মন্তব্য কৰি গৈছে।

প্ৰকৃতৰ্থত অসমীয়া লিখিত সাহিত্যৰ পৰম্পৰাই
গঢ় লয় খৃষ্টীয় চতুৰ্দশ শতিকাত। এই শতিকাত হেম
সৰস্বতী, বৃন্দ কন্দলী, হৰিবৰ বিপ্ৰ, কবিবৰ সৰস্বতী
আৰু অগ্ৰদূৰী কবি মাধৱ কন্দলীৰ উদ্ভৱ হয়। এই-
সকল কবিৰে বিশেষকৈ বামাৱল, মহাভাৰত আৰু আন
দুই-এখন পুৰাণৰ পৰা তেওঁলোকৰ সাহিত্যৰ বিষয়-বস্তু
আহৰণ কৰিছিল। তেওঁলোকে লোকবৰ্জনক মুখ্য উদ্দেশ্য
কৰি সাহিত্য সৃষ্টি কৰিছিল। মূল গ্ৰন্থবোৰ হিন্দু
ধৰ্ম-সম্বন্ধীয় হোৱাত ঠাই বিশেষে ধৰ্মীয় কথায়ে ঠাই
পাইছে যদিও এওঁলোকৰ ৰচনাবাৰ্জিক উদ্দেশ্য ধৰ্ম
প্ৰচাৰ কৰাটো নাছিল-আৰু সাহিত্যয়ো এটা আন্দোলনৰ
ৰূপ লোৱা নাছিল।

চতুৰ্দশ শতিকাৰ পিছত আবু অসমীয়া সাহিত্যই ধৰ্মিক বোৱা নাই। এই শতিকাৰ সাহিত্যৰ আত্মধৰি অসমীয়া সাহিত্যই গতি কৰে। পঞ্চদশ শতিকাৰ শেষৰ ফালে মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ সাহিত্যই বিশেষ বিন্দুত লাভ কৰে। মহাপুৰুষৰ আবিৰ্ভাবৰ সময়ছোৱাত অসমত বহু উপভাষা, নানা ধৰ্ম, আচাৰ-পদ্ধতি প্ৰচলিত আছিল। নানা বিশৃঙ্খলতা, দ্ৰষ্টাচাৰ্য আৰু কু-সংস্কাৰে সমাজ-জীৱনক অসুস্থ কৰি তুলিছিল। বিশেষকৈ বৰ্ণভেদ আৰু ধৰ্মৰ ক্ষেত্ৰত নানা দেৱ-দেৱীৰ ব্যয়বহুল উপাসনা আৰু আচাৰ পদ্ধতিয়ে হিন্দু ধৰ্মৰ সনাতন ৰূপটোক ঢাকি ৰাখি সাধাৰণ মানুহক আধ্যাত্মিক চিন্তা চৰ্চাৰ পৰা বঞ্চিত কৰি ৰাখিছিল। দূৰদৃষ্টি-সম্পন্ন উদাৰ মনৰ পুৰুষ শঙ্কৰদেৱে এই দুৰ্বাসাবোৰৰ বন্ধা লক্ষ্য কৰি সৰ্বসাধাৰণ মানুহৰ সন্মুখত সনাতন হিন্দু ধৰ্মৰ প্ৰকৃত তত্ত্ব দাঙি ধৰিবলৈ মনস্থ কৰে। তেওঁ অনুভৱ কৰে যে, নানা মতব্বলম্বী মানুহৰ মাজত ঐক্য, সম্প্ৰীতি আৰু আধ্যাত্মিক সাম্যৰ ভাব জগাই তুলিবলৈ হ'লে এটা মাত্ৰো ধৰ্মীয় আদৰ্শৰ প্ৰয়োজন। তেওঁৰ মতে সহজ-সৰল বৈষ্ণৱ ধৰ্মীয় আদৰ্শই ভেদ-ভাবত আকু ডুব গৈ থকা লবক-ফৰক অসমীয়া সমাজখনক সুস্থ কৰি তুলিব পাৰিব। এই আদৰ্শ আগত ৰাখি শঙ্কৰদেৱে সনাতন হিন্দুধৰ্মৰ তত্ত্বমূলক গ্ৰন্থবোৰ সহজ-সৰল-সৰস ৰূপত অসমীয়া ভাষালৈ অনুবাদ কৰিবলৈ ললে। জনসাধাৰণৰ শ্ৰবণ-কীৰ্ত্তন-দৰ্শনৰ সুবিধাৰ বাবে শঙ্কৰদেৱে কাব্য, গীত, ভটিমা, নাট ৰচনা কৰিলে। একেপাত কাড়েৰে দুটি চিকাৰ। সামাজিক মৰ্যদা নোহোৱাৰ কাৰণে অধ্যাত্মিক মৰ্যদা হেৰুৱা সমাজৰ গৰিষ্ঠসংখ্যক মানুহে শঙ্কৰদেৱৰ বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ আন্দোলনত সামাজিক আৰু আধ্যাত্মিক মুক্তিৰ সন্ধান পাই উল্লাসিত হৈ উঠিল। ধৰ্ম আচৰণৰ ক্ষেত্ৰত কাড়ী-পাইক, ডা-ডাঙৰীয়া যে সকলো সমান এই কথা প্ৰচাৰ কৰি শঙ্কৰদেৱে সামাজিক সাম্য-ভাবৰ আদৰ্শৰে

উদ্বুদ্ধ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলে।

শঙ্কৰদেৱে চতুৰ্দশ শতিকাৰ কবিসকলৰ দৰে কেৱল লোকবৰ্জনৰ বাবে সাহিত্য ৰচনা কৰা নাছিল যদিও, তেওঁৰ বিপুল সৃষ্টিয়ে আধ্যাত্মিক শিক্ষা দিয়াৰ উপৰিও লোকমনক আলোড়িত কৰিবলৈ, বোমাণ্ডিত কৰিবলৈ সক্ষম হ'ল। বিশেষ এটা আদৰ্শ প্ৰচাৰ কৰিবলৈ, গৈয়ো উপাদেয় সাহিত্য সৃষ্টি কৰিব পৰাত্তেই শঙ্কৰদেৱৰ বিৰল কৃতিত্ব আৰু মহত্ব প্ৰকাশ পাইছে।

শঙ্কৰদেৱৰ সাহিত্যত সৰ্বসাধাৰণ মানুহৰ সুখ-দুখ, আশা-আকাংখা ৰূপায়িত হোৱা নাই বুলি অভিযোগ কৰা হয়। সাধাৰণতে মৌলিক গ্ৰন্থতহে ব্যক্তিৰ সুখ-দুখ, আশা-আকাংখা আৰু সমাজৰ প্ৰতিচ্ছবি তুলি ধৰাৰ প্ৰচুৰ অবকাশ থাকে। অসমীয়া বৈষ্ণৱ গ্ৰন্থৰাজ্য বিশেষকৈ সংস্কৃতৰ পৰা অনুদিত হোৱা বাবে অসমীয়া সমাজৰ স্বাভাৱিক চিত্ৰৰ প্ৰতিফলন দুৰ্বল হোৱাটোত আচৰিত হ'বলগীয়া নাই। কিন্তু তৎসত্ত্বেও তেওঁ 'যতেই সুবিধা পাইছে সংস্কৃত মূলৰ কাহিনীক অসমীয়া সঁচত পেলাই' অসমীয়া জীৱনৰ চিত্ৰ অঁকাৰ সফল প্ৰয়াস কৰিছে। এই দিশত তেওঁৰ 'বুদ্ধিগী হৰণ' কাব্যলৈ আঙুলিয়াব পাৰি।

এহো বাহ্য। বিশৃংখল জাতি এটাক একেডালি সূতাৰে বান্ধিবলৈ শঙ্কৰদেৱে অকল বৈষ্ণৱ গ্ৰন্থসমূহৰ অনুবাদতেই নিজক সীমাবদ্ধ কৰি ৰখা নাছিল। অসমীয়া জাতিটোক মহিমা-মণ্ডিত ৰূপত সজাব-পৰাৰ লাগিলে সংস্কৃতি সম্পন্নও কৰি তুলিব লাগিব। নৃত্য, গীত, অভিনয় সংস্কৃতিৰ অপৰিহাৰ্য আছিল। এইবোৰ অবসৰ বিনোদনৰ আছিল। হোৱাৰ উপৰিও জাতিৰ সংস্কৃতিক জীৱনক বৈচিত্ৰময় কৰি তোলে। নাট, গীত, অভিনয় কলাৰ জৰিয়তে মানুহক বিমল আনন্দ দি সাংস্কৃতিক কৰি তোলাৰ প্ৰয়াস কৰিছিল মহাপুৰুষজনাই। তেওঁ অতীজৰে পৰা প্ৰচলিত ওজাপালি, নৃত্য, অভিনয়, পুতলানাচ আদিৰ সমাহাৰত পূৰ্ণাঙ্গ নাট-ভাওনাৰ সৃষ্টি

কবি প্রভাবশালী কলাকাৰৰ পৰিচয় দিব পাৰিছিল।

শংকৰদেৱৰ অংকীয়া নাটসমূহ অকল সাহিত্যই নহয়, নাটকীয় ৰীতি আৰু পদ্ধতিৰ ফালৰ পৰাও ই একক আৰু অতুলনীয়। মৌ-মাত্ৰিয়ে বিভিন্ন ঠাইৰ পৰা বিভিন্ন ফুলৰ মৌ-ৰস আহৰণ কৰি মৌ চাক তৈয়াৰ কৰাৰ দৰে মহাপুৰুষে দীৰ্ঘদিনৰ দেশ ভ্ৰমণৰ অভিজ্ঞতাবে সৰ্বভাৱতায় সকলো উপায়ে উপাদান গোটাই নিষ্কৰ কৰিলে অসমীয়া জাতিক ভাওনা অনুষ্ঠানৰ অনবদ্য উপহাৰ দি গ'ল। মহান সৃষ্টি ভাওনাৰ মাজত অসমীয়া জাতিৰ সৌন্দৰ্যবোধ, চিন্তাৰ উৎসৰ্গতা সোমাই আছে।

নাট ভাওনা অনুষ্ঠানৰ সৃষ্টি কৰিলেইতো নহ'ব। এইবোৰ অনুষ্ঠিত কৰিবলৈ উপযোগী ব্যৱস্থাপনৰো প্ৰয়োজন। মহাপুৰুষে এই বিষয়েও কাৰ্য-কৰী ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিছিল। ফলস্বৰূপে সৃষ্টি হৈছিল নামঘৰ। সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক দিশত লেখত লবলগীয়া দান হ'ল নামঘৰ। নাট মেলিবৰ বাবে নামঘৰ হ'ল জাতীয় বঙ্গমণ্ড। সামাজিক সমাৰ বৰপীৰা হ'ল নামঘৰ। নামঘৰত সম্প্ৰদায় নিৰ্বিশেষে ধনী, দুখীয়া সকলো প্ৰবেশ অধিকাৰ আছে। ভাওনাত অংশগ্ৰহণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰতো ধনী-দুখীয়াৰ বাচ-বিচাৰ নাই। নৃত্য, গীত,

অভিনয়ৰ প্ৰতিভা থকা যিকোনো লোকেই ভাওনাৰ বিভিন্ন ভাওত অংশগ্ৰহণ কৰিব পাৰে। আধ্যাত্মিক চিন্তাচৰ্চা আৰু নাট অভিনয় আদিৰ উপৰিও সমাজত সংঘটিত সকলো বাদ-বিসম্বাদ মিমাংসা কৰাৰ বিচাৰ লয়। স্বৰূপ হৈ পৰিছিল এই নামঘৰৰ প্ৰাঙ্গণ। নামঘৰৰ কাৰ্যপ্ৰণালীৰ যোগেদি গণতান্ত্ৰিক চিন্তাধাৰাই অসমত গা-কাঁৰ উঠিছিল।

সাম্প্ৰতিক কালত অসমৰ অ'ত ত'ত মহাপুৰুষ-জনাৰ বিশাল সৃষ্টিশীল প্ৰতিভাক কটাক্ষ কৰাৰ প্ৰব-নতা এটা পৰিলক্ষিত হৈছে। শংকৰদেৱৰ সম্যক বিচাৰ-বিশ্লেষণ কৰিবলৈ লওঁতে পাচ-শ বছৰৰ আগৰ অসমৰ স্বাৰ্জনৈতিক, সামাজিক, আধ্যাত্মিক, সাংস্কৃতিক আদি দিশৰ কথা মনত ৰাখিব লাগিব। মনত নাৰাখিলে বিচাৰ বস্তুনিষ্ঠ নোহোৱাৰ অবকাশ থাকে। অস্বীকাৰ কৰাৰ উপায় নাই, মহাপুৰুষ জনাই তেওঁৰ বিশাল সৃষ্টিশীল প্ৰতিভাবে অসমৰ ধৰ্ম, সমাজ, সাহিত্য, সংস্কৃতি আদি সকলোকে ন-ৰূপ দি জাতীয় জীৱনক সুদৃঢ় কৰি তোলে আৰু এই বাবেই তেওঁক অসমীয়া জাতিৰ জনক বুলি কলে অতিবঞ্জিত কৰা নহয়।

প্ৰথমটো ধুগুত কবোতে—উঃ সতেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মাৰ 'অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত' আৰু ডঃ বিৰিঞ্চি কুমাৰ ধৰ্ম্মাৰ 'অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতি' গ্ৰন্থৰ সহায় লোৱা হৈছে।

নাট্যকাৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ

শ্ৰীঅশ্বিন চন্দ্ৰ দাস
দ্বিতীয় বাৰ্ষিক, স্নাতক মহলা

‘কোনো ওজা নাট্যকাৰ আকাশৰ পৰা সৰি নপৰে’ প্ৰসঙ্গক্ৰমে জ্যোতিপ্ৰসাদে এই জাৰ্মান পটভাটোৰ উল্লেখ কৰিছিল। জ্যোতিপ্ৰসাদ কিন্তু নিজে ইয়াৰ ব্যতিৰিক্ত আছিল। নাট্যকাৰ হিচাপে তেওঁৰ নাট্যকৰ্ম আলোচনা কৰিলে এটা কথা কব পাৰি যে, জ্যোতিপ্ৰসাদ ওজা নাট্যকাৰ হিচাপে সচাকৈয়ে আকাশৰ পৰা সৰি পৰা প্ৰতিভা আছিল। সাহিত্য, সংগীত, নাটক, কথাকাব্য আদি সকলো বিষয়তে তেওঁ অনবদ্য অৱদান আগবঢ়াইছে যদিও নাট্যকাৰ হিচাপে জ্যোতিপ্ৰসাদ আগবঢ়োৱা অসমীয়া নাট্যজগতত এক উজ্জল ব্যতিক্ৰম। কাব্য-নাটকৰ বৰ্ণনাৰ প্ৰাধান্যই সাধাৰণতে নাটকৰ ক্ৰিয়া-শীলতা কিছু হ্ৰাস কৰে; কিন্তু ল’ৰালি কালৰ পৰাই বঙ্গমণ্ডলৰ লগত সম্বন্ধ থকা বাবে আৰু নিজেও এজন সু-অভিনেতা আছিল বাবে তেওঁৰ নাটকবোৰ কাব্য গুণ সম্পন্ন হৈয়ো মণ্ডসফলতা লাভ কৰিছিল।

চৈধ্যবছৰ বয়সতে কৈশোৰ আৰু যৌৱনৰ দোমোজাত জ্যোতিপ্ৰসাদে তেওঁৰ জীৱনৰ প্ৰথম নাটক ‘শোণিত-কুঁৱৰী’ (১৯২৫ খৃঃ) লিখে। শোণিত কুঁৱৰী পৌৰাণিক কাহিনীৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি লিখা নাটক। পিতাম্বৰ কবিৰ ‘উষা পৰিণয়’ আৰু চন্দ্ৰভাৰতীৰ ‘কুমাৰ হৰণ’ত নাটকখনৰ কাহিনীটো পোৱা যায়। উষা আৰু অনিৰুদ্ধৰ প্ৰণয় কাহিনীক জৈ লিখিলেও নাটকখনত মৌলিকতাৰ স্বাক্ষৰ ৰাখিছে। জ্যোতিপ্ৰসাদৰ

শিল্পীমনৰ হেঙুল-হাইতাল লাগি যেন সৃষ্টি হৈছে এক নতুন বায়ুমণ্ডল। বাণৰ উপযুক্ত প্ৰত্যেকাব অন্বেষণ আৰু উষাৰ উপযুক্ত পতিৰ সন্ধান—এই দুয়োটা বিষয়—বহু সমান্তৰাল উপস্থাপনতেই শোণিত কুঁৱৰী নাটকৰ সাৰ্থকতা। ‘সৌন্দৰ্যৰ চোত উটি যোৱা কুমলীয়া গ্ৰন্থকা’ৰ এই নাটকখনৰ গীত সমূহ প্ৰাচীন অসমীয়া সংগীতৰ নিদৰ্শন। নাট্যকাৰৰ ভাষাত ‘সংগীত বুজাব এটা আটাইতকৈ লাগতিয়াল পাত।’ স্পষ্টভাষাত ক’লে গ’লে অসমীয়া নাট্যজগতৰ একমাত্ৰ সপোন-নাটক শোণিত কুঁৱৰী অসমীয়া নাট্য-সাহিত্যৰ এক বিবল ঐশ্বৰ্যময় শিল্পকৃতি।

সমস্যা-নাটক ‘কাৰেঙৰ লিগিৰী’ৰ (১৯৩৪ খৃঃ) সামন্তবুগীয়া পটভূমিত জ্যোতিপ্ৰসাদৰ সমাজ-সচেতনতাই এক নিদৃষ্ট ৰূপ লয়। সূন্দৰ কৌৱৰ, কণ্ঠন আৰু অনঙ্গ চৰিত্ৰৰ যোগেদি এটা অতি আধুনিক সমস্যা প্ৰেমক বিবাহ-বান্ধোনৰ মাজত অৱবৃদ্ধ কৰি ৰখাৰ কিবা যুক্তিনিষ্ঠ আৰু সম্ভৱ হয় নে নহয়, তাক বুদ্ধিদীপ্ত নাটকীয় সংলাপেৰে উপস্থাপন কৰি জ্যোতিপ্ৰসাদে নিজৰ সংসাহৰ পৰিচয় দিছিল। ব্যক্তিচেতনাৰ লগত সামাজিক পৰস্পৰাবোধৰ সংঘাত উদঙাই ৰখিলেও ই ইয়হেনৰ নাটকৰ সমগোষ্ঠীয় নহয়। আখ্যান বহুব্ৰ অভিযোজনাৰ ফালৰ পৰা এই নাটকখন শ্বেল্পপিয়েৰীয়া ট্ৰেজেডাৰ সমপৰ্যায়ৰ। জ্যোতিপ্ৰসাদৰ উৎকৃষ্টতম

নাটক 'কাৰেঙৰ লিগিৰী'ৰ প্ৰথম বৈশিষ্ট্য কব্ৰ-
-চিহ্ন; নায়িকা চিৰদিনলৈ আৰ্তিৰ গৈছে আৰু নায়ক
প্ৰেমৰ জুইত জ্বলি-পুৰি থাকিল। সূক্ষ্ম চৰিত্ৰাংকণ
ভাষাৰ কাব্যগীতা আৰু বিক্ষিপ্ত ছন্দ প্ৰয়োগ নাটকখনৰ
অন্যতম বৈশিষ্ট্য। প্ৰগতিশীলতা আৰু বক্ষণশীলতাৰ
মাজত সংঘৰ্ষ, ব্যক্তি ইচ্ছা অভিলাষৰ মূল্য, নৈশৰ্গিক
বিষাট প্ৰকৃতিৰ অনিৰ্বচনীয় প্ৰভাৱ ইত্যাদি ভিন ভিন
ভাৱ-ধাৰণাই নাটকখন আকৰ্ষণীয় কৰি তুলিছে।

ভাৰতীয় বোলছবিৰে নিৰ্বাচন যুগৰ পৰা সৰ্বাক
যুগত ভাবি দিছেহি, তেতিয়াই জ্যোতিপ্ৰসাদে অসমীয়া
প্ৰথম বোলছবি 'জয়মতী' (১৯৩৫খৃঃ) প্ৰযোজনা
কৰে। জয়মতী আৰু 'ইন্দ্ৰমালতী' (১৯৩৪ খৃঃ)
বোলছবি দুখনৰ শূভমুক্তিৰ মাজৰ ছোৱাত 'বৃণালী' (১৯৩৪ খৃঃ)
নাটকখন লিখি উলিয়ায়। নাটকখনৰ
পাৰিচয়পনাত নাট্যকাৰৰ দানসপটত নিভূত খুই থকা
মৰিছ মেটাৰ লিঙ্কৰ 'মন্মাজমা' নাটৰ ক্ষীণ প্ৰভাৱ
পৰিছে বুলি জ্যোতিপ্ৰসাদে নাটকখনৰ পাৰ্শ্বনতে
উল্লেখ কৰিছে। আদৰ্শ চৰিত্ৰ দাঙি ধৰাতকৈ চৰিত্ৰৰ
বিচিত্ৰতাহে নাটকখনৰ মাজেৰে দেখুৱাবলৈ প্ৰয়াস কৰা
হৈছে। নিৰাশৰ বৃণালী। জ্যোতিপ্ৰসাদৰ নাটক
কেইখনৰ ভিতৰত মহত্বম নাটক।

'লভিতা' (১৯৪৮ খৃঃ) নাটকখনক দলিল-
নাটক নামেৰে অভিহিত কৰা হৈছে। বিয়াল্লিছৰ গণ-
বিপ্লৱ আৰু দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ ঢোৱে অসমীয়া জনমানসত
কেনে প্ৰতিক্ৰিয়া কৰিছিল তাকেই নাটকখনৰ মাজেৰে
প্ৰকাশ কৰা হৈছে। নায়ক আৰু নায়িকাৰ চৰিত্ৰ ইয়াত
অক্ষণ কৰা হোৱা নাই। অসমীয়া জনসাধাৰণেই নাটক
খনৰ নায়ক। নাটকখনৰ সম্পূৰ্ণ নতুন অঙ্গিকাৰ
প্ৰৱৰ্তনেৰে গতানুগতিক কাহিনী উপস্থাপনৰ কাৰিকৰী
ভাঙি তেওঁ অসমীয়া নাট্য-সাহিত্যত সূচনা কৰিছিল
এক নতুন যুগৰ। অনুমান কৰিব পাৰি জ্যোতিপ্ৰসাদে

যেন এজনী আদৰ্শীয় অসমীয়া ছোৱালীৰ চৰিত্ৰ অক্ষণ
কৰিব খুজিছিল তেওঁৰ পূৰ্বসূৰ্তী নাটক কেইখনত।
বৃণালীৰ আৰু কাৰেঙৰ লিগিৰীত তেওঁ কিছু পৰিমাণে
সফলো হৈছিল; কিন্তু তেওঁৰ আশাই পৰিপূৰ্ণতা
লাভ কৰিছে লভিতাত।

'নিমাতী কইনা' নৌকিক সাধুৰ্থাৰ ভেটিত
বচনা কৰা এখন ছন্দবদ্ধ গীত-নাটক। নিমাতী কইনা
কল্পা লক্ষীৰ প্ৰতীক। চিৰ সুন্দৰৰ অনন্য সাধনাৰ
বলতহে নিমাতী কইনা জাগ্ৰত হৈ উঠে, হাঁহে, মাতে
আৰু নৃত্য-গীতেৰে পৃথকীক আৰম্ভ কৰে। সংগীতৰ
অলৌকিক শক্তিৰ নিমাতী কইনা এক জলন্ত উদাহৰণ।
চমুকৈ কবলৈ হ'লে নিমাতী কইনা এখন অনন্য বৃ-
কশ্মলী প্ৰতীকবাদী নাটক।

জ্যোতিপ্ৰসাদৰ অঞ্চল বিয়োগত আধৰুৱা হৈ বোৱা
'সোণ পাখিলী' শিশু নাটিকা। সোণ-আলসুৱা সোণ
পাখিলী প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্যৰ প্ৰতীক।

মৃত্যুৰ পাছত আলোচনীৰ ('প্ৰকাশ') পাতত
ছোৱা ছোৱাকৈ প্ৰকাশ পায় জ্যোতিপ্ৰসাদৰ 'খনিৰ' নামৰ
নাটকখন। সেই সময়ত অসমত ভাস্কৰ্য আৰু
চিত্ৰকলাৰ অনুশীলন আৰু তাৰ প্ৰত্যা সম্পৰ্কে অসমীয়া
সমাজ মুঠেই সচেতন নাছিল; বৰঞ্চ ইয়াৰ প্ৰতি বিবৃপ
মনোভাৱে পোষণ কৰিছিল। এনে ক্ষেত্ৰত সুকুমাৰ
কলাৰ চৰ্চ্চা সম্পৰ্কে অসমীয়া সমাজক সচেতন কৰিবলৈ
জ্যোতিপ্ৰসাদে 'খনিৰ' নাটকখন বচনা কৰে বুলি
অনুমান কৰিব পাৰ। নাটকখনত নায়ক নবীনে আত্মীয়
স্বজন আৰু সকলো বাধা নেওচি ফ্ৰান্সদেশত ভাস্কৰ্য
বিদ্যাব শিক্ষালৈ আন্তৰ্জাতিক খ্যাতি লাভ কৰে।
নাটকখনৰ মূল চৰিত্ৰ পাৰিকল্পনাত আছে আগবঢ়া
পৰিবাৰৰ এটা শোকাহুৰ ঘৰুৱা। চন্দ্ৰ কুমাৰ আগব-
ঢ়াৰ মাজুলীৰ অৰুণ কুমাৰ আছিল ভ্যাস্ত জেদি
স্বভাৱ। দেউতাকৰ বাধা পাই তৰুণ কুমাৰ বিলাতলৈ

যাব নোৱাৰি আত্মহত্যা কৰে। ইয়াৰ পটভূমিতে জ্যোতি
প্ৰসাদে খনিকৰ নাটকখন বচনা কৰে।

জ্যোতি প্ৰসাদৰ আটাইকেইখন নাটকতে সংগীতৰ
প্ৰচুৰ প্ৰয়োগ দেখা যায়। তেয়েই থলুৱা গীত-মাতক
পোন প্ৰথমে নাটকত স্থান দিয়ে। কাব্য ধৰ্ম্মীতাই মাজে
মাজে কাহিনী ভাগক লোঁকক জগতৰ পৰা আতৰাই
নিয়ে। জ্যোতিপ্ৰসাদ অগ্নি যুগৰ ফিবিঙতি। বিপ্লৱী
মনীষাই তেওঁৰ নাটকৰ মাজেৰেও ভূমুকি মৰে।

নাট্যকাৰ নামেৰেই সাধাৰণতে নাটকসমূহৰ নামকৰণ
কৰে।

জ্যোতিপ্ৰসাদৰ নাট্য-মানস প্ৰবাহমান নদীৰ দৰে।
আৱদ্ধ জলাশয়ৰ মালিন পানী তাত প্ৰাবলৈ নাই।
তেওঁৰ কোনোখন নাটকেই আনৰ অবিমিশ্ৰ প্ৰতিধ্বনি
নহয়। সেয়ে জ্যোতিপ্ৰসাদ আগবঢ়োৱা প্ৰত্যেকখন
নাটকে অসমীয়া নাট্য-সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত সুনন্দব-ন-দিগন্ত
উন্মোচিত কৰি থৈ গৈছে।

গ্ৰন্থপঞ্জী

- ১। অসমীয়া বিশ্বকোষ—
- ২। জ্যোতিপ্ৰসাদ বচনাবলী—
- ৩। প্ৰকাশ—

অসম প্ৰকাশন পৰিষদ
ঐ

জ্যোতিপ্ৰসাদ সংখ্যা, জানুৱাৰী ১৯৮১

ৰাভা সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ চমু বাভাস

শ্ৰীদিগন্ত কুমাৰ ৰাভা

২য় বাৰ্ষিক. উঃ মাঃ

ভাৰতীয় সংস্কৃতি হ'ল যৌগিক সংস্কৃতি। অসমীয়া সংস্কৃতি ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰে এটা উপকৰণ মাথোন। বিভিন্ন সময়ত অন্ততঃ ছটা জনগোষ্ঠী ভাৰতলৈ আহিছিল আৰু তেওঁলোকৰ সংস্কৃতি প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। সেয়ে ভাৰতীয় সংস্কৃতি যৌগিক সংস্কৃতি। ডঃ বিৰাজশঙ্কৰ গুহাই ভাৰতীয় জনগোষ্ঠীক নেপালী, বা নিগ্ৰো, প্ৰায়-অষ্ট্ৰেলীয়, দাঁৰ্ঘমন্তকী, মঙ্গোলীয়, ভূমধ্য সাগৰীয়, পশ্চিমীয়া প্ৰশস্ত মন্তকী আৰু নীডক—এই ছটা ভাগত ভাগ কৰিছে। অসমীয়া মানুহৰ গাত এই মূল জনগোষ্ঠী আটাইকেইটাৰে তেজৰ সংমিশ্ৰণ ঘটিছে আৰু সকলো মানুহ মিহলি হৈ অসমীয়া জাতিটোৰ জন্ম হৈছে। অসমৰ সংস্কৃতি প্ৰায়হমান লুইতৰ দৰে। অসমৰ সংস্কৃতি ভাৰতীয় আৰ্যমুখী হলেও অসমৰ জন সংখ্যাৰ অধিকাংশই হ'ল মঙ্গোলীয় জনসমষ্টিৰ অন্তৰ্ভুক্ত। ৰাঙ্গল, কায়স্থ আৰু কলিতা মানুহখিনিক বাদ দি অসমৰ থলুৱা আটাইবিলাক মানুহেই মঙ্গোলীয়।

অসমত বাসকৰা জনজাতি সকলৰ ভিতৰে এটি অন্যতম জনগোষ্ঠী হ'ল ৰাভা সকল। ৰাভাসকলক বড়ো গোষ্ঠীৰে এটি শাখা বুলি কব খোজে যদিও ৰাভাসকলৰ নিজস্ব সংস্কৃতি আছে। এই প্ৰসংগটোত ৰাভাসমাজ আৰু কেইবিধমান থলুৱা সংস্কৃতিৰ এটি চমু আলোচনা কৰাৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

ৰাভাসকলৰ ভাগ বহুতো। সেই ভাগবোৰ এনে খণব—বংদানীয়া, পাতি, মাইটেৰীয়া, বিটলীয়া, হানা, চোঙা, টোটলা, দাহৰী, কোচছাইতাদি। প্ৰথম তিনিটাৰ বাহিৰে বাকীবোৰ প্ৰায় মৃত। পাতি ৰাভাসকলে দক্ষিণ কামৰূপ আৰু দক্ষিণ গোৱালপাৰাৰ পূৰ্ব অঞ্চলত বাস কৰে। বৰ্তমান এই পাতি ৰাভাসকলে নিজৰ ভাষা কৃষ্টি এৰি পেলাইছে। হিন্দু ধৰ্মৰ প্ৰতি আগবাঢ়ি অহা পাতিৰাভা সকলৰে এটি ভাগ 'কোচ' বুলি বহুতে কয়। গোৱালপাৰাৰ বাকী অংশত বসবাস কৰে 'বংদানীয়া', 'মাইটেৰীয়া' আদি ভাগবোৰে। এই ভাগ কেইটাই বৰ্তমান ৰাভাসকলৰ ভাষা কৃষ্টি জীয়াই ৰাখিছে। পাতি ৰাভাসকলৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য এওঁলোকৰ মাজত এতিয়াও বিৰাজমান।

ৰাভাসকলৰ অন্যতম উপাঙ্গ দেহতা হ'ল খোকাচি বা ৰান্ধখো পূজাৰ দেহতা। জনবিশ্বাস মতে এই ৰান্ধখো হ'ল খেতিৰ অধিষ্ঠাতী। এই ৰান্ধখো পূজাৰ কাম-কাজবোৰ সুচাবুপে পৰিচালনা কৰিবলৈ ৰাভাসকলৰ মাজত বিভিন্ন খেল বা উপজাতিৰ সৃষ্টি হৈছে। প্ৰথমে উল্লেখ কৰা ভাগবোৰ এই ৰান্ধখো পূজাৰ পূৰ্ব পৰাই হোৱা।

ৰান্ধখো পূজাত শিল কঢ়িওৱাৰ দায়িত্বত থকাসকলক 'বংদানীয়া', ভোজনৰ সময়ত ভোগোৱাৰ দায়িত্বত থকা

সকলক 'মাস্টাৰীয়া', বন্ধনশাললৈ অহা চবাই-চিৰিকটি
খোঁদৰ দিয়াসকল 'দাহৰী' নামে জনাজাত। আগৰ
দিনত বাভাসমাজত মদ বা পানী সদায় বাহৰ চুঙাত
খোৱা হৈছিল। এই চুঙা অনা দাৰিদ্ৰত ধনাসকলক
'পাতি' আৰু সামাজিক অনুষ্ঠানত ধেমেলীয়া কথাকৈ
হাঁহিব খোৱাক জগোৱা সকলক 'বিটলীয়া' বুলি কোৱা
হয়।

বাভাসকলৰ মাজত থকা বিভিন্ন গোৱ সমূহক
'মাহাৰী' বুলি কোৱা হয়। পাতি বাভাসকলৰ মাহাৰী-
বিলাক এনেধৰণৰ—চুঙ, চিনালনফা, নংদো, কছু, দাবু,
ভিয়া ভগন্ন, বং বং, কাঠো, নংবাগ, ডবাখল ইত্যাদি। এই
বাৰটা মাহাৰীক একেলগে 'বাৰ মাহাৰী' বুলি কোৱা
হয়। বাভাসকলৰ সামাজিক ব্যৱস্থামতে একে মাহাৰীত
বিবাহকাৰ্য সম্পন্ন কৰাটো দণ্ডনীয়।

বাভাসকলে পালন কৰা পূজা-পাৰ্বনবোৰ ঐতিহ্য-
মণ্ডিত। পূজাৰ ভিতৰত লাঙামাৰ, কেচাইখাতী, ঘৰগো-
সানী ইত্যাদি পূজাই প্ৰধান।

লাঙামাৰ পূজা বাভাসকলৰ এটি অন্যতম অনুষ্ঠান।
শিৱ হ'ল এওঁলোকৰ উপস নৈৱাত। কথিত আছে
যে, শিৱই হেনো নাঙঠ হৈ পূজা খাই ফুৰিছিল কাৰণে
এই ধৰণৰ পূজাক 'লাঙা' পূজা বুলি কোৱা হয়।

পাতিবাভাসকলৰ পূজাদেৱী সকলৰ অন্যতম দেৱী
হ'ল 'ঘৰ গোসানী'। পুৰণি আখ্যানমতে এই ঘৰ
গোসানী থানেহৰী নামৰ বুঢ়ী এজনীৰ জীয়েক আৰু
শিৱৰ স্ত্ৰী। গঙ্গা আৰু দুৰ্গাই জোৰকৈ শিৱক ঘৰ-
গোসানীৰ ওচৰ পৰা টানিলে আনোতে শিৱই হেনো
ঘৰগোসানীক এই বুলি বৰ দিছিল—

“পাহুপুৰ খাৰপূজা খোঁত পথাৰে,

তই ঘৰণী পূজা খাবি ঘৰৰ ভিতৰে।”

প্ৰৱন্ধটো যুগুতাত সহায় লোৱা পুথিকেইখন হৈছে—

সূৰ্য কুমাৰ মজুমদাৰ

২। 'ঘৰগোসানী দেৱী' (প্ৰৱন্ধ) : শ্ৰীবীৰেন ৰাভা।

জৱাহৰ জ্যোতি—৮

শিৱৰ এই বৰ অনুৰাৰি ঘৰগোসানীৰ গৰ্ভত পাচ পুত্ৰ
জন্ম হয়। ইহঁতে খোঁত পথাৰত পূজা খাই ফুৰে।
তোঁতয়াৰ পৰাই হেনো পাতি বাভাসকলে খোঁতৰ পথাৰত
ঘৰগোসানীক পূজা কৰে।

বাভাসকলৰ বিভিন্ন ধৰ্ম্মীয় লোক অনুষ্ঠানৰ ভিতৰত
কেইটামান হ'ল হানা ঘোঁৰা, জাৰি ঘোঁৰা, পাখনতা,
মাৰংখেদা ইত্যাদি। এই হানা ঘোঁৰা আৰু জাৰিঘোৰাৰ
এক অলৌকিক শক্তি আছে বুলি জনমাজে বিশ্বাস
কৰে। লোক বিশ্বাস মতে ইয়াক উপলুঙা কবিলে
মানুহৰ অঙ্গুল হয়।

বাভাসসংস্কৃতিৰ এক অন্যতম সমল হৈছে দেওধনী।
এই দেওধনী পতি বাভাসকলৰ মাৰে অনুষ্ঠানৰ এক
অপৰিহাৰ্য অঙ্গ। তিবোতা বা ছোৱালী মানুহে দেওধনী
হৈ মাৰেপূজাত নৃত্য কৰে। স্থান বিশেষে পুৰুষ দেওধাও
দেখা পোৱা যায়। দেও মানে দেৱতা আৰু ধনী মানে
গাভৰু। ইচ্ছা কৰিলেই যিকোনো তিবোতা বা
গাভৰুৱে দেওধনী হৈ নাচিব নোৱাৰে। ও ৬ :
গীত পৰিবেশন কৰে আৰু দেওধনীয়ে নৃত্য পৰিবেশন
কৰে। দেওধনীয়ে দৰত প্ৰবে। ভবদক মানে
মৃত লক্ষ্মীন্দৰক বুজোৱা হয়। প্ৰবাদ আছে মৃত
স্বামীক জীয়াই তুলিবলৈ হেনো বেউলাই শিৱ আৰু
আন আন দেৱ-দেৱী সকলৰ আগত এনেদৰে নৃত্য
কৰিছিল। সেয়াই পিচলৈ দেওধনী নৃত্য নামে খ্যাত
হ'ল। দক্ষিণ কামৰূপ অঞ্চলত মাৰেপূজাৰ এই দেওধনী
নৃত্য এম ঐতিহ্যপূৰ্ণ নৃত্য গীতৰ অনুষ্ঠান। সুকনানী ওজা-
পালিৰ গীতৰ তালে তালে দেওধনীয়ে নৃত্য কৰে আৰু
মনসা দেৱীৰ আগত জীয়া জীৱ-জন্তু বালি দি পূজা কৰা হয়।
ৰাভা লোক-সংস্কৃতিৰ এই বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ অৱদানে অসমীয়া
লোক-সংস্কৃতিত প্ৰভুত অৱদান আগবঢ়াইছে।

১। 'দক্ষিণ কামৰূপৰ ৰাভা সংস্কৃতিত এভূমুক' :

বঘুনাথ চৌধাৰী আৰু তেওঁৰ কবিতা

এটি সমীক্ষাত্মক আলোচনা

যতীন মেধি

প্ৰবন্ধ অসমীয়া বিভাগ

নবন্যাস আন্দোলনক পৰিপূৰ্ত কৰি তোলা কবি সকলৰ ভিতৰত কবিবৰ্গ অলঙ্কাৰেৰে বিভূষিত অসমীয়া কাব্যজগত 'বিহগী কবি' নামেৰে পৰিচিত বঘুনাথ চৌধাৰী আছিল অন্যতম গ্ৰেষ্ঠ কবি। যিজনাক জনজন্মা কবিয়ে 'জ্ঞানাকী' যুগৰ পৰা মৃত্যুৰ প্ৰাক্ মুহূৰ্তলৈ কাব্য সাহিত্যৰ অনু-পৰমানে সৈতে বিশেষভাবে সংযোজিত হৈ আছিল, যাৰ জীৱনেই আছিল এক কাব্য-ইতিহাস-তেনে এগৰাকী কবিৰ শৈশৱকালছোৱা আছিল দুখ বেদনাৰে ভৰা।

আজন্ম কাব্য-সাধনাৰত কবি চৌধাৰীৰ জন্ম হয় অৰিষ্ঠ কামৰূপ জিলাৰ লাওপাৰা গাৱঁত ১৮৭৯ চনত পিতৃ ভোলানাথ আৰু মাতৃ দয়ালতাৰ তৃতীয় তথা কনিষ্ঠ সন্তান আছিল বঘুনাথ। সুখ-স্বাস্থ্যৰে ভৰা এখন সংসাৰ ভোলানাথৰ; কিন্তু নিৰন্তৰ কুটিল পৰি-হাসত তেনে এটি পৰিয়াললৈ নামি আহিছিল এটাৰ পিচত এটাকৈ দুৰ্যোগ। পানী কেচুৱাতে পিবলীৰ পৰা পৰি ভৰি ভাঙি বিকালঙ্গ শৰীৰৰ অসহনীয় বোজা মুৰগীয়াত লব লগাত পৰিছিল বঘুনাথে। মাতৃ চাৰিবছৰ বয়সতে তেওঁ হেঁচুৱালে ককায়েক, বায়েক আৰু জন্মদাতৃ মাতৃ দয়ালতাৰ দয়ালতাক। বিপদ অকলেই নাহে। জীৱনৰ এই দুৰ্যোগত ভোলানাথৰ পৰিয়ালক মতিব

কুট্টমে সহায় কৰাৰ বিপৰীতে সকলো সম্পত্তি আত্মসাৎ কৰিলে। ভোলানাথে মানসিক ভাবসাম্য হেৰুৱালে।

বঘুনাথ চৌধাৰীৰ শিক্ষা জীৱনো আশাভাৰসন্ধান হৈ বৰ্গ নাটকীয় ভাবেই। তেওঁ চৰকাৰী হাইস্কুলত (বৰ্তমান কলোজিয়েট হাইস্কুল) পাঢ়ি থাকোতে এবাৰ পৰীক্ষাত অক্ষৰ নম্বৰ লৈ শিক্ষকৰ লগত মনোমালিন্য হ'ল। বঘুৰে ভাবে তেওঁৰ অক্ষৰ শুদ্ধ হৈছে; তেওঁ নম্বৰ পাব লাগে; শিক্ষকৰ মতে অক্ষৰ শুদ্ধ হোৱা নাই। তেওঁ জিদ্ৰ ধৰিলে। কথা গৈ প্ৰধান শিক্ষকৰ ওচৰ পালে। প্ৰধান শিক্ষকৰ পৰাও সুবিচাৰ নাপালে, বৰণ তেওঁৰ আচৰণ দেখাৰীৰ বুলি বিৰোচিত হ'ল। বঘুনাথে মানসিক আঘাত পালে। যি শিক্ষানুষ্ঠানত সুবিচাৰ নাই, তেনে শিক্ষানুষ্ঠানত পাঢ়িবো কি হ'ব? বিদ্ৰোহী বঘুনাথে ছুল এৰিলে। ছাত্ৰ জীৱনৰ কৰুণ পৰিসমাপ্তি ঘটিল। আৰু এদিন শেষ আগ্ৰস্কল পিতৃ ভোলা-নাথেও জহনী ৰোগত পৰি এই সংসাৰৰ পৰা বিদায় মাগিলে।

জীৱন-ধুমুহাৰ এই বা-সাবলীয়ে বঘুনাথৰ জীৱন থকা-সৰকা কৰিলেও 'জুয়ে পোৰা সোণ'ৰ দৰে তেওঁ উজ্জ্বল উঠিল নিজৰ কাব্য-কৰ্মৰে। সাংবাদিক আৰু কবি এই দুই চৰিত্ৰ লৈ তেওঁ কাব্য-নাট্য যোগ দিলে।

সত্যনাথ কবাই সম্পাদনা কৰা 'জোনাকী' কাকতৰ সহকাৰী সম্পাদকৰ দায়িত্বলৈ তেওঁ কবিতা লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰে। তেওঁ সামাজিক ভাবে কবি হিচাপে চিনাকী দিছিল 'মৰমৰ পখী' নামৰ কবিতাবে 'জোনাকী'ৰ জৰিয়তে। এইদৰেই ক্ৰমে 'জয়ন্তী' কাকতৰ সম্পাদকৰ দায়িত্ব লয়। 'জয়ন্তী'য়ে কেবাগৰাকীও কবিৰ জন্ম দি জননীৰ কৰ্তব্য পালন কৰি নিজ বাটেৰে বিদায় লোৱাৰ পিছত আবিৰ্ভাৱ হয় 'সুৰভি'ৰ। কিন্তু 'সুৰভি'য়ে বোছি দিন জীয়াই থাকিব নোৱাৰিলে। এইদৰে 'জোনাকী'ত সহকাৰী সম্পাদক হিচাপে আৰম্ভ হোৱা সাংবাদিক জীৱন 'জয়ন্তী'ৰ মাজেৰে পৰাহিত হৈ 'সুৰভি'ত যৰানকা পৰে। তেওঁ এৰ্থান শিশু আলোচনী 'মইনা' সম্পাদনা কৰিছিল।

বধূনাথ চৌধাৰীৰ কবিতাৰ ঘাই উপজীব্য প্ৰকৃতি, বিশেষকৈ ফুলৰ পাপৰি আৰু চবাইৰ সুমধুৰ গানৰ কাকলী চৌধাৰীৰ কবিতাৰ উৎস। প্ৰকৃতিৰ বৃদ্ধ-বৃষৰ প্ৰতি কবি আনমনা। সৌন্দৰ্য্যৰ উপাসক কবিয়ে নিষ্ঠা আৰু প্ৰভাৱ বলত প্ৰকৃতিৰ বুকুত বিচাৰি পাইছে অপূৰ্ব সৌন্দৰ্য্য আৰু সেই সৌন্দৰ্য্যৰ মহামেলা চাই কবিৰ হৃদয় আনন্দত ভৰি হৈ উঠিছে। ক্ষন্তেকৰ কাৰণে হলেও মনৰ দুখ-ভাগৰ পাহৰি শান্তিৰ মলয়াত নিজৰ মন-প্ৰাণ জুৰ পেলায়। লৌকিক সৌন্দৰ্য্য আৰু অলৌকিক বহুসূ দুয়োটাৰে কবিয়ে বিচাৰি উলিয়াইছে প্ৰকৃতিৰ বুকুত। বহু কবিৰ দৰে বধূনাথ চৌধাৰীয়ে প্ৰকৃতিৰ বাহ্যিক বৃষৰ বৰ্ণনা কৰি নিজকে প্ৰত্যয় নিন্দাব পৰা নাই। সম্পূৰ্ণ ভাৱতীৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰে তেওঁ প্ৰকৃতি জগতক কাব্য কাননত এনেদৰে সজাই তুলিছে যেন কাব্য আৰু প্ৰকৃতিক পৃথক কৰি বাচি উলিওৱাটো একেবাৰে অসম্ভৱ। কবিৰ প্ৰতিটো কবিতাই অনুভূতিমূলক প্ৰত্যয়ৰ নিভৃততম কোণৰ পৰা নিগৰি ওলোৱা স্বতঃস্ফূৰ্ত আবেগৰ চোঁ ; যেন একো একোটি উজ্জল নিৰ্মল নিয়ৰৰ টোপোলাহে। সৌন্দৰ্য্য-পিপাসু

কবিৰ মনক প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্যই উন্মূঢ় কৰি তুলিছে; প্ৰকৃতিৰ মাজলৈ যিমানে সোমাই গৈছে সিমানে ব্যৱ হৈ উঠিছে, যেন তাৰ বুকুতে হেৰাই যাব। প্ৰকৃতিৰ শ্যামলী শোভা বিভিন্ন ঋতুৰ সৌন্দৰ্য্য, বন-বহিৰীয়া কণ্ঠ-সংগীত, ছান-জুৰিব কুল-কুল ধ্বনি-মুঠতে নৈসৰ্গিক প্ৰকৃতিৰ এই বিশাল মন্দিৰত সাধনাবত অৱস্থাতে কবিয়ে উপলব্ধি কৰিলে বিশ্ব-প্ৰকৃতিৰ স্বৰূপ-

জড় জগতত জীৱ জগতত
পাওঁ সকলোতে দেখা
মহা বিশ্ব জুৰি বিৰিৰিছে যেন
অনন্দৰ পূৰ্ণ বেথা।

কবিতা পাঠে পাঠকৰ হৃদয়ত এক অজান শিহৰণ জগায়। চৌধাৰীৰ কবিতা চিন্তা জগতৰ নীৰস বস্তু নহয়। মানুহৰ আদৰৰ এই সেউজবুলীয়া পৃথিৱীখনৰ পৰা কবিয়ে কেইপাহমান আটকখুন্দীয়া ফুল-পাত গোটেই সৃষ্টি কৰিছে তেওঁৰ কাব্য-কানন।

চৌধাৰীদেৱে প্ৰকৃতি জগতৰ বাঁহ-বৃষৰ বৰ্ণনাত সীমাবদ্ধ হৈ নাথাকি তাৰ নৈ-নলা, চবাই-চিৰিকতি, ফুল-ফল আদিত আপোন মনৰ সংযোগ ঘটাই এটা দৰ্শন প্ৰতিষ্ঠিত কৰিছে। প্ৰকৃতিৰ বিবিধ উপাদানৰ সতে নিজকে একাকাক কৰি প্ৰকৃতি জগতত বিৰাজ কৰা আনন্দ উপভোগ কৰাৰ অভিলাষ চৌধাৰীৰ প্ৰকৃতি কবিতাৰ এটা বিশিষ্ট সুৰ। ড. বাণীকান্ত কাকতিদেৱে কোৱাৰ দৰে-- 'এনে কবিতাৰ ভিতৰেদি প্ৰেমিকৰ লোলুপ স্পৃহা জাগি উঠা দেখা যায়। এনে ধৰণৰ তাৰ প্ৰকাশ পাইছে কবিৰ 'হেপাহ' কবিতাৰ মাজেৰে-

বিহৰিছে আহা, কুঞ্জ কাননত
প্ৰেমিকা বসন্ত বাণী ;

ইচ্ছা হয় যেন মন-পখী যোৰ

কৰে গুণগান নৱ বসন্তৰ,

দিওঁ দুগালত হেজুলী বোলৰ ;

কুকুম চম্পন মানি।

কবিয়ে কল্পনাৰ বৈভৱ আৰু বৰ্ণনা বৈচিত্ৰ্য উজ্জল
নিদৰ্শন দাঙি ধৰিছে তেওঁৰ বিভিন্ন কবিতাৰ মাজেৰে
‘বহাগীৰ বিয়া’ এই ক্ষেত্ৰত বিশেষ মন কবিবলগীয়া
কবিতা কবিৰ মনত প্ৰকৃতি নীৰৱ, নিজাঁৰ বাহিৰৰ
সাজ-সজ্জা বা তবুলতাৰ সৌন্দৰ্য নহয়। প্ৰকৃতি জগতৰ
বিশিষ্ট সৌন্দৰ্য-যুগ্ম গছ-লতা, ফুল-চবাই বসন্ত কালৰ
তীৱ মোহিনী ৰূপ বহাগীক পাটবাৰ্ণী ৰূপে সজাই
তুলি প্ৰকৃতিক এজনী অপমীয়া কইনাৰ ৰূপ দিওতে
কবি-কল্পনাই যেন পাৰ ভাঙি বৈ গৈছে-

পিকালে ময়ূৰে গোমচো মেখেলা

ভমকা ফুলীয়া চাই,

দিলে বুজি তুলি ফুল বহা বিহা

বচকা পখিলা বাই।

প্ৰকৃতিৰ গুণ-গান গোৱা বোম্বাৰ্দ্ৰ কবিসকলৰ
সাধাৰণ ধৰ্ম। বসুনাথ চৌধাৰী কবিতাত এই প্ৰকৃতিয়ে
অসাধাৰণভাৱে বিকাশ লাভ কৰিছে। ডাঃ নেওগৰ
ভাষাতে কবলে হলে-“ চৌধাৰীয়ে বিহগী জীৱনৰ
ছন্দোময় কাব্যৰ সন্ধান বিচাৰি প্ৰকৃতি কবিতাত এটি
অভিনৱ ভাৱপৰ্য আৰোপ কৰিলে আৰু তাৰ ভিত্তিৰে
নিজস্ব লিৰিকেল বিষাদ মূৰ্ত কৰি তুলিলে; কালিদাস
আদি কবিগুৰু মানসিক পৰিবেশ, চিত্ৰকল্প আৰু
ভাষাৰ সৌন্দৰ্য্যৰ প্ৰভাৱ স্বীকাৰ কৰিও তেওঁ অধুনিক
লিৰিকৰ ৰূপ নিটোল আৰু অক্ষত কৰি তুলিছিল।
“ দাহিকতৰা ”ৰ সৌন্দৰ্য্য-পিপাসু ৰাগী চিত্ৰবোৰ প্ৰসপূৰ্ণ
আৰু বৰ্ণ সৌৰভাচ্চ। ” ডাঃ সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মাই ‘অসমীয়া
‘সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত’ত লিখিছে চৌধাৰীৰ
কবিতাসমূহ প্ৰকৃতি বিষয়ক, প্ৰধানকৈ ফুল আৰু চবাই
সম্পৰ্কীয়। অনুভূতি আৰু বৰ্ণনা সৌন্দৰ্যৰে তেওঁৰ কবিতা-
সমূহ প্ৰাণবন্ত। ”

কবিৰ সমূহ প্ৰকৃতি বিষয়ক কবিতাবাৰ্জ্যৰ মাজেৰে
যেন প্ৰকৃতি দেৱীয়ে চৰম সাৰ্থকতা লাভ কৰিছে।
‘আৱাহন’ কবিতাবে উচ্চ শিক্ষাক দ্বাগতম জনাইছিল
প্ৰকৃতিৰ বেহ ৰূপৰ মাজেৰেই। কবিতাটি যদিও বিদ্যাব

অধিষ্ঠাত্ৰী দেৱীক উদ্দেশ্য কৰি ৰচনা কৰিছে তাৰ
মাজেদিয়েই প্ৰকৃতিৰ ৰং-ৰূপ, শোভা-সৌন্দৰ্যৰ মাজেদি
সৰুকোতে বিবাহ কৰা প্ৰকৃতিৰ মনোমোহিনী মূৰ্তিলৈ
আঙুলিয়াই দিয়ে। ‘বিশিষ্টাশ্ৰম’ত ‘সন্ধা লালিত কান্তা’ৰ
কুল-কুল ধ্বনি-শুনি যেই সেই নীৰৱ চিত্ততো গভীৰ
আনন্দ আৰু বিস্ময় পুলকৰ সম্ভাৱ হয় আৰু জালিত
হৃদয়-সাত পৰি যায়। তেনেদৰে ‘গিৰিমল্লিকা’ ই
কবিৰ অন্তৰত নানান ভাবৰ লহৰ তুলিছে। চৌধাৰীৰ
প্ৰকৃতি বিষয়ক কবিতাৰ বিষয়ে এনেদৰে কব পাৰি
যে কবিৰ বাদ দিলে প্ৰকৃতি হৈ পৰে অন্তঃ সাৰ-
শূণ্য আৰু প্ৰকৃতিক বাদ দিলে কবিৰ জীৱন হৈ পৰে
নিৰ্ধৰক। এটাৰ পৰা আন এটাক পৃথক কৰি উলিয়াব
নেৱাৰি। দুয়ো যেন অভিন্ন অবিচ্ছেদ্য;

মুইবো দুখনি হিয়া একেখনি হয়

বন্ধা আছে প্ৰণয় ডোলত

কদাপিতো দুজনৰ নহব বিচ্ছেদ।

ফুল আৰু চবাই জীৱনৰ প্ৰতি কবিৰ যি আকৰ্ষণ
সেই আকৰ্ষণ ফলতে সৃষ্টি হৈছিল অনুপম গীতি
কবিতাসমূহ। তেওঁৰ প্ৰকৃতি বিষয়ক কবিতা সমূহ
খুপ খাই আছে- ‘সানৱী’ (১৯১০) ‘কেতেকী’
(১৯১৮), আৰু ‘দাহিকতৰা’ (১৯৩১)ত। এইবোৰৰ
‘উপনিও চৌধাৰী দেৱৰ ৰচিত এখন তত্পৰ কাব্যৰ পুথি
‘কবগলা’ (১৯২৩) আন আন কাব্যৰ তুলনাত উজ্জল
প্ৰচেষ্টা নহয় যেন অনুমান হয়। ‘কাৰবালা’ কাব্যৰ
বিষয়-বস্তু ইছলাম ধৰ্মৰ প্ৰবৰ্তক হজ্জৰত মহম্মদৰ বংশৰ
শেষ ৰাস্তা এমাম হোজেনৰ শোকাৱহ কাহিনী।
‘কাৰবালা’ত আৰবী আৰু ফাৰ্চী শব্দ-প্ৰয়োগ বিশেষ মন
কবিবলগীয়া। ‘নৱ মল্লিকা’ (১৯৫৮) কথা-কবিতাৰ
পুথি। মধ্যযুগ কালত ‘মইনা বৰাগী’ (কবিতা)
আৰু ‘পৰ্চাত্সা’ নামে গল্পৰ পুথি প্ৰকাশ পায়।

এইখিনিতে উল্লেখনীয় যে চৌধাৰীৰ প্ৰকৃতি বিষয়ক
কবিতাসমূহৰ উপনিও আন এক শ্ৰেণীৰ কবিতা

আছে—যত কবিয়ে সংসারৰ ভোগ বিলাসক মৰীচিকা
জ্ঞান কৰি বয়স্য অৱলম্বন কৰিব বিচাৰিছে। ইয়াৰ
অন্তৰালত মুকাই আছে শৈশৱৰ পৰা এটি এটুক
সন্মুখীন হোৱা তেওঁৰ কবুণ অভিজ্ঞত সমূহ। অভিজ্ঞতা
কবি-জীৱনৰ দিগ্ নিৰ্ণয়কাৰী যন্ত্ৰ। মেথিউ আৰ্ণল্ডে
কৈছিল—“Poetry is at bottom a criticism of
Life.” কবিতা জীৱনৰ অভিজ্ঞতাৰ সমালোচনা। ইংৰাজ
কবি ৱেলীয়ে কৈছিল—“We teach in song
what we learn in pain.” জীৱনত জীয়াতু ভুগি
আমি যি শিক্ষা লাভ কৰো, সঙ্গীতৰ সুৰদী সদৰত
আমি তাকে ব্যক্ত কৰো।” বৈবাগ্যমূলক কবিতাবোৰত
চৌধাৰীদেৱৰ ব্যথাহত, মৰ্মাহত জীৱনৰ কবুণ আতনাদ
ধ্বনিত হৈছে। ‘বৈবাগ্যৰ কথা,’ ‘মৰণ,’ ‘অন্তিম
জ্যোতি,’ ‘ফুলশয্যা,’ ‘ভিক্ষা’ আদি কবিতাত অন্তৰৰ
পঞ্জীভূত বেদনাৰ তীব্ৰ হলাহল ঢালি দিছে:

পিপাচিনী কামনাক দিছো আঁতৰাই
তাই মোক দিছে বহু দুখ,
শৰীৰ শিয়ৰি উঠে পৰিলে মনত
ৰাক্ষসীৰ কদাকাৰ মুখ।

তেওঁৰ অন্তৰত হুমাহুমে উৰালি উঠা বিবহৰ জ্বালা
ক’ত মাৰ নিয়াব? তাকে কবলৈ “বিবহৰ উক্তি”
কবিতা লিখিছে:

হুতাসী প্ৰাণত উঠে চিন্তা-চিন্তাধূম
অবিৰাম হু হু শব্দেৰে;
জুবাৰৰ ঠাই নাই মহা শাশানত
দক্ষ প্ৰাণ শীতল নপৰে।

কবিৰ ‘অন্তৰ্দাহী ৰাৱণৰ চিতাজুই’ কথা যেন
কোনো দিনে নুমায়। শৈশৱৰে পৰা পাই অহা কঠোৰ
আঘাতৰ ফলতেই এই কবিতাবোৰত বৈবাগ্যৰ ভাব ফুটি
উঠা বুলি কব পাৰি। কবিৰ জীৱনত জ্বলি উঠা এই
চিন্তা-চিন্তা-ধূম কেতিয়াবা নিৰ্বাপিত হবনে?

জৱাহৰজ্যোতি—১২

কোন কাহানিয়ে তুমি হৰি নিছা মোৰ
প্ৰীতি ভবা প্ৰণয়ৰ লাভ,
অন্তৰ্দাহী ৰাৱণৰ চিতা জুইকুৰা
কোন দিনা নুমাবনো আবু।

বহুনাথ চৌধাৰীক বিহগী কবি আখ্যা দিয়াতো
যথার্থ হৈছে। কবি যেন প্ৰকৃতিৰ চৰাই বিশেষজ্ঞ।
তেওঁৰ সমসাময়িক কবিসকলৰ ভিতৰত অকল তেয়েই
‘মৰমৰ পখী’, ‘কেতেকী’, ‘দহিকতৰা’, ‘কেতেকী চৰাই’
‘গোৱাহে’ এবাৰ মোৰ প্ৰিয় বিহঙ্গিনী প্ৰভৃতি কেবাটাও
চৰাই বিষয়ক কবিতা লিখিছে। কবিয়ে পোণতে ‘বহাগীৰ
বিহা’ত চৰাই আবু প্ৰকৃতিক একেলগে নিৰীক্ষণ কৰিছে
য’ত জড়-জগত, জীৱ-জগতত মহা বৈজ্ঞানিক আনন্দৰ পূৰ্ণ
বেখা উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে। আনন্দৰ এই মহা-মেলাত
পূৰ্ণা হাত দিছে কুলি-কেতেকীৰ সুমধুৰ মাত। বিহগী
জীৱনৰ ছা-পোহৰৰ বহুসাধনতাই ‘মৰমৰ পখী’ত সুকীয়া
ৰূপ লৈছে। কেতেকী এই ক্ষুদ্ৰ পখীটিৰ ক্ষুদ্ৰ হৃদয়ত ত্ৰাশ
শক্তিৰ অৱস্থান মন কৰিবলগীয়া কথা। কেতেকীৰ স্বপ্ন-
মৰ্ত্যত অৰাধ বিচৰণ। আনহাতে প্ৰিয়-বিহঙ্গিনীৰ শুল্লী
মাতত কবিয়ে একেলগে উপলব্ধি কৰিছে ছয়বাগ ছয় পদ
বাগিণীৰ গীতৰ মাধুৰ্য। কোনোকালে কবিৰ লেখনিত
থবা নপৰা আনৰ অনাহুত ক্ষুদ্ৰকায় দহিকতৰা কবিৰ
প্ৰাণপ্ৰিয়। দহিকতৰাৰ অপূৰ্ব বাগিণীত গছ-লতা পল্লাবত
হয়, কপোত মিথুনে প্ৰেম-প্ৰীতিৰ চিনাকী দিয়ে,
চক্ৰবাক মিথুনৰ মনত মিলনৰ আকাঙ্ক্ষা জাগে
আবু বিহগীৰ তপতীৰ অগ্ৰুণীৰ বৈ যায়। ‘গোৱাহে’
এবাৰ মোৰ প্ৰিয় বিহঙ্গিনী কবিতাত কবিয়ে গাইছে:

কঠত মিলাই লই ছ’বিশ-বাগিণী
প্ৰেমিক বিহগী তুমি,

ভূলালা কানন তুমি,

গিৰি-গুহা উপবন, সিদ্ধ তবঙ্গিনী;

গোৱাহে এবাৰ মোৰ প্ৰিয় বিহঙ্গিনী।

চৌধাৰীৰ চৰাই বিষয়ক কবিতাৰ ভিতৰত দহিকতৰা নিসে-

স্নেহে শ্ৰেষ্ঠ। 'কেতেকী' কাব্যৰ শ্ৰেষ্ঠতাত অধীকাৰ কৰিব
 মোহাব। এই অনুপম কাব্যখনি সম্পৰ্কে ডাঃ বাণীকান্ত
 কাকতিদেৱে মন্তব্য কৰিছে—'বহাগীৰ বিৰাত যি আনন্দৰ
 পূৰ্ণ বেখা উত্তৰ আৰু চবাই জীৱনত আবদ্ধ আছিল
 কেতেকী কবিতাত সেই আনন্দই পাব ভাঙি আহি
 মানৱ সমাজৰ ঘৰুৱা জীৱনকো প্লাৱিত কৰিছে।' কাকতি-
 দেৱে 'কেতেকী'ৰ পাতনিত লিখিছিল; 'কবি জীৱনৰ
 বহুদিন ব্যাপী সঞ্চিত ভাবৰ ক্লমবিকাশ দেখুৱাব পৰা
 কবিতা চৌধাৰী ভাঙবীয়াব চবাই কবিতাবোধৰ ৰাজে
 অসমীয়া সাহিত্যত বৰ বিৰল।' কেতেকী কবিতাত
 কবিৰ মনত সাঁচি থোৱা চিৰকলীয়া ভাববোৰ পৰিণত
 অৱস্থাত চুপীকৃত সৌন্দৰ্য্য ৰূপে প্ৰকাশ পাইছে।

কেতেকীৰ মাজেৰে আধ্যাত্মিক ভাৱৰ ক্ষুদ্ৰৰণ হোৱা-
 টোও এক বিশেষ লক্ষ্য কৰিবলগীয়া কথা। পাচৰ্টি
 তৰঙ্গত বিভক্ত অনুপম কাব্যখনিৰ প্ৰথম তৰঙ্গত অজানা
 দেশৰ পৰা অহা পৰিষ্টিয়ে বনে বনে আপোন পাহৰা
 হৈ উদাস সুবেৰে গীত গোৱা দেখি আচৰিত হৈ প্ৰশ্ন
 কৰিছে। চিনিব পৰা নাছিল যদিও সিয়েই আছিল
 প্ৰেমৰ প্ৰতীক; পৱিত্ৰ প্ৰেমৰ বতৰা বিলাৰলৈয়ে দেৱদূত-
 ৰূপে মৰ্ত্যত আবিৰ্ভাৱ হৈছে। কেতেকীকো প্ৰকৃতিৰ
 প্ৰাণটো বহুৱে সন্ধান জনোৱাৰ বাবে যেন সাজি-পাৰি
 ওলাই আহিছে। কিন্তু প্ৰশ্ন হ'ল, কেতেকীৰ এনেকুৱা
 প্ৰভাৱৰ কাৰণ কি? ইয়াৰ মূলতেই কিবা এটি ঐশি শক্তি
 লুকাই আছে।' কেতেকী যেন স্বৰগ আৰু মৰতৰ এক
 যোগসূত্ৰ। সেয়ে কেতেকীৰ মাতত 'ভৱ জলধিব যাত্ৰী
 সকলৰ প্ৰাণ' জাগি উঠে। তৰ গীতৰ মুহূৰ্ত্তাক বুঢ়া
 লুইডেও সহাঁৰি দিয়ে :

প্ৰেম গীতত বুঢ়া লুইতৰ
 ফুলি উঠে ক্ষীণ গা;

কেৱল সেয়াই নহয়, ঘৰুৱা জীৱনতো কেতেকীৰ মাত
 আউল লগায়, জীৱনী বোৱাবীয়ে মনৰ স্থিৰতা হেৰুৱায়

তোৰ মাত শুনি লাজুকী বোৱাবী
 বৰলই এবে ত'ত,
 হাতৰ মাকোটি হাততেই বত
 হেৰায় মুখৰ মাৰ।

কেতেকীৰ গীতৰ কিয়ো মোহিনী ৰূপ, যাক শুনিলে
 ভাগব পলায়, পেটত নালাগে ভোক, মায়াক ছলনা
 নাথাকে সমাল। কবিয়ে তেতিয়াহে চৰাইৰ প্ৰকৃত 'স্বৰূপ'
 বুজি পাইছে। ইমান দিনে বিচাৰি ফুৰা 'তয়েই মোৰ
 জীৱন লগৰী হ'দি বামনাৰ ধন।' একমাত্ৰ শাস্তি আছে
 কেতেকীৰ সান্নিধ্যত। সেয়ে কবিয়ে ক্ৰন্দপূৰ্ণ সংসাৰত
 থাকিব নিবিচাবে—

বাট দেখুৱাই লই যা সাদৰী
 নাথাকো ই সংসাৰত
 শতধাৰা হই প্ৰেম মন্মাকিনী
 সদায় বহিছে য'ত।

একা বেকা পথেৰে ফাগুৰ আলহি হৈ আহি
 গুছি গলেও তেওঁ স-সাব মবুত মণ্ডলানব সৃষ্টি কৰি
 যি কাম্য ফুলনি সজাই থৈ গল তাৰ সৌৰভে পশোদিশ
 শূণ্যোভিত কবি আজিও মানুহৰ মনত অনুকম্পা জগাই
 আছে। * * *

ঃ বৰগীতত ধ্ৰুপদী সংগীতৰ বৈশিষ্ট্য : ১০০

কমলেশ্বৰ ঠাকুৰীয়া
প্ৰবন্ধ, অসমীয়া বিভাগ

কলা হ'ল জীৱনৰ প্ৰকাশ। কলাৰ ভিতৰত সংগীতকেই শ্ৰেষ্ঠ কলা বুলি কোৱা হয়। গতিকে সংগীতৰ মাজেৰেও মানুহৰ জীৱনৰ কথাই প্ৰকাশ পায়।

বিশেষজ্ঞসকলে বহুলভাৱে সংগীতক দুটা ভাগত ভাগ কৰিছে। ধ্ৰুপদী সংগীত আৰু লোক সংগীত। ধ্ৰুপদী সংগীত কিছুমান কঠিন নিয়ম-নীতিৰ মাধ্যমত আয়তক আৰু লোক সংগীত মুক্ত। বিহুনাচ, বিয়ানাচ, আইনাচ জিকিৰ, টোকাৰীগীত আদি অসমীয়া লোক-সংগীতৰ ভিতৰত পৰে। ধ্ৰুপদী সংগীতৰ বৈশিষ্ট্য ওজাপাল, চৰ্ণাগীত আৰু বৰগীতৰ মাজত বিদ্যমান।

ভাৰতবৰ্ষৰ ধ্ৰুপদী সংগীতক প্ৰধানকৈ দুটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে। উত্তৰ ভাৰতীয় বা হিন্দুস্থানী সংগীত আৰু দক্ষিণ ভাৰতীয় বা কৰ্ণাটকী সংগীত। অসম যিহেতু ভাৰতবৰ্ষৰ উত্তৰ-পূৱ অঞ্চলত অৱস্থিত, সেয়ে উত্তৰ ভাৰতীয় ধ্ৰুপদী সংগীতৰ বৈশিষ্ট্য অসমৰ উচ্চাঙ্গ-সংগীতৰ ক্ষেত্ৰত বিক্ষিপ্ত হোৱাই স্বাভাৱিক। পুৰণি অসমৰ সংগীতৰ ইতিহাসে কিন্তু অইন কথাহে কয়। বৃষ্টিছকলে অসমৰ স্বাধীনতা লোপ কৰাৰ আগলৈ অসম কোনো কালে ভাৰতবৰ্ষৰ লগত সংযুক্ত নাছিল। ভিন্ ভিন্ বজাসকলৰ অধীনত অসম সদায় স্বতন্ত্ৰ আছিল। প্ৰাচীন কালৰ পৰাই অসমত উচ্চাঙ্গ সংগীতৰ প্ৰচলন থকাৰ প্ৰমাণ যথেষ্ট আছে। শঙ্কৰ-মাধৱদেৱৰ সময়ত অসমীয়া সংগীতে এক উচ্চপৰ্যায় লাভ কৰে। ওজাপাল, চৰ্ণাগীত, বৰগীত আদিত ধ্ৰুপদী সংগীতৰ

যি বৈশিষ্ট্য বিক্ষিপ্ত হৈছে তালৈ লক্ষ্য কৰি এটা সময়ত যে ভাৰতৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত এক সুকীয়া উচ্চাঙ্গ সংগীতৰ ধাৰা প্ৰৱৰ্তন হৈছিল সেই কথা অনুমান কৰিব পাৰি। অসমৰ ধ্ৰুপদী সংগীতৰ উৎকৃষ্ট উদাহৰণ হল বৰগীত-সমূহ। হিন্দুস্থানী আৰু কৰ্ণাটকী এই দুটা ধাৰা বিশেষণৰ মাজেদি বৰগীত সমূহ কেনে ধৰণৰ ধ্ৰুপদী সংগীত সেই কথা অনুমান কৰিব পাৰি।

‘মন মেৰি বাম চৰনেহি লাগু ...’ এই বৰগীতটি মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱে যদিও সঠিকপাভত লিপিবদ্ধ কৰিছিল অসমীয়া সংগীতৰ ইতিহাসৰ সোণালী অধ্যায় সিদিনাই আৰম্ভ হৈছিল। তাৰ পিচত শঙ্কৰদেৱে ‘বাবুৰি’ বৰগীত ৰচনা কৰিছিল। এবাৰ বৰপেটাৰ কমলা গায়নে গীতৰ পুথিখন আওৰাবলৈ গিছিল; কিন্তু হঠাতে বনপোৰা জুয়ে তেওঁৰ ঘৰ পোৰাত বৰগীতৰ পুথিখনো পুৰিল। ‘আতে সবৰ মুখত বোৱা’ ৩৪টা গীত বৰ্তমানৰ ছাপাখিত পোৱা যায়। মনৰ বেজাৰতে মহাপুৰুষজনাই পুণৰ গীত ৰচনা নকৰি মাধৱদেৱকে উপদেশ দিলে ‘গীত কিছু কৰা’ বুলি। গুৰুৰাক পালন কৰি মাধৱদেৱে ন-কুৰি এঘাৰটা গীত ৰচনা কৰা বুলি জনা যায় যদিও, পোৱা যায় ১৫৭ টা গীতহে। দুইজনা গুৰুৰ সৰ্বমুঠ ১৯১ টা বৰগীত অদ্যপৰিমিত বিদ্যমান। ৰক্ষণশীল কোনো কোনো মহলত গুৰুদুজনৰ নাটৰ গীতসমূহক বৰগীতৰ ভিতৰত ধৰিব নুখিজিলেও আজি কালি এই গীতখিনিকো প্ৰায় সকলোৱে বৰগীত

বুলি মানি লৈছে। ইয়াকে লৈ 'সৰ্বমুঠ' বৰগীত হয় ৩৪২ টা। শঙ্কৰদেৱ বা মাধৱদেৱ কোনোৱে এই গীতখিনিক বৰগীত আখ্যা দিয়া নাই, দিছে পৰৱৰ্তী কালৰ গুণমুগ্ধ সকলেহে। আনহাতে একে আৰ্হিতে বচনা কৰা বাম চৰণ ঠাকুৰ, গোপাল আতা, পদ্মাপ্ৰসাদ, বৰষদুৰ্গাণ, অনিৰুদ্ধ, ঈশ্বৰাম বিপ্ৰ আদিৰ গীত সমূহক বৰগীতৰ দৰে ব্যৱহাৰ কৰিলেও বহুতে বৰগীত আখ্যা দিব নোখোজে। মাথোন মহাপুৰুষ, দুজনাই বিৰচিত গীত সমূহকহে বৰগীত বোলা হয়। অকল সংগীত হিচাপেই নহয় বৰগীত সমূহৰ সাহিত্যিক মূল্যও অনৱদ্য।

পুৰুষাৰিত কথাত থকা “পঞ্চমৰ তুলি : তাৰ মদ ঘোৰকৈ গীত গালে” এই বাক্যাংশই ভাৰতীয় সংগীত তত্ত্বৰ ইতিহাস আৰু অসমৰ দুৰ্লভ সংগীত ইতিহাসৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ সংবাদ বহন কৰে। আকৌ ‘নোম-নেগুৰ-বাঁজিত সিও গায় বৰগীত’—এই কথাষাৰৰ তাৎপৰ্য ইল প্ৰতিভা আৰু প্ৰশিক্ষণ বিহীন ষোড়শীনৰ বাবে-বৰগীত গোৱা দুঃসাধ্য।

মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ দিনৰে পৰা নিশ্চিতৰূপে অসমৰ প্ৰ-বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ বাগ সংগীতৰ সু-প্ৰতিষ্ঠিত হয়। ভাৰতৰ সকলো বাগ সংগীত বাগৰ আদৰ্শৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত। বৰগীতত উল্লেখ থকা বাগ সমূহ হ'ল—অহীৰ, আশোৱাৰী, কলাগ, কানড়া, কামোদ, কেদাৰা, গোঁৰি, তুড়, তুড় বসন্ত তুড়-ভাট্টিয়ালি, ধনট্ৰী, নট, নট-মল্লাব, পুখৰী, বয়াৰী, বসন্ত-বেলোয়াব, ভাট্টালী, ভূপালী, মল্লাব, মাছুৰ, বাৰ্মগাৰি, শ্যাম, ললিত, গান্ধাৰ, হুগোৰি, সাৰঙ্গ, সিদ্ধবা কোঁ, সুহাই ইত্যাদি। এই প্ৰায় সকলোবিলাক বাগেই ভাৰতীয় বাগ সংগীতৰ প্ৰচলিত বাগ। বাগৰ উল্লেখ আছে, কিন্তু কি বাগত কি স্বৰ ব্যৱহাৰ হয় তাৰ উল্লেখ নাই। সম্ভৱে একেটা বাগতে থকা বৰগীতটো ভিন্ ভিন্ স্বৰৰ ব্যৱহাৰ হয়। এই প্ৰভেদ খুউব বেছি নহয়। এই ভিন্নতাক হিন্দুস্থানী সংগীতৰ বিভিন্ন ঘাবানাৰ

লগত তুলনা কৰিব পাৰি।

বৰগীতবোৰৰ প্ৰথম ভাগতে ‘ধুং’ বুলি লেখা ইয়াৰ পৰা বৰগীতক ‘ধুপদ’ জাতীয় গীত বুলি ধাৰণা কৰিব পাৰি। পদ সংগীতৰ আৱিষ্কাৰক মানসিংহ ‘টোমৰ’ নামৰ এগৰাকী শিল্পী। বৰগীত ইয়াৰ পূৰ্বেই মহাপুৰুষ দুজনাই সৃষ্টি কৰে। কোনো কোনোৱে বৰগীতক প্ৰমুখ শ্ৰেণীগত সংগীত বুলি ক'ব খোজে। এই শ্ৰেণীগতৰ জন্মও ধুপদ সংগীতৰ আগৰ।

গীত আৰম্ভ কৰাৰ আগতে বৰগীতত ‘বাগ’ দিয়া প্ৰথা আছে। বাগ দিয়া অংশক বাগ সংগীতৰ অনিৰুদ্ধ আলাপৰ লগত তুলনা কৰিব পাৰি। বাগ দিওঁতে ‘হা উৰি তানা নানা’ অথবা ‘হৰি বাম বাম বাম’ ইত্যাদি শব্দ প্ৰয়োগ কৰি বাগত ব্যৱহাৰ হোৱা স্বৰ সমূহ সজাই বাগ পৰ্ব দাঙি ধৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হয়।

কৰ্ণাটকী সংগীতত হিন্দুস্থানী সংগীততকৈ প্ৰাচীনত্ব অধিক সংস্কৃত বুলি কোৱা হয়—। বৰগীতৰ কেইটামান বাগ আৰু তালৰ মিল হিন্দুস্থানী সংগীতত কৈ কৰ্ণাটক সংগীতৰ লগতহে বেছি দেখা যায়।

বাগৰ লগতে ভাৰতীয় শাস্ত্ৰীয় সংগীতৰ তালৰ লগতো বৰগীতত ব্যৱহাৰ হোৱা তালৰ সাদৃশ্য আছে। তালবোৰত ধ্বনি গাঠা, বিভাজন আদিৰ বৈশিষ্ট্য বিদ্যমান। বৰগীতত ব্যৱহাৰ হোৱা দুই এটা তাল আৰু ভাৰতীয় উচ্চাঙ্গ সংগীতত ব্যৱহাৰ হোৱা তালৰ নামকবনো একে।

তানপুৰা, হাবৰ্মানিয়াম, সুবমণ্ডল, সাৰংগদাৰ আদি স্বৰাশ্ৰয়ী বাদ্যযন্ত্ৰৰ সহায়ত শাস্ত্ৰীয় সংগীত চৰ্চা কৰিলে স্বৰ বা মূৰৰ বিকৃতি হোৱাৰ সম্ভাৱনা নাথাকে। সম্ভ্ৰতি বৰগীতত এনেধৰণৰ বাদ্যযন্ত্ৰৰ ব্যৱহাৰ আপত্তিজনক যদিও ‘গুৰু চৰিত’ৰ মতে ভাস্কৰ বিপ্ৰাইহেনো ‘বৰাৰ’ আৰু শঙ্কৰদেৱৰ ভাতৃস্বামী ভুৱনেশ্বৰীয়ে ‘চাৰংগদাৰ’ বজাই বৰগীত গাইছিল।

বাগ সংগীত পৰিবেশন কৰাৰ বাবে নিৰ্দিষ্ট গ্ৰন্থৰ

ধ্ৰুৱক দৰে বৰগীতো প্ৰসঙ্গ অনুসৰিহে পৰিবেশন কৰা নিয়ম আছে ।

বৰগীতসমূহ যে উচ্চাঙ্গ সংগীত সন্দেহ নাই ; কিন্তু কোন শ্ৰেণীৰ উচ্চাঙ্গ সংগীত সেইটোহে নিৰ্দ্ধাৰণ কৰা তান । হিন্দুস্থানী সংগীতৰ খেমাল, ঠুংবী, টপ্পা, ধামাৰ আদি শ্ৰেণীৰ লগত বৰগীতৰ আকৃতি প্ৰকৃতিৰ কোনো মিল নাই । ধ্ৰুপদ সংগীতৰ লগত কিছু সাদৃশ্য আছে যদিও বৰগীতক ধ্ৰুপদ সংগীতৰ দ্বাৰা অনুপ্ৰাণিত বুলি কোৱাৰ থল নাই ।

বৰগীতৰ প্ৰচাৰ আৰু ইয়াৰ সাংগীতিক বৈশিষ্ট্য উদ্ধাৰৰ অৰ্থে আজি-কালি বহুতো গুণী-জ্ঞানী ব্যক্তিয়ে নিজকে আত্ম নিয়োগ কৰিছে । বিভিন্ন অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানো গঢ় লৈ উঠিছে । উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চলত প্ৰাচীন কালৰে পৰা চাৰ্লি অহা ধ্ৰুপদী সংগীতৰ ওপৰত বৰগীতে এক নতুন আলোকপাত কৰাৰ সন্ধাননা আছে । এই সন্ধাননাৰ বাস্তৱ ব্ৰূপায়ণে হব সমূহ সংগীত প্ৰেমীৰ বাবে আনন্দ আৰু উৎসাহৰ প্ৰেৰণা ।

বন্ধু, তুমি কিহৰ কাৰণে কান্দিছা (আক্ষেপ কৰিছা) ? তোমাৰ অন্তৰত সকলো শক্তি নিহিত আছে । হে মহীমান, তোমাৰ সৰ্বশক্তিমান স্বৰূপ জগাই তোলা দেখিবা দৃশ্যমান এই গোটেই বিশ্বজগৎ তোমাৰ পদতলত পৰিব । আত্মাবেই সৰ্ব্বম্ প্ৰভু, পাৰ্থিব বস্তুৰ নহয় । যিবোৰ মূৰ্খ মানুহে নিজৰ দেহটোকে আত্মা বুলি ধৰে তেনেলোকেহে কৰুণভাবে কয়— আমিবৰ দুৰ্বল । জাতিয়ে এতিয়া বিচাবে বীৰত্ব আৰু বৈজ্ঞানিক প্ৰতিভা । আমাক লাগে মহৎ প্ৰাণ বিৰাট শক্তি আৰু অসীম উৎসাহ- ক্ৰীসূলভ দুৰ্বলতা নাজাগে । কৰ্মপৰায়ণ, বীৰহৃদয় পুৰুষকহে লক্ষ্যিয়ে আশ্ৰয় কৰে । অতীতৰ ফালে চাবৰ প্ৰয়োজন নাই । আগবাঢ়া- আগৰ ফালে চোৱা- আমাক লাগে অসীম শক্তি, অদম্য উৎসাহ, দুৰ্জয় সাহস আৰু অসীম ধৈৰ্য্য- ভেতিয়াহলেহে আমি মহৎকাৰ্য সাধন কৰিব পাৰিম ।

— স্বামী বিবেকানন্দ —

গুজা-পাৰ্বনত লোক সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱ

ভবেশ চন্দ্ৰ গোস্বামী
মুৰব্বী অধ্যাপক, নৃত্য বিভাগ

অসম বিভিন্ন জাতি, উপজাতি, জনজাতিৰ মিলন-ভূমি। আদিম কালৰ পৰাই বিভিন্ন পৰোদ অসমলৈ বিভিন্ন মানুহৰ প্ৰবৰ্জন হৈ আহিছে, অসমৰ ঘাই সংস্কৃতিৰ লগত মিলি এক হৈ মূল অসমীয়া সংস্কৃতি হিচাপে স্বীকৃতি পাই আহিছে। সাধাৰণতে অসমৰ মানুহক দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি, আৰু সেই ভাগ দুটা হ'ল 'ইন্দিড' (Indid) আৰু 'মঙ্গলয়ড' (Mongoloid)। 'ইন্দিড' হ'ল প্ৰধানকৈ জাতিগত সম্প্ৰদায় আৰু 'মঙ্গলয়ড' হ'ল জনজাতি সম্প্ৰদায়। অসমৰ অসমীয়া জনগোষ্ঠী এই দুটা ভাগত বিভক্ত হৈ সমগ্ৰ অসমত সিঁচৰিত হৈ আছে। জাতিগত সম্প্ৰদায় হ'ল—কলিতা, কেঁওট, ব্ৰাহ্মণ, শূদ্ৰ, বৈশ্য ইত্যাদি আনহাতে জনজাতি সম্প্ৰদায় হ'ল—বাভা, কছাৰি, বড়ো, গাৰো, কাৰ্বি, খাছি ইত্যাদি। যি সম্প্ৰদায়েই নহওক কিয় তেওঁলোকে প্ৰাচীন কালৰ পৰাই অসমীয়া সংস্কৃতিৰ মূল ভেটিটো সুদৃঢ় কৰি আহিছে আৰু অসমীয়া জনজীৱনৰ লগত মিলি এক বিশাল অসমীয়া সংস্কৃতি গঢ়ি তুলিছে।

লোক সংস্কৃতি বুলিলে আমি প্ৰাচীন কালৰে পৰা যিবোৰ জাতি-জনজাতিৰ সমন্বয়ত নানা ধৰণৰ ধৰ্ম্ম আচাৰ অনুষ্ঠান, পূজা-পাতল, ৰীতি-নীতি, লোক কথা আদি প্ৰচলিত হৈ আহিছে, সেইবোৰক বুজো।

অসমৰ লোক সংস্কৃতি বা অসমীয়া লোকসংস্কৃতি এক সমন্বয় বা সংমিশ্ৰিত লোকসংস্কৃতি। অসমৰ লোক-সংস্কৃতিত আৰ্য্য, অনাৰ্য্য, দ্ৰাবিড়, মংগোলীয় আদি জাতি আৰু প্ৰজাতিৰ লোক সংস্কৃতিৰ বিভিন্ন উপকৰণৰ সংমিশ্ৰণ ঘটিছে। লোকসংস্কৃতিৰ জীৱনতে লোক মানস আৰু জীৱন যাপন আদৰ্শৰ আভাস পোৱা যায়।

অসমৰ লোক সংস্কৃতিৰ মূল ভেটিটো অসমৰ থলুৱা লোকগোষ্ঠীৰ লোকসংস্কৃতি বুলি কব পাৰি। এই থলুৱা লোকগোষ্ঠীৰ সৰহ ভাগকে জনজাতি আখ্যা দিয়া হৈছে। সেইফালৰপৰা চাব গলে অসমৰ লোক সংস্কৃতিৰ ভেটি জনজাতীয় লোক সংস্কৃতি বুলি কব পাৰি। অসমৰ বিভিন্ন ধৰ্ম্মানুষ্ঠানৰ পৰা এইটো কথাই প্ৰতীয়মান হয় যে অসমৰ প্ৰাচীন অধিবাসী বা জনজাতীয় লোকসংস্কৃতিয়েই আছিল অসমৰ লোক-সংস্কৃতিৰ লাইখুটা ঘৰূপ। ডঃ বাণীকান্ত কাকতি, ডঃ সুনীতি কুমাৰ চক্ৰোপাধ্যায় আদি কেইজনমান পণ্ডিতৰ মতে কামাখ্যা পীঠস্থানৰ মূল উৎস আৰ্য্যিক ভাষী খাচী-সকল বুলি ঠাৱৰ কৰিছে। আৰ্য্যিক ভাষাত 'কামা' এগৰাকী দেৱী, কামাই, কামায়ত, কামেত আদি শব্দৰ অৰ্থ সন্ধান, প্ৰেত, মৰাশ। কামখ্যাব অৰ্থ মৰিশালিৰ দেৱী।

অসমৰ থলুৱা জাতি-জনজাতিৰ মাজত প্ৰকৃতিয়ে সৃষ্টি কৰা বিপদ বিঘিনি, বিভিন্ন অপায় অমঙ্গল আদিৰ পৰা উদ্ধাৰ পোৱাৰ আশাত সমাজত পূজা পাতলৰ ব্যৱস্থা হবলৈ ধৰিলে। বিভিন্ন অপদেৱতাই যাতে ব্যক্তি তথা সমাজৰ কোনো অমঙ্গল বা বিপদ ঘটাব নোৱাৰে সেইবোৰৰ সন্তুষ্টিৰ হকে সমাজত অতীতৰ পৰাই বিভিন্ন দেৱ-দেৱী, অপদেৱতাৰ পূজা-পাতল, মন্ত্ৰ আদি সৃষ্টি হবলৈ ধৰিলে আৰু তেতিয়াৰ পৰাই মানুহৰ মনত বিভিন্ন লোক বিশ্বাসে ঠাই পালে আৰু এইবোৰেই এসময়ত সমাজত লোক কথা তথা লোক সংস্কৃতিৰ ৰূপে বেলেগ এখন আসন অধিকাৰ কৰি আছে। আমাৰ হিন্দু সমাজত বিভিন্ন দেৱ-দেৱীৰ পূজা উৎসৱ আদিত লোক সংস্কৃতিয়ে এক বিশিষ্ট স্থান অধিকাৰ কৰি আছে। এই লোক সংস্কৃতিৰ প্ৰবাহ চিৰদিন জনমানসত প্ৰবাহিত হৈ থাকিব যেতিয়ালৈকে সমাজত পূজা-উৎসৱ আদি চলি থাকিব। অসমৰ জনসাধাৰণৰ মাজত প্ৰচলিত পূজা পাৰ্বনবোৰৰ ভিতৰত বৈদিক, তান্ত্ৰিক আৰু গৈয় পদ্ধতিৰ পূজা-পাতল প্ৰধান আৰু এইবোৰ পূজা-পাৰ্বন, উৎসৱ আদি লোক-বিশ্বাস তথা লোক সংস্কৃতিৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত।

অতীতৰ পৰাই অসম তন্ত্ৰ-মন্ত্ৰ-দেশ বুলি জনাজাত। বিভিন্ন পূজা-পাতল আৰু ধৰ্মীয় অনুষ্ঠানৰ লগত জড়িত বিভিন্ন তন্ত্ৰ-মন্ত্ৰ আছে। আমাৰ হিন্দু সমাজত আদিম কালৰ পৰাই শিল পূজা, বৃক্ষপূজা, মূৰ্তিপূজা আদি প্ৰচলিত হৈ আহিছে আৰু এই পূজাৰোৰৰ পৰাই জন জীৱনত নানান কিতাবদন্তি, সাধুকথা আদি লোক বিশ্বাস হিচাপে সমাজত ঠাই পাই আহিছে। এই প্ৰসংগৰ যোগেদি এই-পূজা পাৰ্বনবোৰৰ চমু পৰিচয় দাঙি ধৰা হৈছে।

হিন্দু সমাজত অতীতৰ পৰাই বৃক্ষ-পূজাৰ প্ৰচলন হৈ আহিছে। এতিয়াও বিভিন্ন সমাজত এই পূজাৰ প্ৰচলন দেখা যায়। এই পূজা দেৱ-দেৱীৰ অংগস্বৰূপ। প্ৰাচীন

কালৰ পৰাই ভাৰতীয় ঋষি মুনিসকলে গছৰ তলকেই পাবলৈ স্থান বুলি গন্য কৰি আহিছে। গছৰ তলকেই পূজা উপাসনাৰ স্থান বুলি বিবেচনা কৰিছিল। গছৰ তলতেই তেওঁলোকে তপস্যা কৰিছিল। আমাৰ দেশৰ দৰে গ্ৰীক, ইটালি, জাৰ্মান আদি দেশতো পুৰণি কালত বৃক্ষপূজা প্ৰচলিত আছিল বুলি প্ৰমাণ পোৱা যায়। পুৰণি কালত জাৰ্মানসকলৰ মাজত বৃক্ষপূজা খুব ভক্তি সহকাৰে কৰিছিল আৰু গছডালক আঘাত কৰাটো তেওঁলোকৰ মনত দোষণীয় কাম বুলি পাবপণিত হৈছিল। আৰু কোনোবাই গছ কাটিলে দোষীজনক শাস্তি দিছিল। আমাৰ সমাজতো ডাঙৰ গছ যেনে-বেল, অঁহত, বট আদি গছত অপদেৱতা থাকে বুলি মানুহৰ মাজত বিশ্বাস হৈ আহিছে আৰু সেইগছবোৰ কাটিব লগা হলে মানুহে গছ জোপাৰ গুৰিত পূজা দিব লাগিছিল। অসমীয়া গাৱলীয়া সমাজত ভূতে ধৰা মানুহক বেজে জৰাফুকা কৰা পদ্ধতি এতিয়াও প্ৰচলিত আৰু এইবোৰৰ লগত সংগতি ৰাখি বিভিন্ন লোক বিশ্বাস, লোককথাৰ সৃষ্টি হৈছে। বিশেষকৈ গাৱলীয়া সমাজত এতিয়াও মানুহে ডাঙৰ গছত ভূতে বাহ লোৱা বুলি বিশ্বাস কৰে। অসমৰ জনজাতীয় সমাজত এনেধৰণৰ বিশ্বাস প্ৰচলিত বুলি প্ৰমাণ পোৱা যায়। আহঁত গছক হিন্দুসকলে দেৱতা জ্ঞান কৰে। আমাৰ গছৰ ডাল পাত আমাৰ সমাজত বিভিন্ন পূজা-পাতলত ব্যৱহাৰ হৈ আহিছে। বেলগছৰ তলত মহাদেৱ-পাৰ্বতী থাকে বুলি বিশ্বাস, সেয়ে শিৱ পূজাত বেলপাত অপৰিহাৰ্য্য। সিজু গছ, তুলসী গছক দেৱতা জ্ঞান কৰি মানুহে পূজা কৰে। এনেকৈ বিভিন্ন গছৰ পূজা আদিম কালৰ পৰাই চলি আহিছে।

অসমীয়া গাৱলীয়া সমাজত সন্নিধিৰ বুঢ়াগোসাঁইৰূপে পৰিচিত। তেনেদৰে পাৰ্বতীও বুঢ়ীগোসানীৰূপে পৰিচিত। মহাদেৱ বৰ জনাপ্ৰিয় দেৱতা। জনসাধাৰণৰ মতে তেৱেই প্ৰাচীন আৰু শ্ৰেষ্ঠ দেৱতা। অসমৰ প্ৰায়বোৰ ঠাইতে

বুঢ়াগোসাই আৰু বুঢ়াগোসানীৰ বাজুহুৱা গোসাই ঘৰ আছে। বেলগছৰ তলত বুঢ়াগোসাই আৰু বুঢ়াগোসানীৰ ঘৰে বুলি বিশ্বাস কৰে। সেই গাৱলীয়া সমাজত অপাৰ অমঙ্গল, মাৰিমৰক নহবৰ বাবে সকলোৱে মিলি বেলগ তলত বুঢ়াগোসাই আৰু বুঢ়াগোসানীৰ নাম প্ৰসঙ্গ কৰে লগতে ভাং আৰু ধতুৰাব গুটিৰে পূজা কৰে। এইদৰে বুঢ়াগোসাই আৰু বুঢ়াগোসানীৰ পূজাই অসমীয়া সমাজত ধৰ্মীয় দিশত প্ৰাচীন কালৰে পৰা বিশিষ্ট স্থান অধিকাৰ কৰি আহিছে।

সৰ্পভয় নিৰাবণ, অপাৰ অমঙ্গল নিৰাবণ আৰু বিশেষ কাৰ্য্যও সিদ্ধিলাভ কৰিবৰ বাবে কামৰূপ আৰু গোৱালপাৰা অঞ্চলত মনসা বা মাৰৈ পূজা অনুষ্ঠিত হয়। এইপূজা কিছুমান ঠাইত সাতদিনৰ পৰা এবাৰ দিনলৈকে কৰে। বহুতে বাৰ্ষিক ভাবেও এই পূজা কৰে। মনসা পূজাত বালি বিধান হয়। মনসা পূজা অতি জাগ্ৰত পূজা বুলি ভক্তসকলে বিশ্বাস কৰে। আনকি পূজাৰ সময়ত সৰ্প আহি মণ্ডপত দেখা দিলে বুলিও বিশ্বাস কৰে, গোৱালপাৰাৰ পিনে অনুষ্ঠিত মনসা বা বিষহাৰি (জনজাতীয় সমাজত প্ৰচলিত) পূজাত দেওখনী উঠে আৰু দেওখনীয়ে ভূত-ভক্তিয়াতৰ কথা কব পাৰে। গোৱালপাৰাৰ বিষহাৰি পূজাত মজুৰ প্ৰচলনো আছে। 'মজু' কুঁহিলাৰে সজা বিভিন্ন দেৱ-দেৱীৰ চিত্ৰ অঙ্কিত মুকুটৰ নিচিনা বহু।

বায়ুদেৱী পূজা গোৱালপাৰা অঞ্চলত প্ৰচলিত। এই পূজা খানত বা বেলগছৰ তলত কৰা হয়। এই পূজাত বালি-বিধানো দিয়া হয়। বৈষ্ণৱ প্ৰথাৰেও এই পূজা কৰা হয়।

বৈদিক যুগৰ পৰাই জল-দেৱতাৰ পূজা 'জলপূজা' হিচাপে চলি আহিছে। জলত 'জলনাৰায়ণ' আৰু 'জলকুঁৱৰী' থাকে বুলি অসমীয়া সমাজে বিশ্বাস কৰে।

জলক বিষ্ণুৰ অৱতাৰ বুলি ধৰা হয় বাবে 'জলবৰ্ণী নাৰায়ণ' বুলি কোৱা হয়। তেনে 'জলক' জানা ভাবে পূজা কৰাৰ বাতি চলি আহিছে। কেতিয়াবা পুখুৰী বা নৈত পানী আনিবলৈ মাৰ্গভেদ বা গা ধুবলৈ মাৰ্গতে মানুহৰ গাত বেমাৰ আক্ৰমণ দেখা দিলে আৰু কেতিয়া জলকুঁৱৰীৰ দোষ লগা বুলি বিশ্বাস কৰা হয়। এনে দোষে দেখা দিলে 'জলপূজা' আগবঢ়োৱা হয় আৰু নাম প্ৰসঙ্গ পতা হয়। বিষাদ পানী তোলোতে জলনাৰায়ণৰ উদ্দেশ্যে পান তামোল আগবঢ়াই সেৱা কৰা হয়। নৈ পাৰ হলে নৈত পইচা দিলেই দিয়া নিগম এতিয়াও আমাৰ সমাজত প্ৰচলিত। মাহমাহোতে মাহ উঠিবলৈও জলদেৱতাৰ পূজা দিয়া হয়। এইপূজাত জলত হাঁহ পাৰও কেতিয়াবা এৰি দিলে। এইদৰে অসমৰ লোক বিশ্বাসত জলদেৱতাই বিশিষ্ট স্থান অধিকাৰ কৰি আহিছে। অসমত তথা উত্তৰ পূব ভাৰতত শালগ্ৰাম পূজা বা শিল পূজা অতীতৰ পৰা চলি আহিছে। শালগ্ৰামৰ নিত্যস্থান আৰু চন্দন, ফুল, তুলসী দি প্ৰতিদিন পূজা কৰা পদ্ধতি আমাৰ হিন্দু সমাজত চলি আহিছে। শালগ্ৰাম অতি পবিত্ৰ বুলি গণ্য কৰা হয়। অসমত থকা কামাখ্যা ধামৰ উপৰিও ইয়াৰ হাবিৰে বনানীয়ে শিৱালিঙ্গ থকা অসংখ্য থান আছে।

অসমৰ প্ৰচলিত পূজা পাতাল উৎসৱ আদিৰ উপৰিও হিন্দু সমাজৰ দশকৰ্ম পদ্ধতিও লোকসংস্কৃতিৰ আধাৰত প্ৰতিষ্ঠিত। হিন্দু সমাজত পূজাপাতাল, উৎসৱ আদিৰ সংখ্যা অলেখ আৰু এইবোৰৰ লোক বিশ্বাস ক্ৰিয়াকলাপও বিভিন্ন। এই উৎসৱ, পূজা-পাতাল আদিত ক্ৰম বোছি পৰিমাণে জনজাতীয় লোক সংস্কৃতিৰো উপাদান সোমাই আছে। বুঢ়াভাঙৰীয়া, ভূতপ্ৰেস্ত, মাহ, কাছ, সাগ্ৰ আদিৰ লগত জড়িত বিভিন্ন দিশ অধ্যয়ন কৰিবলৈ আৰু।

বিশ্বাস, লোকবিশ্বাসৰ বোঁছ ভাগেই জন জাতীয় সকলৰ
পৰা অহা বুলি পণ্ডিতসকলে অনুমান কৰে। এইদৰে
লোকসংস্কৃতি বিভিন্ন দিশ অধ্যয় কৰিলে দেখা যায়

যে এইবোৰৰ মূল আধাৰ হৈছে জনজাতীয় লোক সংস্কৃতিহে
এই দিশত বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভঙ্গীৰে গবেষণা কৰিলে
আবু অধিক সমল পোৱা যাব বুলি কোৱাৰ থল আছে।

× × ×

প্ৰশ্নকটো যুগুতাত্তে তলত দিয়া গ্ৰন্থ কেইখনৰ সহায় লোৱা হৈছে।

১। অসমৰ মানুহ—	ডঃ ভূবন মোহন দাস
২। অসমৰ জনজাতি—	ডঃ প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য
৩। অসমীয়া লোক সংস্কৃতি—	ডঃ নিৰ্মল প্ৰভা বন্দলৈ
৪। অসমৰ লোক সংস্কৃতিৰ আভাষ—	ডঃ নবীন চন্দ্ৰ শৰ্মা।

ঃ বিহঙ্গম দৃষ্টিত জ্যোতি-সংগীত ঃ

শ্রীজগন্ত কুমাৰ কলিতা
স্নাতক, প্ৰথম বাৰ্ষিক

জ্যোতিপ্ৰসাদে বচনা কৰা গীতবিলাকত কেইটামান স্বকীয় গুণ আৰু বৈশিষ্ট্য লক্ষ্য কৰা যায়। এই স্বকীয়তাৰ কাৰণেই গুণমুগ্ধ সংগীত পেৰমীসকলে জ্যোতিপ্ৰসাদৰ গীত সমূহক “জ্যোতি-সংগীত” নামেৰে নামাকৰণ কৰিছে। ববীন্দ্ৰ সংগীতত যিদৰে ভাব, ভাষা, সুৰ আৰু কম্পনাৰ সংগৰ ঘাটেহে জ্যোতিপ্ৰসাদৰ গীতবোৰতো হেনদৰে ভাব, ভাষা, সুৰ আৰু কম্পনাৰ দ্বাৰা বহুমান্য পৰিণতিপাদিত হৈছে। গীতসমূহত সংগীত ধৰ্ম ‘বাগৰ্থ ইব সম্পৃক্ত’ হৈ গ্ৰহীত হৈছে। ভাব আৰু অনুভূতিৰ বিচিত্ৰতা, ভাষাৰ ‘মাধৱিক মধুৰ মৃদু’ গুণ আৰু বাঞ্ছনা, ভাষানুসাবী সুৰ আৰু কম্পনাৰ সৌষ্ঠৱ জ্যোতিপ্ৰসাদৰ সৰ্বভাগ গীততে অনুভৱ কৰা যায়।

১৮২৬ চনৰ পৰা অসমীয়া ভাষা সাহিত্যত আধুনিক যুগ আৰম্ভ হোৱাৰ লগে লগে অসমীয়া গীতি-সাহিত্যো আধুনিক যুগ আৰম্ভ হয়। সেই সময়ত প্ৰখ্যাত সংগীতজ্ঞ লক্ষ্মীবাহু বৰুৱাই সত্যনাথ বৰা, বেনুখৰ বাজখোৱা, বিষ্ণু শ্ৰীসাদ দুৱৰা, জগত চন্দ্ৰ বৰদলৈ, বাথানাথ ফুকন আদিৰ গীতত সুৰ সংযোগ কৰিছিল। অসমীয়া ধোমাসুিক যুগৰ বাটকটীয়া আৰু প্ৰতিষ্ঠাতা লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, চন্দ্ৰ কুমাৰ আগৰৱালা, পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱা আদি জোনাকী যুগৰ সাহিত্যিক সকলেও কিছুসংখ্যক গীত

বচনা কৰিছিল। এই সকল গীত সাহিত্যিকৰ গীত আছিল হিন্দুস্থানী বাগ-সংগীত আৰু বঙলুৱা সংগীতৰ প্ৰচুৰ প্ৰভাব। ববীন্দ্ৰনাথ দ্বিজেন্দ্ৰ লালৰ সুৰেই আছিল তেতিয়াৰ অসমীয়া গীত বচকৰ পেৰেণা। পদ্মধৰ চলিহা, অম্বিকাগিৰি বায়চৌধুৰী আৰু উমেশ চন্দ্ৰ চৌধুৰী এই তিনি গৰাকী গীত সাহিত্যিকক উল্লেখিত ধাৰাৰে প্ৰভাবিত হলেও স্বকীয় বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ গীতিকাৰ আৰু সুৰকাৰ আছিল।

অসমীয়া সংগীতক নৱযুগৰ উপযোগীকৈ পাবলৈ যেন ইতিমধ্যে অসমীয়া সমাজে বাট চাই আছিল। ঠিক সেই সময়তে কোমল বয়সীয়া জ্যোতিপ্ৰসাদে ‘শোণিত কুঁৱৰী’ নাটৰ গীত সমূহৰ যোগেদি প্ৰকৃত অৰ্থত অসমীয়া নৱযুগীয় সংগীতৰ সৃষ্টি কৰিলে। তেওঁৰ সংগীত প্ৰতিভাৰ বিকাশ প্ৰধানকৈ তেওঁৰ বঁচত নাটকবোৰৰ মাজেদি হলেও নাটকৰ গীতবোৰৰ বাহিৰেও আন বহুতো গীত জ্যোতিপ্ৰসাদে বচনা কৰে। তেওঁৰ নাটক কেইখনত প্ৰায় আঢ়ৈ কুৰি গীত সন্নিবিষ্ট হৈছে। জ্যোতিপ্ৰসাদৰ লগত ঘনিষ্ঠ সম্পৰ্ক থকা আৰু জ্যোতিপ্ৰসাদে চৰ্চা কৰা দুই এজন ব্যক্তিৰ মতে জ্যোতিপ্ৰসাদে হেনো ৬০০ নে ৭০০ গীত বচনা কৰিছিল। অসম প্ৰকাশন পৰিষদে প্ৰকাশ কৰা ‘জ্যোতি-

প্ৰসাদ ৰচনাৰলীত প্ৰায় তিনিশ গীত সন্নিৱিষ্ট হৈছে । কিছু সংখ্যক গীত আধাভূখৰীয়া আৰু সবহভাগ গীতেই অপ্ৰকাশিত অৱস্থাত আছে বুলি অনুমান কৰা হয় ।

জ্যোতি প্ৰসাদৰ পূৰ্বৰ নাট্যকাৰ সকলেও নাটকত যথেষ্ট পৰিমাণে গীতৰ ব্যৱহাৰ কৰি গৈছে । কিন্তু বেছিভাগ ক্ষেত্ৰতে গীত প্ৰয়োগত নটকীয় প্ৰয়োজন, ঔচিত্য আৰু তাৰ প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে নাট্যকাৰ সকল ৰস সচেতন আছিল বুলি ধাৰণা নহয় । জ্যোতি প্ৰসাদে কিন্তু এই ক্ষেত্ৰত সচেতন শৈল্পীক ধাৰণা লৈ নাটকত সংগীত সংযোজন কৰিছিল । তেওঁ নিজে সুবকাৰ, সংগীতজ্ঞ, মণ্ডৰ লগত ঘনিষ্ঠ ভাবে সম্পৰ্ক থকা সৃষ্টিভিনেতা, মণ্ডৰ সংগীত পৰিচালক, পাশ্চাত্য ৰঙ্গমণ্ডত সংগীতৰ কি ধৰণে প্ৰয়োগ হয় সেই বিষয়ে প্ৰত্যক্ষ অভিজ্ঞতাশুদ্ধ ব্যক্তি আছিল ।

ভাৰতীয় স্বাধীনতা আন্দোলনৰ সৈতে নিবিড়ভাৱে জড়িত হৈ জ্যোতিপ্ৰসাদে কিছুমান প্ৰাণস্পৰ্শী দেশাত্মবোধক গীত ৰচনা কৰিছিল । এই গীতবোৰ বৰ্তমান কাললৈকে সজীৱ আৰু জনপ্ৰিয় হৈ আছে । এই গীতবোৰৰ ভাব আৰু ভাষাত এনে এক মহত্ব ফুটি ওলাইছে যে সাম্প্ৰতিক কাললৈকে আন গীতিকাৰৰ ৰচনাত তেনে গুণ দুৰ্লভ হৈয়ে আছে । তাল-অনুগমী মাঠা-প্ৰধান ছন্দৰ ব্যৱহাৰে কথা আৰু সুবৰ মিলন সহজসাধ্য আৰু স্বাভাৱিক কৰি তুলিছে । মাতৃভূমিৰ প্ৰতি অঙ্গীকাৰ ভাৱত জ্যোতি প্ৰসাদে কৈছে—‘ মকুতি মেধৰ মহান মেজিত নেজাল ফিৰিঙতি হৈ, ’ ‘পুৰোহিতো যদি থিতাতে আতৰি হাৰতে মুছ’ যায় ।’ আকৌ ‘কোন কোন আহিছা আইক পূজিবলৈ আইৰ পূজাৰ বেলি হ’ল ।’ বিশ্ববিজয়া—নও জোৰানৰ বাবে কৈছে ‘অগ্নিবৃষ্টি’ আহিব লাগিছে গৰজে বজ্ৰপাত, শিলাবৃষ্টি ভূমিকম্প হ’ব উদ্ধাপাত, যুগত যুগান্ত হুচিয়াৰ ।’ সেইদৰে জ্যোতিপ্ৰসাদ দৃষ্টিত ‘আমি পৃথৱী কিহৰে আৰতী’

আকৌ ‘মৌন মুগ্ধ শত শব্দ কমল দল কঠে কঠে অৰুদৈ বৃন্দে-জাগা অমৃত সুৰবাণী পৰমানন্দ জাগা অভিনৱ ছন্দে’—আদিৰ পৰা জ্যোতি সংগীতত এক সগন্ধ আৰু বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ পাঠ্য নিদৰ্শন দেখিবলৈ পোৱা যায় ।

ভাৰতীয় উচ্চতম সংগীতৰ কিবা প্ৰশিক্ষণ জ্যোতি প্ৰসাদৰ আছিল বুলি গম নাপালেও জ্যোতি-সংগীতত দেখা যায় ধূপদী সংগীতৰ এক প্ৰাঞ্জলধাৰা । ‘সেউজী সেউজী’ গীতত বাগ ‘দেশ’ৰ, “মোৰ বাগ কৰবীৰে” গীতত বাগ ‘য়মলী বিলায়ল,’ মোৰে ভাৰতৰে’ গীতত ‘পিলু’ ‘জয় আলোকময়’ গীতত ‘কাফী শিৱৰজনী’ বাগৰ ৰূপ দেখা যায় ।

ভাৰতীয় ধূপদী সংগীত আৰু পাশ্চাত্য সংগীতৰ লগত জ্যোতিপ্ৰসাদৰ সম্পৰ্ক গভীৰ নহ’ব পাৰে, কিন্তু দুয়োটা ধাৰাৰ লগতে তেওঁৰ মোটামুটি পৰিচয় আছিল । য়ুৰোপলৈ গৈ কথাৰ ছবি নিৰ্মাণ আৰু পশ্চিমীয়া সংগীতৰ এক নতুন দিগন্তৰ তেওঁ সন্ধান পাইছিল । প্ৰাৰম্ভ কালতে অসমৰ থলুৱা গীত-মাতৰ সুৰে জ্যোতিপ্ৰসাদৰ অন্তৰত সঁচা বহুৱায় । আইনাম, বিয়ানাম, নিচুকনি গীত আদি বিভিন্ন গীতৰ সুৰ তথা কীৰ্ত্তনৰ সুৰে তেওঁৰ মন আকৰ্ষিত কৰে । জ্যোতিপ্ৰসাদৰ পিতৃয়ে এদিন অগেণে বজাই ‘তুলসীৰ তলে তলে মৃগ পহু চৰে’ এই গীতটো গাই আছিল । যন্ত্ৰসহকাৰে শুনাই সেই সুৰৰ মাজেৰেই জ্যোতিপ্ৰসাদে কম্পনা কৰি লৈছিল এখনি অসমীয়া নৱযুগীয়া যুগমীয়া সংগীতৰ ধুনীয়া ছবি ।

জ্যোতি সংগীতৰ সুৰৰ ক্ষেত্ৰত দেখা যায় প্ৰথমে থলুৱা লোকগীতৰ সুৰ, তাৰপিচত হিন্দুস্থানী শাস্ত্ৰীয় সংগীত আৰু পশ্চিমীয়া গীতৰ সুৰ-কৌশল স্মলৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়েই সৃষ্টি কৰা হৈছিল এক অসমীয়া নৱযুগীয়া সংগীত ধাৰা । সংগীত সম্পৰ্কীয় বিভিন্ন সময়ৰ সমন্বয় স্বত্বেও সুৰৰ গতি অনুধাৱন কৰিলে

অবশেষত দেখা যায়—সি শ্রবণ-মধুব অথচ অসমীয়া
 প্রাণৰ তন্ত্ৰী কঁপাই যোৱা আপোন আপোন লগা এক
 অভিনৱ অসমীয়া নৱযুগীয় সংগীতৰ প্ৰবাহ। জ্যোতি
 সংগীতৰ স্বৰ আৰু স্বৰৰ গতি সম্পৰ্কে ফহিয়াই চালে
 দেখা যায় যে ঠায়ে ঠায়ে কিছু সংখ্যক স্বৰৰ ব্যৱহাৰে
 জ্যোতি সংগীতক কৰি তুলিছে স্বৰৰ মৰ্যাদাপূৰ্ণ আৰু
 আপোন আপোন লগা। তেনে কিছু স্বৰৰ প্ৰকাৰ বা

সাক্ষাৎক অলঙ্কাৰ এনেধৰণৰ—
 সা সাৰেগামা গাবেৰে-সা
 সা-বৈৰা সাৰেগাবে সা-ধা —
 সা গা বৈগা সাৰে গাবে সা
 সা গা বৈগা সাৰে সা ধা
 পানিখাপা মাগাবেসা গা-বৈগা সাৰে সা সা ... — ...
 X X X

গ্ৰন্থপঞ্জী

অসম প্ৰকাশন পৰিষদ : অসমীয়া বিশ্বকোষ (১ম খণ্ড)
 : জ্যোতিপ্ৰসাদ বচনাসলী
 : প্ৰকাশ (ষষ্ঠ বছৰ "চতুৰ্থ সংখ্যা")

মহাবিদ্যালয় সপ্তাহৰ বিভিন্ন প্ৰতিযোগিতাৰ ফলাফল

১৯৮৮-৮৯ ইং

খেল বিভাগ (লৰাৰ)

১০০ মিটাৰ দৌৰ—

১ম—শ্ৰীযজ্ঞ বড়ো	(উঃ মাঃ ১ম)
২য়— " বিপুল দাস	(উঃ মাঃ ২য়)
৩য়— " ভীষ্মদেৱ বাভা	(মাঃ ৩য়)

২০০ মিটাৰ দৌৰ—

১ম—শ্ৰীসৰ্বেশ্বৰ কলিতা	(উঃ মাঃ ১ম)
২য়— " দ্বিজেন দাস	(উঃ মাঃ ১ম)
" লব কুমাৰ বাভা	(মাঃ ১ম)
৩য় " বিপুল দাস	(উঃ মাঃ ২য়)

৮০০ মিটাৰ দৌৰ—

১ম—শ্ৰীসৰ্বেশ্বৰ কলিতা	(উঃ মাঃ ১ম)
২য় - " বিপুল দাস	(উঃ মাঃ ২য়)
৩য়— " ইক্ষাকু নন্দন বাভা	(উঃ মাঃ ২য়)

১৫০০ মিটাৰ দৌৰ—

১ম শ্ৰীবিপুল দাস	(উঃ মাঃ ২য়)
২য়— " লব কুমাৰ বাভা	(মাঃ ১ম)
৩য়— " ভীষ্মদেৱ বাভা	(" ৩য়)

৮টপুট খেলা—

১ম শ্ৰীকেশৱ বড়ো	(উঃ মাঃ ১ম)
২য় - " প্ৰসন্ন বাভা	(" " ২য়)
৩য়— " যজ্ঞ বড়ো	(" " ১ম)

ক্ৰেভলিন খেলা—

১ম—শ্ৰীকেশৱ বড়ো	(উঃ মাঃ ১ম)
------------------	---------------

২য়— " ধৰণী বড়ো	(" " ২য়)
৩য়— " শিশিৰ কলিতা	(" " ১ম)

ত্ৰিপুল জাম্প—

১ম—শ্ৰীযজ্ঞ বড়ো	(উঃ মাঃ ১ম)
২য় - " ফাগিন্দ্ৰ বাভা	(মাঃ ২য়)
৩য়— " সৰ্বেশ্বৰ কলিতা	(উঃ মাঃ ১ম)

লং জাম্প—

১ম—শ্ৰীপ্ৰসন্ন বাভা	(উঃ মাঃ ২য় বিঃ)
২য় - " যজ্ঞ বড়ো	(" " ১ম)
৩য় " দ্বিজেন দাস	(" " ১মঃ)

হাই জাম্প—

১ম—শ্ৰীপ্ৰসন্ন বাভা	(উঃ মাঃ ২য় বিঃ)
২য় - " ভীষ্মদেৱ বাভা	(মাঃ ৩য়)
৩য়— " নৃপেন বাভা	(উঃ মাঃ ১ম বিঃ)

পলভণ্ট—

১ম শ্ৰীসৰ্বেশ্বৰ কলিতা	(উঃ মাঃ ১ম)
২য়— " ধোবাজ ঠাকুৰীয়া	(" " ১ম বিঃ)
৩য়— " প্ৰসন্ন বাভা	(" " ২য় বিঃ)

ডিছকাছ খেলা—

১ম—শ্ৰীমনোবজ্ঞন বাভা	(উঃ মাঃ ২য়)
২য়— " যজ্ঞ বড়ো	(" " ১ম)
৩য়— " ধৰণী বড়ো	(" " ২য়)

বিলেবেচ (১০০×৪)

- ১ম দল- ১। শ্রীভীষ্মদেব বাভা
২। " যজ্ঞ বড়ো
৩। " মনোবজ্ঞন বাভা
৪। " প্রসন্ন বাভা

বিলেবেচ (৪০০×৪)

- ১ম দল- ১। শ্রীবিপুল দাস
২। " সর্বেশ্বর কলিতা
৩। " লব কুমাৰ বাভা
৪। " শৈলেন্দ্র বাভা

ক্রিকেট-

- বিজয়ী দল- উঃ মাঃ ১ম বার্ষিক
বাণাচ আপ- স্নাতক ২য় আবু ৩য় বার্ষিক

শ্রেষ্ঠ খেলুৱৈ-

ভলীবল-

বিজয়ী দল-

- শ্রীযজ্ঞ বড়ো [উঃ মাঃ ১ম]
১। শ্রীলক্ষণ প্রসাদ বাভা
২। " কেশব বড়ো
৩। " যজ্ঞ বড়ো
৪। " উৎসব খাখলাখী
৫। " সিদ্ধনাথ শৰ্মা
৬। " ধীৰাজ ঠাকুরীয়া
১। মঃ আমজাদ আলী
২। শ্রীকমল কলিতা
৩। " উপেন বাভা
৪। " কর্ণ বড়ো
৫। মঃ মাকিল আহমেদ
৬। মঃ হাতিম আলী

খেল বিভাগ (ছোৱালী)

৮০ মিটাৰ দৌৰ-

- ১ম-মিচ মীৰা মহন্ত
২য়-মিচ চিত্রা বাভা
৩য়-মিচ মঞ্জুলা ঠাকুরীয়া

- (মাঃ ১ম)
(উঃ মাঃ ১ম)
(মাঃ ১ম)

২০০ মিটাৰ দৌৰ-

- ১ম মিচ মীৰা মহন্ত
২য়-মিচ অপর্ণা দাস
৩য়-মিচ মঞ্জুলা ঠাকুরীয়া

- (মাঃ ১ম)
(উঃ মাঃ ১ম)
(মাঃ ১ম)

৪০০ মিটাৰ দৌৰ-

- ১ম-মিচ অপর্ণা দাস
মিচ চিত্রা বাভা
মিচ অঞ্জলি দাস

- (উঃ মাঃ ১ম)
(উঃ মাঃ ১ম)
(উঃ মাঃ বিঃ ১ম)

ফ্লেভলিন খেলা-

- ১ম-মিচ দৈবো বাভা (মাঃ ২য়)
২য়-মিচ মৃণালিনী কলিতা (উঃ মাঃ ১ম)
৩য়-মিচ মঞ্জু দাস (উঃ মাঃ ২য় বিঃ)

ডিঙ্ককাছ খেলা-

- ১ম-মিচ দৈবো বাভা (মাঃ ২য়)
২য়-মিচ চিত্রা বাভা (উঃ মাঃ ১ম)
৩য়-মিচ মীৰা মহন্ত (মাঃ ১ম)

চটপুট খেলা-

- ১ম মিচ অপর্ণা দাস (উঃ মাঃ ১ম)
২য়-মিচ চিত্রা বাভা (উঃ মাঃ ১ম)
৩য় মিচ দৈবো বাভা (মাঃ ২য়)

লং জাম্প—

১ম-মিচ অৰ্পনা দাস	(উঃ মাঃ ১ম)
২য়-মিচ চিহ্না বাভা	(উঃ " ১ম)
৩য়-মিচ অঞ্জলি দাস	(উঃ " ১ম বিঃ)

বেলেঞ্চ বেচ—

১ম-মিচ শিখা চবকাব	(মাঃ ১ম)
২য়-মিচ অৰ্পনা দাস	(উঃ মাঃ ১ম)
৩য়-মিচ মঞ্জুলা ঠাকুরীয়া	(মাঃ ১ম)

মিউজিক চেয়াব—

১ম-মিচ অঞ্জলি দাস	(উঃ মাঃ বিঃ ১ম)
২য়-মিচ কামিনী বাভা	(উঃ মাঃ ১ম)
৩য়-মিচ প্রতিমা ধব	(মাঃ ১ম)

ব্রাইণ্ড হিট—

১ম মিচ নীলমা দাস	[উঃ মাঃ ১ম]
২য়-মিচ গজমতী সাহা	(মাঃ ২য়)
৩য়-মিচ বীতা কলিতা	" ২য়

বিলেবেচ (১০০×৪)

১ম দল—	১। মিচ অৰ্পনা দাস
	২। মিচ চিহ্না বাভা
	৩। অঞ্জলি দাস
	৪। মিচ ডালিমী বড়ো

শ্রেষ্ঠা খেলুৰৈ—

মিচ অৰ্পনা দাস (উঃ মাঃ ১ম)

সাহিত্য প্রতিযোগিতা—

চুটিগল্প—

১ম-শ্রীকৈলাশ কলিতা	(মাঃ ১ম)
২য়-শ্রীশংকৰ মহন্ত	(" ২য়)
৩য়- ফজলুৰ বহমান খান	(" ২য়)

কবিতা—

১ম-মঃ পাহমত আলী	(মাঃ ২য়)
২য়-শ্রীকৈলাশ কলিতা	(" ১ম)

৩য়-শ্রীলক্ষেশ্বৰ হাজৰিকা (মাঃ ২য়)

মিচ গজমতী সাহা (" ২য়)

ভৰ্ক আৰু আলোচনা চক্ৰ

ভৰ্ক প্রতিযোগিতা—

১ম শ্রীঅতুল চন্দ্ৰ দাস	(মাঃ ২য়)
২য়—"নলিনী খাখলাবী	(উঃ মাঃ ২য়)
৩য়—"হৰিমল দৈমাৰী	(মাঃ ১ম)
মিচ বঙ্গু গোহাৰী	(উঃ মাঃ ২য়)

কবিতা আবৃত্তি (অসমীয়া)

১ম মিচ বঙ্গু গোহাৰী	(উঃ মাঃ ২য়)
২য়-মিচ তবা বায়ন	(মাঃ ১ম)
৩য় মিচ মঞ্জুমাণি দাস	(উঃ মাঃ ২য় বিঃ)

কবিতা আবৃত্তি (ইংৰাজী)

১ম-শ্রীলক্ষেশ্বৰ হাজৰিকা	(মাঃ ২য়)
২য়-মিচ তবা বায়ন	(মাঃ ১ম)
৩য়-মিচ বঙ্গু গোহাৰী	(উঃ মাঃ ২য়)

আকস্মিক বৰ্ভূতা

১ম-শ্রীঅতুল চন্দ্ৰ দাস	(মাঃ ২য়)
২য় "লক্ষেশ্বৰ হাজৰিকা	(" ")
৩য়—"দিগন্ত বাভা	[উঃ মাঃ ২য় বিঃ]

কুইজ

১ম দল—	মিচ তবা বায়ন
	" মঞ্জুলা ঠাকুরীয়া
	" প্রতিমা ধব
	" কাকালি অধিকাৰী
	" শিখা চবকাব
২য় দল—	শ্রীকৈলাশ কলিতা
	" মুকুল চন্দ্ৰ মেধি
	" মুকুট কলিতা
	" চন্দ্ৰ কান্ত বয়
	মিচ মিনু বড়ো

ছাত্র জিৰণি কোঠা

কেবম (একক)

চোম্পিয়ন— শ্রীলক্ষ কুমাৰ বাৰ্ডা (স্নাঃ ১ম)
বাণাচ' আপ— শ্রীবিপুল দাস (উঃ মাঃ ২য়)

কেবম (দ্বৈত)

চোম্পিয়ন— শ্রীলক্ষ কুমাৰ বাৰ্ডা (স্নাঃ ১ম)
" অনন্ত চন্দ্র বড়ো (" ১ম)
বাণাচ' আপ— শ্রীদিগন্ত কলিতা (উঃ মাঃ ২য় বিঃ)
" নিবজ্ঞন মণ্ডল (" ২য়)

বেডমিণ্টন (একক) —

চোম্পিয়ন— শ্রীকেশৱ বড়ো (উঃ মাঃ ১ম)
বাণাচ' আপ— শ্রীসুনীল ঠাকুৰীয়া (স্নাঃ ৩য়)

বেডমিণ্টন (দ্বৈত) —

চোম্পিয়ন— শ্রীদিগন্ত কলিতা (উঃ মাঃ ২য় বিঃ)
" ভূপেন পাটোৱাৰী (" ২য় বিঃ)
বাণাচ' আপ— শ্রীবাজকুমাৰ দাস (" ২য় বিঃ)
" বেদান্ত ডেকা (" ১ম)

ছাত্র জিৰণি কোঠা

কেবম (একক)

চোম্পিয়ন— মিচ' প্রতিমা ধৰ (স্নাঃ ১ম)
বাণাচ' আপ— মিচ মৃণালিনী কলিতা (" ১ম)

কেবম (দ্বৈত)

চোম্পিয়ন— মিচ তৰা বায়ন (স্নাঃ ১ম)
" মিচ' প্রতিমা ধৰ (" ")
বাণাচ' আপ— মিচ মন্মিতা কলিতা (" ")
" মিচ মৃণালিনী কলিতা (" ")

বিং টেনিচ (একক)

চোম্পিয়ন— মিচ পাবতী নাথ (উঃ মাঃ ১ম)
বাণাচ' আপ— মিচ বীণা বড়ো (স্নাঃ ২য়)

বিং টেনিচ (দ্বৈত)

চোম্পিয়ন— মিচ কামিনী বাৰ্ডা (উঃ মাঃ ১ম)
" মিচ মিনু বড়ো (" " ")
বাণাচ' আপ— মিচ যুতিক্তা বৰ (স্নাঃ ১ম)
" মিচ পাবতী নাথ (উঃ মাঃ ১ম)

বেডমিণ্টন (একক)

চোম্পিয়ন— মিচ কাকলী অধিকাৰী (স্নাঃ ১ম)
বাণাচ' আপ— মিচ মন্মিতা কলিতা (" ")

বেডমিণ্টন (দ্বৈত)

চোম্পিয়ন— মিচ কাকলী অধিকাৰী (স্নাঃ ১ম)
" মিচ শিখা চৰকাৰ (" ")
বাণাচ' আপ— মিচ মন্মিতা কলিতা (" ")
" মিচ মৃণালিনী কলিতা (" ")

চিলাই প্রতিযোগিতা —

নিচুৰ্কাণ বটী— মিচ নিৰ্মলা ৰায়ন (স্নাঃ ১ম)

পুষ্প সজ্জা —

নিচুৰ্কাণ বটী— মিচ বঞ্জু গোস্বামী (উঃ মাঃ ২য়)

বোৰাকটা —

নিচুৰ্কাণ বটী— মিচ যুতিক্তা বৰ (স্নাঃ ১ম)

সাংস্কৃতিক বিভাগ

ববগীত—

১ম— মিচ দীপিকা দেৱী	(স্নাঃ ২য়)
২য়— মিচ কাকালি অধিকাৰী	(স্নাঃ ১ম)
মিচ মীৰা ভবালা	(উঃ মাঃ ১ম)
৩য়— মিচ দীপিকা কলিতা	(স্নাঃ ২য়)

লোক গীত

১ম— শ্ৰীপদীপ কলিতা	(উঃ মাঃ ১ম)
২য়— শ্ৰীকনক চন্দ্ৰ সাউদ	(স্নাঃ ৩য়)
শ্ৰীহৰি নাৰায়ণ বয়	(" ")
৩য়— মঃ জবেব আলী	(" ২য়)

ভজন

১ম— মিচ দীপিকা কলিতা	(স্নাঃ ২য়.)
২য়— মিচ পদুমী পাঠক	(উঃ মাঃ ২য়)
৩য়— মিচ মীৰা ভবালা	(উঃ „ ১ম)

খেয়াল

১ম— মিচ দীপিকা কলিতা	(স্নাঃ ২য়)
২য়— মিচ দীপিকা দেৱী	(স্নাঃ ২য়)
মিচ পদুমী পাঠক	(উঃ মাঃ ২য়)
৩য়— মিচ উৎপলা দাস	(" " ১ম)
মিচ নলিনী খাখলাৰী	(" " ২য়)

জিকিৰ

১ম— মঃ জবেব আলী	(স্নাঃ ১ম)
২য়— মিচ দীপিকা কলিতা	(„ ২য়)
৩য়— শ্ৰীপংকজবীৰ দাস	(উঃ মাঃ [বিঃ] ২য়)
শ্ৰীঅমলা বাভা	(উঃ মাঃ ১ম)
মিচ দীপিকা দেৱী	(স্নাঃ ২য়)

গজল

১ম— মিচ দীপিকা কলিতা	(স্নাঃ ২য়)
২য়— শ্ৰীভীষ্মদেৱ বাভা	(" ৩য়)

৩য়— পূৰ্ণ বড়ো (স্নাঃ ১ম)

ভূপেন্দ্ৰ সঙ্গীত

১ম— মিচ দীপিকা কলিতা	(স্নাঃ ২য়)
২য়— মিচ পদুমী পাঠক	(উঃ মাঃ ২য়)
৩য়— শ্ৰীকৈলাশ কলিতা	(স্নাঃ ১ম)

বিষ্ণুৰাতা সঙ্গীত

১ম— মিচ পদুমী পাঠক	(উঃ মাঃ ২য়)
মিচ দীপিকা কলিতা	(স্নাঃ ২য়)
২য়— মিচ মীৰা ভবালা	(উঃ মাঃ ১ম)
৩য়— শ্ৰীহৰি নাৰায়ণ বয়	(স্নাঃ ৩য়)

জ্যোতি সঙ্গীত

১ম— মিচ পদুমী পাঠক	(উঃ মাঃ ২য়)
২য়— মিচ দীপিকা কলিতা	(স্নাঃ ২য়)
৩য়— শ্ৰীহৰি নাৰায়ণ বয়	(" ৩য়)

আধুনিক গীত

১ম— মিচ পদুমী পাঠক	(উঃ মাঃ ২য়)
মিচ দীপিকা কলিতা	(স্নাঃ ২য়)
২য়— মিচ দীপিকা কলিতা	(„ „)
৩য়— মিচ মীৰা ভবালা	(উঃ মাঃ ১ম)

বিহু গীত

১ম— শ্ৰীহৰি নাৰায়ণ বয়	(স্নাঃ ৩য়)
মিচ দীপিকা দেৱী	(" ২য়)
২য়— মিচ পদুমী পাঠক	(উঃ মাঃ ২য়)
৩য়— মিচ দীপিকা কলিতা	[স্নাঃ ২য়]

বনগীত

১ম— শ্ৰীহৰি নাৰায়ণ বয়	[স্নাঃ ৩য়]
মিচ দীপিকা কলিতা	[" ২য়]
২য়— মিচ পদুমী পাঠক	[উঃ মাঃ ২য়]
৩য়— শ্ৰীকৈলাশ কলিতা	[স্নাঃ ১ম]

বিয়া নাম

- ১ম— মিচ পদুমী পাঠক (উঃ মাঃ ২য়)
 ২য়— মিচ দীপিকা দেবী (মাঃ ২য়)
 ৩য়— মিচ নীলমা দাস (উঃ মাঃ ২য়)

বাভা গীত

- ১ম— মিচ নমিতা বাভা [উঃ মাঃ ১ম]
 ২য়— শ্রীপঙ্কজবীৰ দাস [" " বি.]
 মিচ পূৰ্ণ বড়ো [মাঃ ১ম]
 ৩য়— মিচ পদুমী পাঠক [উঃ মাঃ ২য়]

বড়ো গীত

- ১ম— শ্রীললিতা খাখলাবী [উঃ মাঃ ২য়]
 ২য়— মিচ পদুমী পাঠক [" " ২য়]
 শ্রীপূৰ্ণ বড়ো [মাঃ ১ম]
 ৩য়— শ্রী হৰি নাবায়ণ বয় [" " ৩য়]

বাতৰি পঢ়া

- ১ম— মিচ তৰা বায়ন [মাঃ ১ম]
 ২য়— শ্রীপঙ্কজবীৰ দাস [উঃ মাঃ ২য় বি.]
 ৩য়— শ্রী কৈলাশ কলিতা [মাঃ ১ম]

আধুনিক নৃত্য

- ১ম— মিচ উমা কলিতা [মাঃ ২য়]
 ২য়— মিচ বঞ্জু গোস্বামী [উঃ মাঃ ২য়]
 ৩য়— মিচ সাবিতা বাভা [" " ১ম]

বিহু নৃত্য

- ১ম— মিচ অঞ্জলি দাস [উঃ মাঃ ১ম]
 ২য়— মিচ অঞ্জুমণি বায়ন [উঃ মাঃ ১ম]
 ৩য়— মিচ বঞ্জু গোস্বামী [উঃ মাঃ ২য়]

একক অভিনয়

- ১ম— শ্রীলক্ষ্মেশ্বৰ হাজৰিকা (মাঃ ২য়)
 ২য়— ম. পাহমত আলী (মাঃ ২য়)
 শ্রীঅন্ননী কুমাৰ ডেকা (মাঃ ২য়)
 ৩য়— শ্রীমোনোমোহন কলিতা (মাঃ ২য়)

কৌতুক

- ১ম— মিচ পদুমী পাঠক (উঃ মাঃ ২য়)
 ২য়— শ্রীঅন্ননী কুমাৰ ডেকা (মাঃ ২য়)
 শ্রীলক্ষ্মেশ্বৰ হাজৰিকা (মাঃ ২য়)
 ৩য়— শ্রীললিতা খাখলাবী (উঃ মাঃ ২য়)

দলীয় বিয়া নাম

- ১ম— মিচ দীপিকা দেবী [মাঃ ২য়]
 মিচ পূৰ্ণিমা বৈশ্য (মাঃ ২য়)
 মিচ জ্যোৎস্না দেবী (উঃ মাঃ ১ম)
 মিচ মীৰা ভবালী (উঃ মাঃ ১ম)
 ২য়— মিচ পদুমী পাঠক (উঃ মাঃ ২য়)
 মিচ নীলমা কলিতা (মাঃ ২য়)
 মিচ জ্যোৎস্না দেবী

বহুবৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ সঙ্গীত প্রতিযোগী

- মিচ পদুমী পাঠক (উঃ মাঃ ২য়)

ভেশচন প্রতিযোগিতা

- ১ম— মিচ শিখা চক্ৰবৰ্ত্তী (মাঃ ১ম)
 ২য়— মিচ নিৰ্মলা বায়ন (মাঃ ২য়)

একাংকিকা নাট প্রতিযোগিতা

শ্ৰেষ্ঠ নাট্য দল— “ ডায়েবীৰ পাতে পাতে ”

- অভিনেতা— শ্রীঅন্ননী কুমাৰ ডেকা
 “ লক্ষ্মেশ্বৰ হাজৰিকা
 “ গোপী চৌধুৰী
 “ শঙ্কৰ মহন্ত

দ্বিতীয় শ্ৰেষ্ঠ নাট্য দল— “ স্বীৰন কল্লোল ”

- অভিনেতা— শ্রীমদন ভবালী
 “ প্রদীপ কলিতা
 “ পূৰ্ণ বাভা
 “ ফণেশ্বৰ কলিতা
 “ দুৰ্গেশ্বৰ দাস

শ্ৰেষ্ঠ অভিনেতা—

শ্রীঅন্ননী কুমাৰ ডেকা

—আলোচনী সম্পাদকৰ আশাৰ-চেৰেক—

জয় জয়তে মৰম-স্নেহেৰে এই আকিঞ্চনক ১৯৮৮-৮৯ চনৰ “জয়হৰ-জ্যোতি”ৰ সম্পাদকৰ দায়িত্ব দি সৰ্বাতোপ্ৰকাৰে সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়োৱা বাবে আটাইলৈকে মোৰ আন্তৰিক ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিলো।

বিগত বছৰবোৰৰ দৰে মোৰ কাৰ্যকালতো ‘জয়হৰ জ্যোতি’ক সজাই-পৰাই আপোনালোকৰ হাতত তুলি দিয়াৰ মানস কৰিছিলোঁ। যদিও, নানা অহুকালৰ বাবে যথা সময়ত দিব নোৱাৰিলো। বহুবাৰ জাননী দিয়া স্বত্বেও সময় মতে আমাৰ হাতত লিখনি সমূহ পৰা নাছিল। তথাপি পলমকৈ হলেও আমাৰ হাতলৈ যিখনি লেখা আহিল তাৰেই ‘জয়হৰ জ্যোতি’ প্ৰকাশ কৰা হল। আলোচনীখনক বিশেষ মানদণ্ড এটা দিব পাৰে ছত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ উন্নত-মানৰ লেখাই। এনে দিশত আমি বাবুকৈয়ে হতাশ হবলগীয়া হৈছে। ভবিষ্যতলৈ ছত্ৰ-ছাত্ৰী বন্ধু-বান্ধৱী সকলে এই বিষয়ে চিন্তা কৰিব বুলি আশা কৰিলোঁ।

‘জয়হৰ জ্যোতি’ৰ প্ৰকাশৰ গুৰুত্ব উপলব্ধি কৰি তত্ত্বাবধায়ক শিক্ষাগুৰু শ্ৰীযুত বসন্ত কুমাৰ দত্তই যি চেষ্টা কৰিলে তাৰ বাবে কৃতজ্ঞতা সহকাৰে মই ভেখতব ওচৰত ঋণী। তদুপৰি বেটুপাতৰ পৰিকল্পনা কৰি আলোচনীখনৰ সৌন্দৰ্য-বৰ্দ্ধন কৰাৰ বাবে শিক্ষাগুৰু শ্ৰীযুত কমলেশ্বৰ ঠাকুৰীয়া দেখলৈ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। আলোচনীখন পোহৰলৈ অনাৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰাঙন সম্পাদক শ্ৰীশঙ্কৰ মহন্তই মোক সহায়ৰ হাত আগবঢ়োৱা বাবে আবু লগতে সকলো দিশতে দিহা-পৰামৰ্শ দি সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়োৱা বাবে সম্পাদনা সমিতিৰ মাননীয় সদস্য মণ্ডলীলৈ মোৰ কৃতজ্ঞতা থাকিল।

সগৌ শেৰত সকলবে ওচৰত মোৰ ভুল-ভ্ৰুটিৰ বাবে ক্ষমা বিচাৰি “জয়হৰ জ্যোতি”ৰ উত্তৰোত্তৰ উন্নতি কামনা কৰিলোঁ। * * *

প্ৰিয় কলিতা

সম্পাদক

‘জয়হৰ-জ্যোতি’

একতা সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

পাৰ্শ্বানতে জৱাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয়ৰ একতা সভাৰ ১৯৮৮-৮৯ চনৰ বছৰটোৰ বাবে মোক সাধাৰণ সম্পাদক হিচাপে নিৰ্বাচিত কৰা বাবে সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, বন্ধু-বান্ধবীলৈ মোৰ আন্তৰিক ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিলো।

মোৰ কাৰ্য-কালৰ প্ৰাৰম্ভতে ১৯৮৯ চনৰ ৪ জানুৱাৰী তাৰিখে পৰা 'মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ' পালন কৰা হয়। এই সমাৰোহৰ ষ্টাৰ্ট-বিতৰণী সভাত সভাপতিত্ব কৰে অধ্যক্ষ শ্ৰীযুত যতীন্দ্ৰ চন্দ্ৰ নাথ দেৱে। মূখ্য অতিথিবূপে গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ প্ৰবক্তা শ্ৰীযুত উমেশ চন্দ্ৰ ডেকা আৰু বকো চক্ৰৰ উপপ্ৰতি সমাহৰ্তা শ্ৰীযুত বৈলোক্য মোহন শৰ্মা দেৱ উপস্থিত থাকি সাধাৰণ ভাষণেৰে সভাৰ গুৰুত্ব বৃদ্ধি কৰে।

মহাবিদ্যালয়ৰ নবাগত আদৰ্শগণ সভাখন বিশেষ অসুবিধাৰ কাৰণে সময়ত পাতিব পৰা নগল। মোৰ কাৰ্য কালতে অনুষ্ঠিত হোৱা মহাবিদ্যালয়ৰ 'বৃপালী-জয়ন্তী' আৰু 'নেহৰু জন্ম শত-বাৰ্ষিকী' উৎসৱ উদ্‌যাপনৰ আন আন কাৰ্য সূচীৰ লগতে নবাগত সব লকে আদৰ্শগণ জনোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰা হয়। প্ৰতি বছৰে পালন কৰা অহাৰ দৰে এইবোৰ মহাবিদ্যালয়ত সবস্বতী পূজা পালন কৰা হয়।

১৯৮৯ চনৰ ১৪ নবেম্বৰৰ পৰা ১৬ নবেম্বৰলৈ মহাবিদ্যালয়ৰ 'বৃপালী জয়ন্তী' আৰু 'নেহৰু শতবাৰ্ষিকী' উৎসৱ উৎসৱ-মালহেৰে গান্ধী-পূৰ্ণ পৰিবেশত উদ্‌যাপিত হয়। এই উৎসৱ সাফল্যমণ্ডিত কৰি তোলাত মহাবিদ্যালয়ৰ সুহৃদ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী আৰু অঞ্চল-

বাসী ৰাইজৰ সহায়-সহযোগ মন কৰিবলগীয়া দিশ সাধাৰণ সম্পাদক হিচাপে এই উৎসৱত অংশ গ্ৰহণ কৰিবলৈ পাই মই নিজকে ধন্য মানিছো।

সাধাৰণ সম্পাদক হিচাপে ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলৰ দুই এটা অভাৱ অভিযোগৰ বিষয়ে কতৃপক্ষৰ দৃষ্টি গোচৰ কৰাটো অপ্ৰাসঙ্গিক নহব বুলি ভাবিছো। অৱশ্যে এই অভাৱবোৰৰ বিষয়ে পূৰ্বৰ সাধাৰণ সম্পাদক সকলেও উল্লেখ কৰি গৈছে। আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত স্নাতক পৰ্যায়ত স্নাতকোত্তৰ দুটা বিদ্যালয় আছে 'মেজৰ' পাঠ্যক্ৰম আছে। আৰু দুটামান বিদ্যালয় 'মেজৰ' পাঠ্যক্ৰমৰ ব্যৱস্থা কৰিব পাৰিলে ভাল হয়। ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকল উপকৃত হোৱাৰ লগতে মহাবিদ্যালয়ৰ স্নাতক পৰ্যায়ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সংখ্যা বৃদ্ধি পাব। ইয়াৰ উপৰিও ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সংখ্যা অনুপাতে প্ৰশ্নাৱগাৰ, শোচাগাৰ, শ্ৰেণী কোঠাত বিজুলি, পাখা, চাইকেল ছেণ্ড, মহাবিদ্যালয়ৰ সভা সমিতি পাতিবলৈ স্থায়ী প্ৰেক্ষাগৃহ আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে জাহাজ-বহল জিৰণি কেঠাৰ অভাৱখিনি পূৰণ কৰিবলৈ কতৃপক্ষ মোৰ ফালৰ পৰাও অনুৰোধ কৰিলো।

শেষত সাধাৰণ সম্পাদকৰ গুৰু দায়িত্ব পালন কৰাৰ ক্ষেত্ৰত আগবঢ়োৱা দিহা পৰামৰ্শৰ বাবে মহাবিদ্যালয়ৰ একতা সভাৰ সভাপতি শ্ৰীযুত যতীন্দ্ৰ চন্দ্ৰ নাথ দেৱ আৰু উপ-সভাপতি শ্ৰীযুত শবত চন্দ্ৰ তালুকদাৰ দেৱলৈ মোৰ কৃতজ্ঞতা জনালো। লগতে একতা সভাৰ সদস্য বৰ্গ, আন ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী আৰু কৰ্মচাৰী বৃন্দলৈ কৃতজ্ঞতা থাকিল।

শ্ৰীহেমন্ত কুমাৰ দাস
সাধাৰণ সম্পাদক,

জৱাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয়,
বকো।

—সাংস্কৃতিক বিভাগৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন—

প্ৰতিবেদনৰ আৰম্ভণিতে জৱাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয়ৰ সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীকে মোক ১৯৮৮-৮৯-চনৰ কাৰণে বিনা প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাবে সাংস্কৃতিক বিভাগৰ সম্পাদক নিৰ্বাচিত কৰা বাবে ধন্যবাদ জনালে।

সাংস্কৃতিক বিভাগৰ সম্পাদক হিচাপে কাৰ্য্যভাৰ গ্ৰহণ কৰাৰ কিছুদিন পিছতেই 'মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ পালন কৰা হয়। এইবোৰ সাংস্কৃতিক বিভাগৰ গতানুগতিক প্ৰতিযোগিতাসমূহৰ উপৰিও কেইটামান নতুন বিষয়ৰ প্ৰতিযোগিতা অনুষ্ঠিত কৰা হৈছিল। এনে কৰাত সাংস্কৃতিক প্ৰতিযোগিতাটো বৈচিত্ৰপূৰ্ণ হৈছিল যদিও স্থায়ী মণ্ড নথকাত প্ৰতিযোগিতাসমূহ চলাই নিয়াত ভালোখিনি আহুকাল পাবলগীয়া হৈছিল। স্থায়ী মণ্ড এটিৰ ব্যৱস্থা কৰিলে ভাল হব। ইয়াৰ উপৰিও সংগীতৰ বাদ্য-যন্ত্ৰবোৰ ভালে ৰাখিবলৈ হলে এটা ডাঙৰ আলমাবী বা বাকচৰ অতি প্ৰয়োজন।

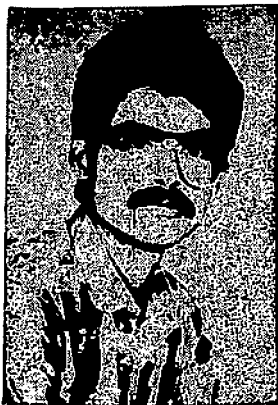
গতিকে পৰৱৰ্তী কালত কৰ্তৃপক্ষৰ পৰা উক্ত বহুখিনি আশা কৰিলো।

মোৰ কাৰ্য্য-কাল ছোৱাত সকলো সময়তে দিহা পৰামৰ্শ তথা সহায় সহযোগিতা আগবঢ়োৱা বাবে সাংস্কৃতিক বিভাগৰ তত্ত্বাবধায়ক শিক্ষাগুবু অধ্যাপক দ্বিজেন দাস দেৱৰ লগতে শিক্ষাগুবু অধ্যাপক কমলেশ্বৰ ঠাকুৰীয়া দেৱক মোৰ কৃতজ্ঞতা জনালো। লগতে যি সকল বন্ধু বান্ধৱীয়ে মোৰ কাৰ্য্যকালৰ ভিতৰত সহায়ৰ হাত আগবঢ়ালে তেওঁলোকক মোৰ কৃতজ্ঞতা জনালো।

এই এবছৰীয়া কাৰ্য্য-কালত মই কিমানখিনি কৃতকাৰ্য্য হলো সেয়া আপোনালোকৰ বিচাৰ্য্য। সৰ্বশেষত মই মোৰ ভুল-ভ্ৰান্তিৰ বাবে ক্ষমা বিচাৰি মহাবিদ্যালয় আৰু সাংস্কৃতিক বিভাগৰ সৰ্বাংগীন উন্নতি কামনা কৰিলো।

+ + +

শ্ৰীজ্যোতিষ দাস,
সম্পাদক, সাংস্কৃতিক বিভাগ

শ্রীঅবনী ডেকা

শ্রেষ্ঠ অভিনেতা

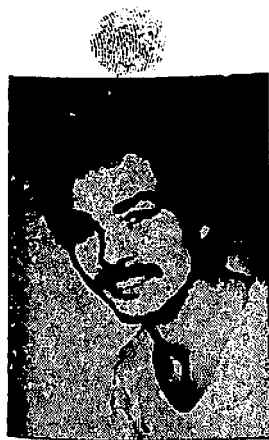
১৯৮৮-৮৯

শ্রীঅর্ণনা দাস

শ্রেষ্ঠা খেলুৱৈ

১৯৮৮-৮৯

শ্রীযজ্ঞবান্ধ বড়ো

শ্রেষ্ঠ খেলুৱৈ

১৯৮৮-৮৯

শ্রীপদুমী গাঠক

শ্রেষ্ঠ গায়িকা

১৯৮৮-৮৯

তৰ্ক আৰু আলোচনা চক্ৰ বিভাগৰ সম্পাদিকাৰ প্ৰতিবেদন

বুলনিত বৰো জৱাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয়ৰ 'তৰ্ক আৰু আলোচনা চক্ৰ' বিভাগৰ সম্পাদিকা পদত বিনা প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাই কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰিবলৈ সুযোগ দিমা ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বন্ধু-বান্ধৱী সকললৈ মোৰ কৃতজ্ঞতাৰ শৰাই যাচিছে।

তৰ্ক, আলোচনা চক্ৰ তথা কুইজৰ পৰিসৰ বৰ বহল। জ্ঞান পিপাসুসকলৰ এক মনোবন্ম বিষয় হল তৰ্ক, আলোচনা চক্ৰ আৰু কুইজ। এই তিনিটা বিষয়ৰ ওপৰত দখল ৰাখিবলৈ হলে লাগে গভীৰ অধ্যয়ন, সমগ্ৰ জগতখনৰ সম্যক জ্ঞান তথা প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাৰ বা-বাৰ্তাবৰ ওপৰত বিশেষ দৃষ্টিপাত প্ৰয়োজন। আচলতে তৰ্ক, আলোচনা চক্ৰ আৰু কুইজ প্ৰতিযোগিতাৰ জৰিয়তে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ প্ৰতিভাৰ উমান পোৱা যায়। বেডিঙ, টেলিভিচন যাত্ৰাৰ কাকত আৰু আলোচনী আদিয়ে এইবোৰত বিশেষ প্ৰভাৱ পেলোৱা দেখা যায়। আজিকালি এইবোৰৰ প্ৰতিযোগিতা সকলোতে অনুষ্ঠিত

হোৱা দেখা যায়।

মহাবিদ্যালয় সপ্তাহতেই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে তৰ্ক, আলো-চনা চক্ৰ, কুইজ, অৰ্ভু আৰু আকস্মিক বক্তৃতা প্ৰতি-যোগিতা আদিত নিজ নিজ প্ৰতিভা দেখুৱাবলৈ সুযোগ পায়। এই বেলিও তাৰ ব্যতিক্ৰম হোৱা নাছিল। আন আন বছৰতকৈ এই বেলি আটাইকেইটি প্ৰতিযোগিতাত সৰ্বাধিক সংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল।

মোৰ এই কাৰ্য-কালত নানা ধৰণৰ সহায়-সহযোগিতা, লগতে গঠনমূলক পৰামৰ্শ আগবঢ়াই মোৰ কাৰ্য-কাল চলাই নিয়াত সহায় কৰাৰ বাবে ভাবপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক মঃ মজিবৰ ৰহমান চাবলৈ মোৰ শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছো, লগতে একতা সভাৰ সমূহ সদস্যবৃন্দলৈ মোৰ মনোৰ্থ আৰু কৃতজ্ঞতা ৰাখিলোঁ।

সদৌ শেষত জৱাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয়ৰ উজ্জ্বল ভৱিষ্যৎ কামনা কৰিলোঁ।

জয়ন্তু জৱাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয়।

মিচ্. মোৰা মহন্ত
সম্পাদিকা

তৰ্ক আৰু আলোচনা চক্ৰ

খেলা বিভাগৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

জয় জয়তে জয়াবলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয়
একতা সভাৰ ১৯৮৮-৮৯ চনৰ খেলা বিভাগৰ সম্পাদকৰ
পদত অধিষ্ঠিত কৰা বাবে মহাবিদ্যালয়ৰ সমূহ
ছাত্ৰ-ছাত্ৰীকে মোৰ আন্তৰিক ধন্যবাদ জন'লৈ'।
শিক্ষা আহৰণৰ ক্ষেত্ৰত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ মানসিক আৰু
শাৰীৰিক সুস্থতাৰ নিত্যন্তই প্ৰয়োজন। খেলা ধূলী
শাৰীৰিক উৎকৰ্ষ সাধন কৰিব পাৰে। এনে প্ৰয়োজনী-
য়তাৰ কথা ভাবিয়েই বোধহয় শিক্ষানুষ্ঠানত খেল-ধেমালিক
পাঠ্য-বহিৰ্ভূত বিষয় হিচাপে বখা হয়। খেল-ধেমালিক
সা-সজুলি কম পৰিমাণে হলেও আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত
লক্ষ্য নহয়, কিন্তু ইবোৰৰ ব্যৱস্থাৰ খুব কমেই হয়।
বছৰটোৰ নিৰ্দ্ধাৰিত সময়খিনি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে শ্ৰেণীৰ পাঠ-
গ্ৰহণত ব্যস্ত থাকিব লাগে। খেল-ধেমালিক অনুশীলনৰ
বাবে প্ৰয়োজনীয় সহায় তেনেকৈ নাপায়। কেৱল
বছৰটোৰ শেষত 'মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ'টোত মুষ্টিমেয়
ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে খেলৰ সা-সজুলিবোৰৰ লগত নতুনকৈ
চিনাকি হয়। এনে ধৰণৰ পালমৰা ব্যৱস্থাৰ পৰা খেলা
ধূলীৰ মান উন্নত কৰিব পৰা নাযায়।

প্ৰতিনিয়তক ভাবে মোৰ কাৰ্যকাল ছোৱাতো

'মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ' পালন কৰা হৈছিল। সীমিত
সংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে বিভিন্ন খেলৰ অংশ গ্ৰহণ কৰি
নিজৰ শ্ৰুতিভাৱ পৰিচয় দিবলৈ সক্ষম হৈছিল। আমি
লক্ষ্য কৰিছো, অংশ গ্ৰহণকাৰী খেলুৱৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলৰ
ভালেমানে সুবিধা পালে আৰু নিৰ্দ্ধাৰিত ভাবে অনুশীলন
কৰিলে দক্ষ খেলুৱৈ হ'ব পাৰিব। তেওঁলোকলৈ আমাৰ
শুভেচ্ছা থাকিল। 'মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ'ৰ পিছত কোনো
ধৰণৰ খেল-ধেমালিক উল্লেখযোগ্য অনুষ্ঠান পাতিব পৰা
নাই। নানা বেমেজালিৰ বাবে অভয়াপুৰীত অনুষ্ঠিত আশু
মহাবিদ্যালয় ফুটবল প্ৰতিযোগিতাত অংশ গ্ৰহণ কৰিব
পৰা মগল। তাৰ বাবে মই লজ্জিত।

সন্দোশেষত 'মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ'ত খেল-ধেমালিক
পৰিচালনা কৰাৰ ক্ষেত্ৰত দিহা পৰামৰ্শ দি সহায় কৰা
বাবে ভাৰপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক শ্ৰীযুত মদন চন্দ্ৰ কাকতি
দেৱলৈ কৃতজ্ঞতা জনালৈ'। লগতে যিসকল অধ্যাপক-
অধ্যাপিকা আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে মোক নানা ধৰণে দিহা-
পৰামৰ্শ আৰু সহায় আগবঢ়ালে তেখেত সকললৈও মোৰ
কৃতজ্ঞতা জনালৈ'। * * *

শ্ৰীলক্ষণ ৰাভা
সম্পাদক, খেলা-বিভাগ।

ছাত্ৰ জিৱণি কোঠাৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

বকো জৱাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয়ৰ একতা সভাৰ ১৯৮৮-৮৯ চনৰ ছাত্ৰ জিৱণি-কোঠাৰ সম্পাদকৰ পদৰ বাবে বিনা-প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাবে মোক নিৰ্বাচিত কৰা বাবে মহাবিদ্যালয়ৰ সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বন্ধু বান্ধৱীক মোৰ আন্তৰিক ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিলোঁ। ছাত্ৰ জিৱণি-কোঠাৰ সম্পাদক হিচাপে মই ভালৈখিনি অসুবিধা ভোগ কৰিছিলোঁ; বিশেষকৈ ছাত্ৰৰ সংখ্যা অনুপাতে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত পৰ্যাপ্ত পৰিমাণৰ সুবিধাৰে এটি আহল-বহল জিৱণি কোঠাৰ অভাৱ এতিয়াও পূৰণ হোৱা নাই। কৰ্তৃপক্ষক এই বিষয়ে মোৰ পূৰ্ববৰ্তী সম্পাদক সকলেও দৃষ্টি গোচৰ কৰি আহিছে। আমি বিশ্বাস বাখিছোঁ মহাবিদ্যালয়ৰ কৰ্তৃপক্ষই এই বিষয়ত সতৰ্ক দৃষ্টি বাখিছে আৰু ভৱিষ্যতলৈ এই অভাৱ পূৰণ কৰিব পাৰিব। সীমিত সা-সুবিধা খিনিকেই ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বন্ধু-বান্ধৱী সকলে সংব্যৱহাৰ কৰিব বুলি আশা কৰিলোঁ।

বিগত বছৰবোৰৰ দৰেই এই বেলিও জানুৱাৰী মাহৰ ৪ তাৰিখৰ পৰা ১০ তাৰিখলৈ “মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ” ঊলহ-মালহেৰে অনুষ্ঠিত কৰা হয়। কেৱম, বেডমিণ্টন আদি খেলাৰ

আয়োজন কৰা হৈছিল আৰু এই খেল সমূহত ভালে সংখ্যক ছাত্ৰই অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল। কেৱম খেলত অংশ গ্ৰহণকাৰীসকলে কিছু পাৰদৰ্শিতা দেখুৱাব পাৰিছিল যদিও বেডমিণ্টনত আমাৰ ছাত্ৰ-বন্ধুসকলৰ খেলৰ মানদণ্ড বৰ এটা শলাগিবলগীয়া নাছিল। আশা কৰোঁ ভৱিষ্যতলৈ অংশ গ্ৰহণকাৰীসকলে নিজকে প্ৰস্তুত কৰি সকলো প্ৰতিযোগিতাত অংশ গ্ৰহণ কৰিব।

সদৌ শেষত মোৰ কাৰ্যকাল ছোৱাত সকলো প্ৰকাৰে সহায় আগবঢ়োৱাৰ বাবে ভাৰপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক শ্ৰীযুত মৃগেন্দ্ৰ কুমাৰ শৰ্মাদেৱক মোৰ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। লগতে জানি থৈ সকল অধ্যাপক-অধ্যাপিকা আৰু ছাত্ৰ বন্ধুৰে বিভিন্ন প্ৰকাৰে সহায় কৰিলে তেখেত সকলোলৈকেও মোৰ কৃতজ্ঞতা থাকিল।

শ্ৰীৰামুল ডেকা

সম্পাদক

ছাত্ৰ জিৱণি কোঠা।

ছাত্ৰী জিৰণি-কোঠাৰ সম্পাদিকাৰ প্ৰতিবেদন

সমাজ এখনক সৰ্বাঙ্গ সুন্দৰ কৰি গঢ়ি তোলাত মানুহে বিভিন্ন ধৰণেৰে অবদান আগবঢ়াব পাৰে। ময়ো জৱাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয়লৈ সেৱা আগবঢ়াব খুজিছিলোঁ। ছাত্ৰী জিৰণি কোঠাৰ সম্পাদিকা ৰূপে। মোৰ আশাৰ প্ৰতি সহাৰি দি ১৯৮৮-৮৯ চনৰ মহাবিদ্যালয় একতা সভালৈ ছাত্ৰী জিৰণি কোঠাৰ সম্পাদিকা ৰূপে মোক নিৰ্বাচিত কৰা বাবে সমূহ বন্ধু-বান্ধবীলৈ মোৰ আন্তৰিক ধন্যবাদ জনাইছোঁ।

ছাত্ৰী জিৰণি-কোঠাৰ সম্পাদিকাৰ দায়িত্ব পালন কৰিবলৈ গৈ মই ভালোখিনি অসুবিধাৰ সন্মুখীন হ'ব লগীয়াত পৰিছিলো। ছাত্ৰী সংখ্যা অনুপাতে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত প্ৰয়োজনীয় সা-সামগ্ৰীৰে সৈতে আহল-বহল জিৰণি কোঠাৰ আৱশ্যক। কিন্তু মোৰ কাৰ্যকালত এটি সৰু কোঠা, তাকৰীয়া আচৰাব তথা সীমিত সুবিধাৰ মাজেৰেই কামত আগবাঢ়িব লগাত পৰিছিলো। ভবিষ্যতলৈ এই অসুবিধাখিনি আতৰিব বুলি আশা কৰিলো।

কাৰ্যভাৰ গ্ৰহণ কৰাৰ পিছতে জানুৱাৰীৰ ৪ তাৰিখৰ পৰা ১০ তাৰিখলৈ “মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ” অনুষ্ঠিত হৈ যায়। সৌভাগ্যৰ কথা যে আন আন বছৰতকৈ এইবোৰলৈ প্ৰতিযোগিতাসমূহত প্ৰতিযোগীৰ সংখ্যা কিছু পৰিমাণে বৃদ্ধি পাইছিল আৰু প্ৰতিযোগিতাসমূহৰ মানদণ্ডও কিছু উন্নত হৈছিল।

মোৰ কাৰ্য-কাল ছোৱাত বিভাগীয় তত্ত্বাবধানিকা শ্ৰীমতী বিনম্বা দেৱী বাইদেউ প্ৰমুখ্যে মাননীয় শিক্ষাগুৰু সকলৰ দিহা-পৰামৰ্শ আৰু বন্ধু বান্ধবীৰ সহায় সহযোগিতাৰ বাবে মোৰ কৃতজ্ঞতাৰ শৰাই আগবঢ়ালে।

সদৌ শেষত মোৰ ভুল-চুটৰ বাবে ক্ষমা বিচাৰি মহাবিদ্যালয়ৰ উন্নতি কামনা কৰিলোঁ।

মিচ মধুমিতা দাস
সম্পাদিকা,
ছাত্ৰী জিৰণি-কোঠা।

সমাজ-সেৱা বিভাগৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

প্ৰতিবেদনৰ পাতনিতে জগাহবলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয়ৰ ১৯৮৮-৮৯ চনৰ একতা সভাৰ কাৰ্য-নিৰ্বাহক পৰিষদৰ সমাজ সেৱা বিভাগৰ সম্পাদকৰূপে বিনা প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাবে য়োক নিৰ্বাচিত কৰা বাবে সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীলৈ মোৰ আন্তৰিক ধন্যবাদ যাচিলে।

সমাজ সেৱাৰ সম্পাদক হিচাপে শপত গ্ৰহণ অনুষ্ঠানত দিয়া প্ৰতিশ্ৰুতি অনুসৰি কাম কৰিব নোৱাৰি মই দুৰ্গন্তত। প্ৰত্যেকজন নাগৰিকেই দেশ আৰু সমাজৰ প্ৰতি দায়বদ্ধ হোৱা উচিত। ভাৰতবৰ্ষৰ দৰে উন্নয়নশীল দেশ এখনৰ প্ৰগতিৰ পথত ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলে সীমিত ভাবে হলেও সমাজ সেৱাৰ জঁবয়তে ভালোখিনি অৰিহণা যোগাব পাৰে। সমাজ সেৱাৰ মনোভাব ছাত্ৰাৱস্থাৰ পৰাই গঢ়ি তুলিব লাগে। এই উদ্দেশ্যে আগত বাৰিষেই শিক্ষানুষ্ঠান সমূহত সমাজ সেৱাকো পাঠ্য-বহিৰ্ভূত বিষয় হিচাপে বখা হয়। শিক্ষানুষ্ঠানৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক সমাজ সেৱা কৰিবলৈ বাধ্য কৰিব পৰা নাযায়।

সমাজসেৱাৰ কাৰণে প্ৰেৰণা আহিব লাগিব অন্তৰৰ পৰা। মোৰ কাৰ্যকালত সমাজসেৱাৰ কাৰ্য-ক্ৰম মহাবিদ্যালয়ৰ চৌহদৰ বাহিৰলৈ উলিয়াই নিব নোৱাৰিলে। মহাবিদ্যালয়ৰ চৌহদত সীমাবদ্ধ বখা সমাজ সেৱাৰ আচনিতো আমি চকুত লগা ধৰণৰ কাম কৰিব নোৱাৰিলো। সমাজ সেৱাৰ প্ৰতি আমাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বন্ধু বান্ধবীসকলৰ বেছি ভাগৰেই আগ্ৰহৰ অভাৱ আমি অতি দুখেৰে লক্ষ্য কৰিছোঁ। এয়া শূন্য লক্ষণ নহয়। আশা বাৰিছোঁ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে এই বিষয়ৰ প্ৰতি আগ্ৰহী হব।

সকলো শেষত মোৰ কাৰ্যকালত সকলে দিগত দিহা-পৰামৰ্শ দি সহায় কৰা বাবে মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ শ্ৰীযুত যতীন্দ্ৰ চন্দ্ৰ নাথ দেৱ, সমাজ-সেৱা বিভাগৰ তত্ত্বাবধানক অধ্যাপক শ্ৰীযুত অৰণী কুমাৰ দাস দেৱলৈ আৰু লগতে সমূহ অধ্যাপক-অধ্যাপিকা আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বন্ধু-বান্ধৱীলৈ মোৰ কৃতজ্ঞতা জনালোঁ।

শ্ৰীসিদ্ধিনাথ শৰ্মা
সম্পাদক,

সমাজ-সেৱা বিভাগ।

THE JAWAHAR JYOTI

ENG
L
I
S
H

S
E
C
TION

ELEVENTH ISSUE

1988-89

Prof-in-Charge
Basanta Kumar Dutta

Editor :
Harsha Kalita

This

Section Presents

Shaw and Shakespeare	:	M.K. Sarmah	:	1
The unlucky Night	:	J. K. Nath	:	7
Are Apelike Men our Ancestors?	:	Joyshri Bhuyan	:	11
On the Results of the last 9th				
lok-Sabha poll in India	:	U.C. Kar	:	15
Present teaching and office				
staff of the college	:		:	20

Shaw And Shakespeare

M. K. Sarma,
Lecturer in English.

Shaw and Shakespeare are the two most outstanding dramatists of England. Born in 1564, Shakespeare came to the theatre in the early nineties of the sixteenth century. He joined a company of London players and became first an actor and then, a playwright. The singular excellence of his plays made him famous as a dramatist. On the otherhand shaw was born in 1856 and he lived by his pen as a journalist and then, as dramatist. His is the longest career in the British theatre, and his plays hold a permanent place in the dramatic literature of England. It is said that Shaw sta-

nds next to Shakespeare among the British dramatists.

As dramatists both shaw and Shakespeare differ widely from each other. They are similar only in one respect. Their similarity lies in the fact that both of them made use of the heterogeneous dramatic material they found in their respective ages and by their genius welded it into a harmonious whole. Shakespeare found the playhouse in the hands of the crude dramatists. They courted attention by rough and melodramatic action or by vulgar and unpolished jests. A genius as he was, Shakespeare laid his hands on whatever was likely to

be of service to him and by the magic of his skill he transformed it into something new. It is to be noted that though Shak speare did so, he retained what formed the basic strength and theatrical value of the material he had chosen. In a manner precisely similar shaw turned his eyes for guidance to the dramatists who were his immediate predecessors. But there was nothing which he could learn from his predecessors in England. Of course with wilde he shared a brilliance in dialogue. Again from Ibsen, the Norwegian dramatist, he learnt how to manage the stage for plays with a contemporary setting and scene which admit discussion as well as action. It is worth-mentioning that Shaw brought about a union of the literary and theatrical qualities prevalent at that time and thus created a more harmonious type of drama.

Shaw's are the dramas of ideas. Unlike Shakespeare he made

use of his art to force his ideas upon the world. Shaw himself said, " I write plays with the deliberate object of converting the nation to my opinion on sexual and social matters." All his plays are about something that matters. His first play " Widowers ' Houses " deals with slum landlordism, jealousy and prostitution. In his play ' Man and Superman ' the long Third Act contains his creed as a creative evolutionist. His other play ' Pygmalion ' is an excellent drama of ideas. Such type of drama is based on antagonistic ideas alone. It is devoid of action, and the interest we take in it is purely intellectual. This shows that Shaw used the stage to ' convert ' a misguided people ". But in Shakespeare's plays we do not find any purpose or philosophy of him. In his plays we find the portrayal of human beings and the expression of the human soul in poetry '. A past master in the art of characteri-

sation, Shakespeare shows in his plays that his characters are real beings of flesh and blood, and they speak like real men and women. They are not his mouth-pieces to express his views on life as some of the characters of Shaw are. Like Shaw he is not concerned with any ideas or philosophy of life in his plays. So his plays are not the vehicles of his ideas or views on life. They are really the works of art.

A strong believer in the purpose of art, Shaw attacked the contemporary 'Art for Art's sake' theory. He claimed that 'Art for Art's sake' was nonsense and that all art to be really great must have faith and a purpose behind it. That was why he severely criticised Shakespeare for the latter's lack of purpose. Besides, 'A drama with a purpose' — that was what Ibsen appealed to Shaw. So to Shaw, Shakespeare was less great than Ibsen and he liked to

'hoist Ibsen by pulling Shakerpeare down'. But it is really unjustified. Shakespeare's fame rests chiefly on 'richness of imagination and almost God like felicity of utterance'. So it is quite irrelevant to criticise him simply for failing to propound a coherent philosophy in his plays. It has been rightly observed that 'Shakespeare differs from Ibsen in kind as eggs differ from apples, and to criticise Shakespeare in terms of Ibsen is like trying to multiply three eggs by four apples it cannot be done'.

Shaw's plays are full of elaborate stage directions. In this respect Shaw differs from Shakespeare because in the plays of Shakespeare we find very short stage directions. By means of his elaborate stage directions, Shaw aimed at 'creating in the study, the atmosphere of the stage'. Again his plays are preceded by long prefaces. Shaw wrote the prefaces because he felt the necessity of explaining why he published his plays.

It is to be noted that Shaw's prefaces are not always better than his plays. But some of his prefaces are definitely of great merit. The preface to 'Heartbreak House' is, so to say, a fine revelation of the mind of a philosopher in time of war. Shaw was a great debater, and one of the reasons of his writing long prefaces was that it gave him an opportunity of arguing at length certain matters which interested him. Shakespeare's plays have not such prefaces as he had no morality to preach or views of his own to propagate like Shaw.

The most important thing that is to be noted is that Shaw was a born rebel and iconoclast. As a rebel and iconoclast, he wanted to destroy the old and accepted conventions in order to make room for new ideas. It is rightly observed by Nicoll that Shaw is a great destroyer of evil in the modern age, but out of his destructiveness he seeks to lead people towards a newer, fresher and more constructive thought. In short Shaw's

biggest fight was for conscience as against custom of the time. In almost all his plays Shaw satirises one thing or the other. In 'Arms and the Man' he strips war of its glamour. In 'Man of Destiny' and 'Caesar and Cleopatra' he attacks the old conception of the great heroes of history. In his other play 'Man and Superman' Shaw satirises the conventional romantic conception of love. In it he states clearly and illustrates his peculiar attitude to the relation between the sexes. We find how Ann driven by Life Force tricks Tanner, the revolutionary and free-thinker into marriage. In this respect too, Shaw differs from Shakespeare as the latter has no theory of his own to expound in his plays.

It is to be noted that Shaw's aim is serious, and his analysis is deep. But he cloaks the seriousness of purpose with wit and gaiety. We may call his plays comedies of purpose. To the English stage, he has brought a type of drama, entirely new. There is a charge

that Shaw's plays lack action and are, in effect, no more than dramatic dialogues. It is also said that conflict which is essential in drama seems to be absent from his plays. But if we go through the plays of Shaw, we shall find that though there is the absence of conflict in the physical sense, there is present the mental conflict. In a word Shaw's is 'the drama of thinking man', and discussion is the root of all his plays. On the other hand Shakespeare's plays are properly the expressions of passions, and they are not the descriptions of them. In fact passion in Shakespeare is of the same nature as the delineation of character.

Shakespeare's plays are extraordinarily full-blooded and also passionate. Apart from the wonderful creation of his characters, we find 'the superb richness of language and glow of imagery' in his plays. In comparison Shaw's plays are said to be 'thin and bloodless'. But Shaw's characters are intellectually very interesting. Harrison, a

critic, observes, "Shaw's Caesar is Bernard Shaw, and his contempt for Cleopatra's wiles is very amusing and his intellectual appreciation of his position and duties is quite admirable, but I do not find in Shaw's Caesar either the ruthlessness of the Roman or the will-power and dignity of the world conqueror. I find more of the real Roman Emperor in Shakespeare than in Shaw".

Both Shaw and Shakespeare are undoubtedly the two great playwrights. It is not wholly correct to say that Shaw's characters are merely his mouthpieces. Some of his characters are quite independent of him, and they are his superb creations. They are, in fact, admirably presented in his plays. It is said that Shaw saw people with exceptional shrewdness and could exhibit their characteristics vividly. But the fact is that a great deal of Shaw's own kindness and common sense is given to some of his characters where it is utterly out of place. Shanks, a critic, considers that the

lesser characters of Shaw have more humanity than his principal characters. It is also said that the lesser comic characters of Shaw are human beings drawn very much in the spirit of Shakespeare or Dickens. It may be said that Shakespeare's play 'All's well that Ends well' though more confused and perplexing is a subtler, deeper and richer work than Shaw's play 'Man and Superman'. But in 'Man and Superman', as observed by A. C. Ward, Shaw reveals himself as a 'thinker, playwright and pure artist'. A. C. Ward also says, "In 'Man and Superman' the characters are persons of our flesh and blood, even in the Hell Scene". So besides being great dramatists, both Shaw and Shakespeare are the two great artists. The fact is that Shakespeare, a dramatist par excellence, is one kind of artist, and Shaw, an iconoclast

and social reformer, is another kind of artist. Rightly does Shanks, the critic, observe, '... and it is much more important to define and distinguish between two kinds than to enter into any argument as to which is the superior'.

A born poet and dramatist, Shakespeare is perfect in his art. All critics have testified to his generosity, tolerance and catholicity of temper. On the other hand Shaw was by nature an individualist and also a rebel. Throughout his life he waged a tireless crusade for social justice, righteousness and intellectual enlightenment of people. It is said that no one took greater pains than Shaw in order to make plays really interesting and appealing to the audience. Both Shaw and Shakespeare are really the two great dramatists, and they are 'not of an age' but for all time to come.

The Unlucky Night

J. K. Nath,
Lecturer in Geography.

Chandan's heart throbbed with fear and shame as he first entered the hostel compound as a boarder. From his friends he came to know that the Superintendent of the hostel was very strict and would not spare any unruly element. However as the days passed, Chandan, a first year H. S student, endeared himself to all other inmates of the hostel with his amiable nature and willingness to help others in need. Like him all other boarders came from poor families in different villages.

The hostel rules were strictly followed. Raghunath served as a night chowkidar of the hostel. His duty was to ring the bell every evening and guard the hostel at night. 'Long, Tong, Tong',—that was how he rang the bell at 6 P.M. everyday. The boarders who were

out of the hostel did not fail to return as the bell rang. Because of his sincerity in service Raghunath was lovingly called 'Raghukai' by all the boarders of the hostel.

One evening the bell rang as usual. Chandan and his room-mates who were out for a walk came back to the hostel in time. Some boarders who played volley-ball in the afternoon and some others who had a cup of tea each in 'Purnima Cabin', the popular tea-stall of the locality, also returned to the hostel as soon as the bell rang. After half an hour Raghukai closed the gate and began walking on the veranda of the hostel with his staff in hand.

On their return the boarders washed their hands and feet. Then they took rest awhile and remained busy with their studies.

The Superintendent came on his usual visit to the hostel. Silence prevailed all around as the sound of his footsteps was heard. The monitor came out of his room and had a talk with the Superintendent. Raghukai saluted the Superintendent as the latter passed by him. Then the Superintendent left the hostel and Raghukai remained alone on the veranda. The boarders took their meals late that night and went to bed.

It was a chilly, winter night. Raghukai with his staff in hand, moved slowly from one end of the veranda to the other. The menials and the cooks had also gone to bed. Only an owl was hooting 'Tu-hoot, Tu-hoot' from a nearby tree. Raghukai who was pacing the veranda felt tired as he came from his home to the hostel walking about three miles at a stretch. He sat on his stool placed in the middle of the veranda. At a moment he remembered his wife, whom he had left with his five-year old daughter at home. But soon he felt

drowsy. Suddenly he was roused by the ringing of the factory bell. He stood up and began pacing the veranda again. The wall-clock of the hostel struck two. While walking Raghukai stopped in front of a closed window of Chandan's room. It was lighted till then. He peeped through the window pane and found to his surprise that Chandan was sitting on a chair in a vacant mind. Raghukai observed that Chandan, the smart and jolly boy, seemed to be in a depressed mood for the past few days. He failed to understand what had happened to him. Was it his poverty that often troubled his mind? He found that Chandan was the worthiest boy in the hostel. During the period of his long twelve years' service in the hostel he had not seen such a boy as Chandan who volunteered to do anything for the benefit of others. He knocked at the door and said in undertone, "Chandan Babu, you are still awake! It is nearly half past two now. So go to bed".

Chandan opened the door and said to Raghukai,

"Raghukai, I am going to bed now. Don't worry."

Then he closed the door and fell asleep soon.

The hours seemed to move slowly but steadily. There was darkness all around with the shining stars in the sky above. Raghukai sat on his stool again and thought about Chandan. He remembered the time when Chandan was much helpful to him. It was Chandan who had donated blood to his ailing wife at the time of her operation. As a result his wife escaped her sure death. Being poor he could give nothing to Chandan in return, but only spoke out words of gratitude to him. Chandan was really a kind-hearted boy and always came forward to help others in distress. So he was loved by one and all in the hostel. As he thought of Chandan in that way, he felt drowsy.

Complete silence prevailed all around. Only the drizzling sounds

of dew-drops could be heard. All of a sudden the hinge of the gate creaked as it was opened. It roused Raghukai from his drowsiness and he saw a figure approaching in the darkness. Soon he shouted

'Thief !- Thief !- Thief !- Thief !'

Some of the boarders woke up and with their night gowns on, came out of the rooms. They wanted to know what had happened. A moment later they saw that Raghukai had caught hold of a man and began to beat him with his stout stick. The man tried to say something, but could not. At last these words came out of his mouth.

I am not a thief ; I am not a thief. Don't beat me. I have come to --- --- --- ---

The man could not continue to say anything more as he became senseless.

Meanwhile Ranjit and some other boys ran to the spot. They saw to their surprise that it was Babul, the Rickshawala, whose rickshaw was often seen plying in the area. The senseless man was

carried to the veranda of the hostel.
"Really he is not a good man,"
said one of the boys.

"He must have a large family
and he is unable to maintain it.
So he has turned thief," another
boy said.

"He has come here to steal
our shirts, long pants, wrist wat-
ches and everything," Ranjit said
to the monitor and others with
a kick at the senseless man.

Chandan who had slept late
at night woke up and rushed to
the scene. He saw to his bewild-
erment that it was his father who
was lying unconscious there. He
fell over the man uttering,

'Father ! father !'

Ranjit and others became
stunned and they looked at one
another. They knew the man to
be Babul, the Rickshawala, but
they did not know that he was
the father of Chandan. They emb-
raced Chandan and uttered,

"Chandan, pardon us !
pardon us !"

Raghukai felt helpless and shed
tears in grief as he had made a
great blunder. He folded his hands
and said in a Choking voice :
Please pardon me, Chandan Babu !
pardon me ! I am wholly respon-
sible for this ! I am guilty ! Oh !
award me any punishment you
like !

The Superintendent who was
informed of the matter by the
monitor came and according to
his advice, the senseless father of
Chandan was removed to hospital
forthwith. The doctor attending on
him declared him dead. Chandan
who was still weeping fell over his
dead father with a heart-rending cry,

'Father ! father !'

The unfortunate father of
Chandan came to the hostel to in-
form his only son Chandan of the
sad and sudden death of his dear
mother that night.

Are Apelike Men Our Ancestors ?

Mrs. Joyshri Bhuyan,
Lecturer in Anthropology.

Sometimes questions arise in our minds if we are really the descendants of an apelike creature that lived millions of years ago. Numerous miraculous stories are found regarding the origin of man. But it is a fact that man appeared in this earth not as a result of a special creation of God, but by a process of evolution. Man, like all living creatures has evolved progressively from simpler ancestors and ultimately from a unicellular creature. Survival is the main pre-occupation of all living creatures from the amoeba to man. According to the evolutionists there were prehistoric men and ape-like men that filled in the gap between man and animal.

Man has acquired his present physical characteristics from a more generalized primate form through different stages of evolution. In this regard we shall mention the important fossil evidence found in different parts of the world in different times. Most of the leading Anthropologists are of the opinion that the anthropoid apes (Gibbon, Gorilla, Chimpanzee, Orang-utan) are very closely related to man and that man and anthropoid apes lines originated from the common ancestral stock. Keith, the Anthropologist, believes that the chimpanzee shows the greatest number of points of resemblances to man. The chimpanzee is closely followed by the gorilla,

which is followed by the orang. Some authors find the common ancestors of man-chimpanzee, gorilla and gibbon in *Dryopithecus* and *Sivapithecus* stocks, but they are of the opinion that *Dryopithecus* leads only to the apes.

During 1930's G. Edward Lewis of Yale University noticed some fossil remains that looked remarkably manlike. These are called *Ramapithecus*. It was found in the Siwalik Hills of North west India. It is seen that in most respects *Ramapithecus* is ape-like with just a few hominid features superimposed. The ape-like features of *Ramapithecus* include its pointed canines, and front lower premolars. In contrast to these there are the man-like large molars and small incisors and canines. These, with the heavy buttressing of bone evident on the upper and lower jaws, show that *Ramapithecus* used crushing and grinding movements in eating small objects. Since man evolved from the apes, his very first ancestors would naturally be

almost exactly like the apes called the *dryopithecines* at that time, and the problem is to identify the first adaptations which led the early man on to the path which they are still following to-day. These first adaptations are thought to be those connected with small object feeding. Alone among the *Dryopithecines* *Ramapithecus* shows these features, and for this reason it is considered most likely candidate for the ancestor of man.

In the year 1925 the remains of *Australopithecus* have been discovered by prof. Raymond A. Dart in East Africa. The fossil remains of *Australopithecus* represent a more advanced stage in the domain of evolution than the other fossil anthropoids. The arms and legs bones are typically human in every detail. The pelvis, the shape of the ilium and thumb show many typical humanoid features. On the whole the *Australopithecus* may be described as an animal, with man-like body, a head more ape-like than man, and

massive jaws with the human dentition. Prof. Dart Brown and Clark say that these south African fossils must have been a collateral branch of the human stem. A group of scientists believes that the *Australopithecus* represents a stage in the process of human evolution and it disappeared before acquiring a true humanoid form.

The Anthropologists define man in more formal terms. To them all mankind are the members of the *Homo sapiens* (wise man) *Homo sapiens* or wise man, is the name usually given to all races with a human body and a brain capacity measuring from 1, 100C. C. upward and averaging between 1,350 and 1500c.c. This group includes all modern man. On the other hand *Homo erectus* is the name given by many scientists to all fossil races with a human body and a brain ranging between 700 C.C. and 1,100 C.C. *Australopithecus* had become extinct or had evolved into a form of man which we call *Homo erectus*, 'erect man'.

The fossil remains of *Homo erectus* were found in 1891 at Trinil in Java and they are named *Pithecanthropus erectus*. It was regarded as the long-sought transitional stage from ape to man. After studying the remains, Von Koenigswald disclosed that in various characters *Pithecanthropus* is more human than simian. It may not be our direct ancestor, but it certainly represents at least a collateral ancestor—"a great uncle, rather than a grand father." In the year 1921 Dr. Anderson and Dr. Zdansky discovered a few bone remains from the south west of Peking in China and they are named *Sinanthropus pekinensis* (Chinese man of Peking). After studying the bones, skulls and molar teeth it is found that *Sinanthropus* is more advanced than *Pithecanthropus*, and both the groups are regarded as *Homo erectus*.

The earliest examples of *Homo sapiens* are the Neanderthals. The first remains were found in the Neander valley in Germany in 1856. The Neanderthal people were closer

to modern man in certain respects. They were taller and less robust in their skeletons with certain more modern features in the skull. Their culture was a form of the Mousterian called the Levallois-Mousterian. In fact the skulls and skeletons seem to be just very robust examples of modern man, Homo sapiens. The Neanderthal people appeared during the coldest stages of the ice ages, and to survive in such severe conditions they lived in caves and made use of fire. Later on the research showed that the bodies of the Neanderthal people were completely human,

fully erect, and very muscular. Their brains were as large as those of modern man. One theory suggests that the first modern men actually evolved from the Neanderthals in many places including Europe.

Thus from the above brief discussion we see that to obtain the modern stage, man had to go through many stages of evolution. And from the evidence of fossil records it is clear that once the ape-like creatures although may not be our direct ancestors, were our fore fathers' relatives.

On The Results Of The Last 9th Lok-Sabha Poll In India.

U. C. Kar,
Lecturer in English.

The year 1989 is very significant in the political history of India. It witnessed the battle for the 9th Lok-Sabha poll in India and the matured verdict of the Indian electorates.

Not a single party secured majority in the house and thereby the people's verdict gave rise to a hung parliament. A minority Government with a majority support was formed to fulfil the hopes and aspirations of the Indian masses.

The verdict of the Indian electorates in the past shows that they have, by and large, voted for the party to form majority Government in the house. The con-

gress has played a dominant role ever since the period of Nehru till the present days, in forming a majority Government. Of course an exceptional situation took place when the Morarji Government came to power defeating the congress

(I) stalwart Mrs. Indira Gandhi.

The non-congress Government i. e. the Janata Govt. was installed in the centre (under) the clarion call of Late. Jay Prakash Narayan. The call of Mr. Narayan to the Nation then was 'Total Revolution'. This call attracted the people and they voted for the Janata party. The majority Government was formed to fulfil its promises, made to the people.

But most unfortunately the Janata Government failed to complete its first five years' term owing to reason best known to all. As such a majority non-congress Government betrayed the hopes and aspirations of the people.

The political situation took a different turn after the assassination of Late Prime Minister Mrs. Indira Gandhi. People voted for the congress party once again. This time people had a firm faith in the young and dynamic leadership of Mr. Rajiv Gandhi. It is not true to believe that Mr Rajiv Gandhi got an emotional support from the people on the ground of his mother's assassination. People had seen in Rajiv an urge of change and he was voted to power for bringing a socio-political and economic transformation in India. However the Government completed its five years' term amidst many stormy situations but failed to reach to the expectations of the people.

If the majority Governments could not succeed to achieve what

it could have achieved, it was its inherent inner conflict due mainly to the equal ambition of the senior set of leaders to occupy the prime post.

The former prime Minister Mr. Charan Singh had openly confessed that after becoming the prime Minister he felt that his life's ambition had been fulfilled. This tendency to fulfil the life's cherished ambition created dissidents among the party members. As such the very functioning of the Government suffered to a large extent.

Under the Prime Ministership of Mr. Rajiv Gandhi the congress party had to witness several dissidents. Perhaps the most capable, old and experienced political leaders did not wish Rajiv to occupy that coveted post. But either by chance or accident the same was made possible.

In spite of completing its full five years' terms through various odds and obstacles the Rajiv Government failed to grasp and

handle several complicated national issues. The Bofors scandal which perhaps rang the death-knell of the Rajiv Government may well be termed as a seminal point of the downfall of the congress party. In each and every session of the parliament this issue was tabled but it could hardly provide any satisfactory answers. The ' Accord Diplomacy ' of the ' Rajiv Raj ' is another notable feature. All the Accords signed in the country like Punjab Accord, Assam Accord, and Mizoram Accord etc. could seldom deliver any fruitful result. Without studying deeply the implementing aspect of these Accords the Rajiv Government simply signed the same. The far-reaching consequence of it must have to be borne by the present Government.

There are many fundamental areas where the Rajiv Government and the congress party have shown inept handling of the situation. Against this back-ground if the verdict of the people is assessed in the

9th Lok-Sabha poll, then it must undoubtedly be admitted that the people have exercised their franchise in the most matured way. Well, the people have certainly desired a change in the political scenario, but in this process of change they have not elected a majority Government in the parliament. The only reason is that the Indian electorates are completely dis-illusioned in the performances of their elected representatives of the concerned party.

It is interesting to note the position of Mr. V. P. Singh Government against all these past backgrounds. The Government so formed under his Prime-Ministership is a watershed in Indian politics. It is a peculiar mixture of heterogeneous ideologies. Despite that, it has taken a challenge in forming the Government with a noble intention to provide clean administration for the people. But then the fulfilment of this noble intention seems to be an uphill-task. The V. P. Singh Government is out and out dependant on the B. J. P. at the

dependant on the B. J. P. at the extreme right and the C. P. M. at the extreme left. Mr. V. P. Singh could form his Government as these two major non-congress parties extended their unconditional support. But their parties have also their promises made to their voters, which they must try to keep.

Let us now have a cursory look at the B. J. P. manifesto to the people in their Election-campaign. The manifesto clearly laid-down ground-rules for a uniform civil code, ban on cow slaughter and abrogation of the Article 370 of the constitution, which guarantees special status to the only Muslim majority state Jammu and Kashmir of the Union. The B. J. P. manifesto also includes the abolition of the Minorities commission to be replaced by a broad-based Human Rights commission. Broadly speaking if any part of the B. J. P. manifesto is implemented by the National Front Government under any pressure it would simply dilute the secular frame of the country.

Now against this situation one must obviously raise a question how long these two parties (i. e. the B. J. P. and the CPM) having diametrically opposite ideologies would continue to lend their unfailing support to the Government. It seems that the ball is still in the court of the congress (I). Though the congress has failed to solve many baffling issues of the day, it has demonstrated the best example of sustaining a stable Government. But the non-congress (I) Government has failed to do that so far. But the stability of the present Government is certainly at stake since it has to maintain appropriate balance between the Right and the Left.

However, this is a novel experiment in the history of Indian politics. Prior to the election for the 9th Lok-Sabha the Janata Dal could not come in terms with the BJP as they were reluctant to cooperate with their policies and programmes. But the slogan of Rajiv Ghandi, Bharat Bachao

(i. e. Defeat Rajiv and save India) drew them together. Now their desire is fulfilled. But it is not a total fulfilment of their desires. Mr. Rajiv Gandhi is not yet out of the political scene. He is there in the house as the leader of the opposition party. Before laying down the office of the Prime-minister he has accepted the verdict of the people with humility. And now the Indian electorates are carefully watching his role as the leader of the opposition party.

The Bofors scandal which tarnished the image of the congress (I) party and Mr. Rajiv Gandhi must sufficiently be debated in the house. The congress (I) parliamentarians would never hesitate to demand the proofs of accusations against Mr. Gandhi from the Government during the course of this debate. Some of the congress (I) heavy-weights have in the meantime commented " Once our leader is proved clean, we shall romp back to power ".

Thus the present political situation is really very grave. The minority Government in a hung parliament should try to understand the gravity of this situation. There are many sensitive issues like Ram Janam Bhumi, Babar Masjid, Panjab tangle and Bodo Agitation in Assam, while dealing with these most sensitive issues, the Government should not only be careful but also be cautious. They would, by and large, determine the stable position of the present Government.

The people have reserved their final verdict. They will exercise the same in the most appropriate time examining the demands of the situation. The address of the Prime Minister Mr V. P. Singh to the nation. " After a long and dark night the day has dawned but it is still a misty dawn is worth remembering. Let us hope the mist will disappear and the dawn will be clear.

Present Teaching And Office Staff Of The College :

PRINCIPAL :

Sri Jatindra Chandra Nath, M.A.
(B. H. U.)

DEPTT. OF ASSAMESE :

1. **Sri Basanta Kumar Dutta, M.A.**
(Head of the Deptt.)
2. **Sri Madan Ch. Kakati, M. A.**
3. **Sri Dharma Kanta Barua, M. A.**
4. **Sri Jatindra Ch. Medhi, M. A.**
5. **Sri Kamaleswar Thakuria, M. A.**

DEPTT. OF ENGLISH :

1. **Sri Dilip Kumar Das, M. A.**
(Head of the Deptt.)
2. **Sri Mrigendra Kumar Sarmah,**
M. A.
3. **Sri Umesh Ch. Kar, M. A.**

DEPTT. OF ECONOMICS :

1. **Sri Sarat Ch. Talukdar, M. A.**
(Head of the Deptt.)

2. **Sri Debendra Nath Sarmah,**
M. A. B. T.

3. **Sri Akar Ch. Patowary, M. A.**

4. **Shahjahan Ali Siddique, M. A.**

DEPTT. OF HISTORY :

1. **Sri Dwijendra Nath Das, M. A.**
(Head of the Deptt.)
2. **Sri Lakshi Kanta Sarmah, M. A.**

DEPTT. OF POLITICAL SCIENCE

1. **Md. Mozibur Rahman, M. A.**
(Head of the Deptt.)
2. **Sri Prabodh Ch. Das, M. A.**

DEPTT. OF EDUCATION :

1. **Mrs. Rumita Phukan, M. A.**
2. **Miss P. Deka, M. A.**

DEPTT. OF GEOGRAPHY :

1. **Sri Nabin Ch. Mudiar, M. A.**
2. **Sri Abani Kumar Das, M. A.**

3. Sri Jugal Kishore Nath, M. A.

DEPTT. OF ANTHROPOLOGY :

1. Sri Bhabesh Ch. Goswami, M.A.
(Head of the Deptt)
2. Mrs, Joyashree Bhuyan, M. A.
3. Mrs. Binaya Devi, M. A.

DEPTT. OF BIOLOGY :

1. Miss Mridusmita Sarmah, M. Sc.
2. Sri Jitendra Choudhury, M. Sc.

DEPTT. OF PHYSICS :

1. Mrs. Minati Barman, M. Sc.

DEPTT. OF CHEMISTRY :

1. Meraj Khan, M. Sc.

DEPTT. OF MATHEMATICS :

1. Miss Gita Rani Kakati, M. Sc.

OFFICE STAFF :

1. Sri Kanak Chandra Das,
(U. D. A.)
2. Sri Radha Charan Medhi,
(L. D. A.)
3. Sri Sailendra Nath Sarmah,
(L. D. A.)
4. Sri Sarbeswar Das- Grade-IV.
5. Sri Mahesh Das-Grade-IV.

LIBRARY STAFF :

1. Sri Gautam Rabha (Librarian)
2. Sri Bharat Choudhury
(Library Asstt.)
3. Md. Taher Ali (Library Bearer)

LABORATORY BEARER :

1. Sri Amal Rabha.
2. Sri Jibeswar Thakuria.

GARDENER :

1. Sri Sabha Ram Boro.